www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

BIH	2.40 KM
Македонија	75.00 ДЕН
Slovenija	500.00 SIT (2.09 EUR)
Sverige	28.00 SEK
USA	3.50 USD
Hrvatska	12.00 KN
Црна Гора	1.20 EUR

ISSN 0032-339-x 02869
9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

2. 2. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2869

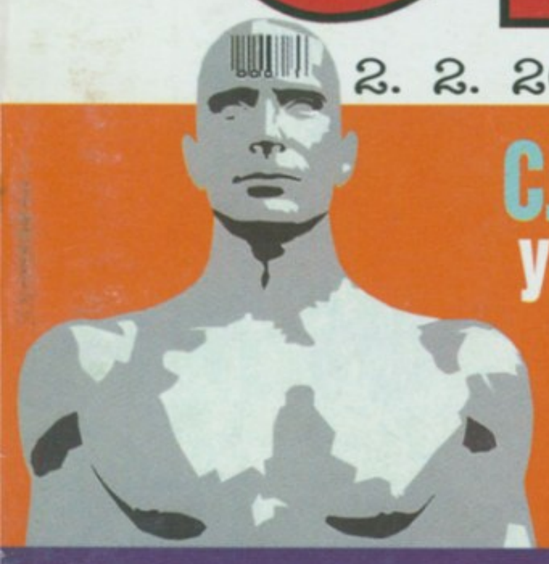

СЛИЧНОСТИ У РАЗЛИКАМА

КО ЈЕ ИЗМИСЛИО ПЛАВУШЕ?

ЗАМАЛО, ПА ТАЧНО

За све од 7 до 107!

Ripley

Веровали или не!

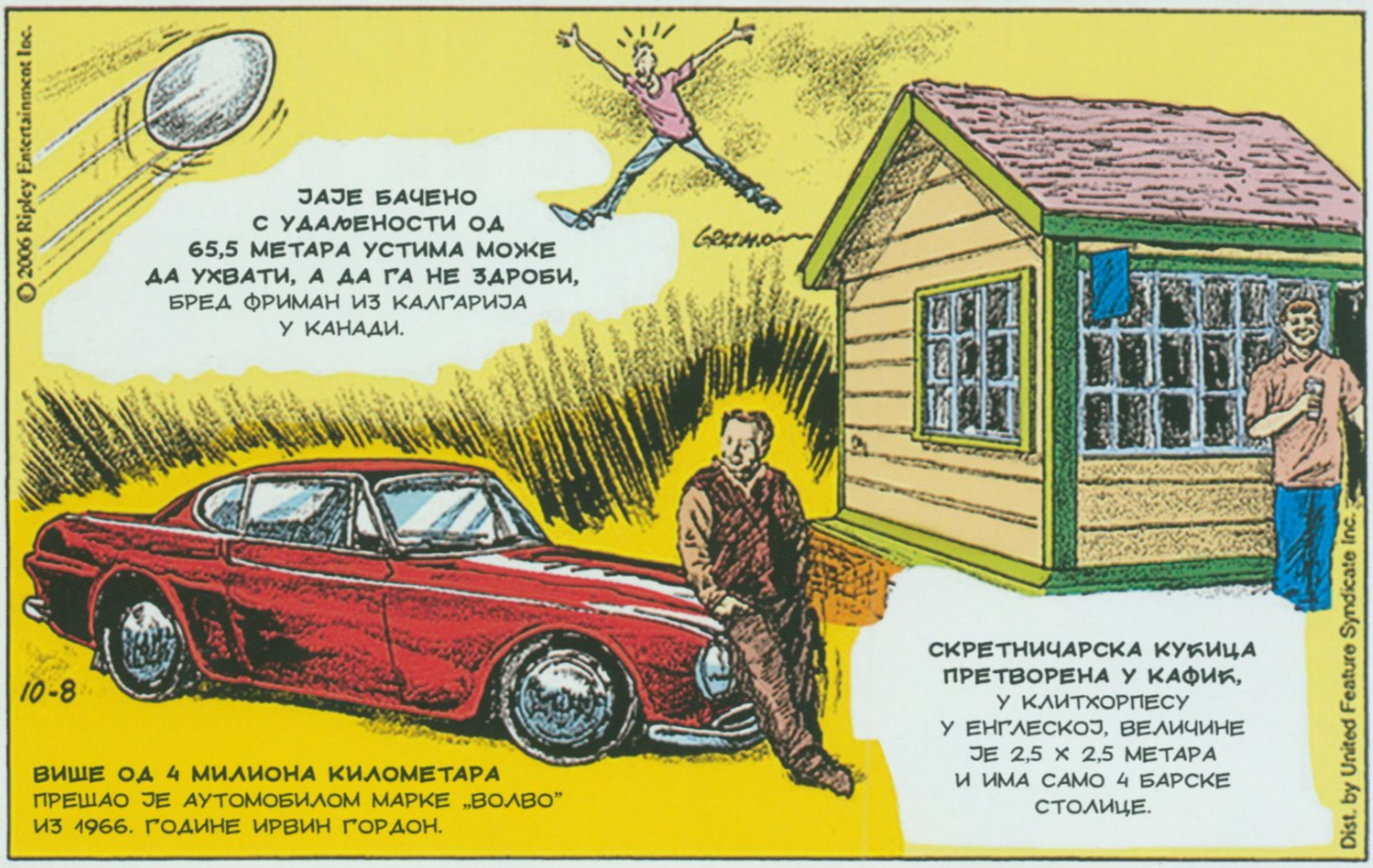

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

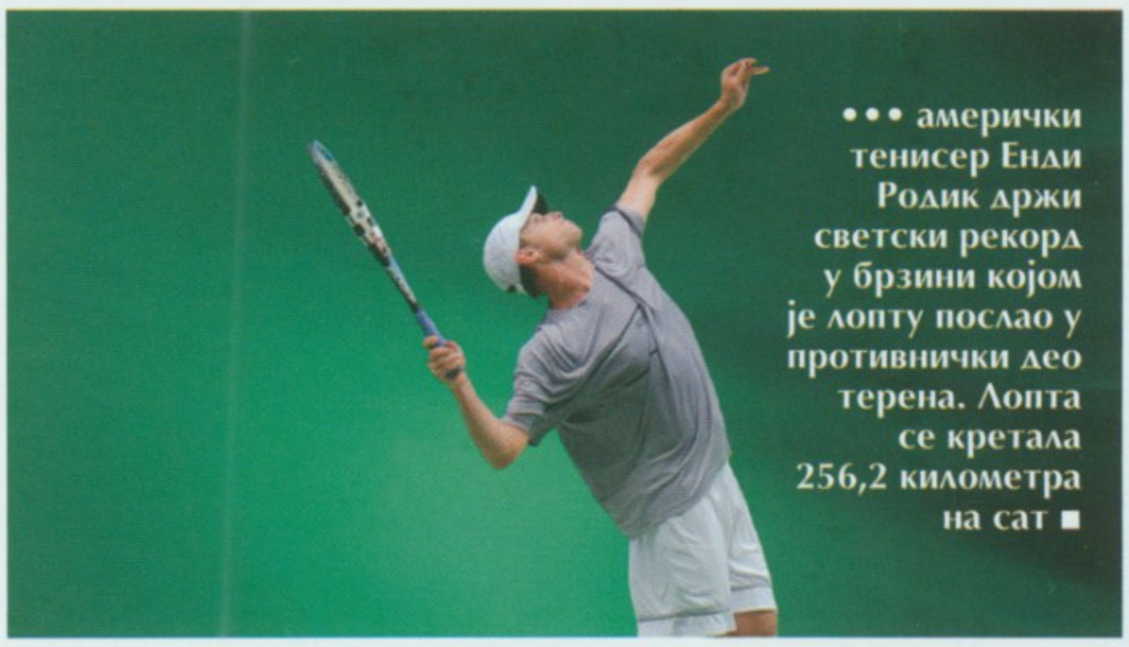

••• америчког тенисера Енди Родик држи светски рекорд у брзини којом је лопту послао у противнички део терена. Лопта се кретала 256,2 километра на сат ■

••• **у Енглеској,** у Шекспирово доба, цветовима лаванде посипани су подови по кућама да би њихов опојан и пријатан мирис освежио просторије и отерао мољце и друге инсекте ■

••• **кад** му запрети опасност, аустралијски пустињски пацов може да трчи брже од коња ■

••• **грчка** реч „атлетика” означава телесно вежбање комбиновано с образовањем, знањем и културом, што омогућава савршену равнотежу тела, духа и ума ■

••• **човечије** тело ујутро је више за један центиметар него увече, јер се хрскавичасти дискови у кичми слежу током дана ■

••• **Џошуа** Хенсен, двадесетдеветогодишњак из Минеаполиса (САД), средином јануара 2007. године преживео је пад са 17. спрата месног хотела, зауставивши се на крову надсвођеног улаза у приземље ■

••• **јапански** стручњаци доказали су да љубљење с вољеном особом смањује алергију ■

••• **Американци** гледају телевизију више од било ког другог народа. У сваком домаћинству телевизијски пријемник укључен је у просеку око 7 сати дневно, што математички израчунато значи да је неки шездесетпетогодишњак провео 9 година испред малог екрана ■

••• **свака** балерина која редовно плеше поцепа месечно десет пари балетских патика ■

••• **трбушне** плесачице у северној Африци вреднују се према начину на који покрећу рамена ■

••• **на светском** првенству „формуле 1” које се одржава од 1950. године једино је екипа „Ферарија” учествовала у свим тркама ■

••• **ма како** изгледало да улицама владају четвороточкаши, бицикала има двоструко више. Подаци казују да их је 800 милиона ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

ШМРК!

ОВАЈ ДЕЧАК ЈЕ СПОРИЈИ ОД ПУЖА!

ПОЖУРИ, ХАМЛЕТЕ!

НЕ ЗАБОРАВИ УЖИНУ!

ЗАКАСНИЋЕШ У ШКОЛУ, ХАМЛЕТЕ! ЗАБОРАВИО СИ КЊИГУ!

©2007 by King Features Syndicate, Inc.
World rights reserved.

ДОБРО, А САД БРЗО УЗ МЕРДЕВИНЕ, ПА СЕ ВИДИМО ПОСЛЕ ШКОЛЕ!

ХАЈДЕ, КАПУТ!

CHRIS BROWNE

САД НАСТУПА НАЈТЕЖИ ДЕО!

ТРЕБА СТИЋИ ДО ШКОЛЕ!

2-4

ВИТЕЗ ОД МАЈНЕ С НАШИМ ПЕДИГРЕОМ

ИЗМЕЂУ ДВЕ ПУШКЕ

Јован Алексић, порeклом из чувене војничке породице, почео је да носи оружје с десет година. У четрнаестој већ је био у заробљеништву. А онда је, не бринући за свој живот, храбро и предано бранио и Аустрију и Француску и Венецију. С Наполеоном је стигао до Русије и – назад. Ово је само део биографије једног несвакидашњег човека

Јунак ове приче рођен је 1783. године у граду подно Ловћена који се још од петнаестог века налазио под влашћу Венеције. Као дете, Јован Алексић поносно је ходао између грађевина које и данас красе Котор – играо се испред Сат куле, шетао поред катедрале Светог Трипуна и цркве Светог Луке и проводио време с друговима испред Кнежеве палате. Имао је разлога да буде поносан – потицао је из војничке породице на добром гласу и за сваког од његових предака постојала је понека легенда која је приповедала о подвизима у овом или оном бою. У архивским списима остало је забележено да су се Алексићи борили „по врлетима Црне Горе, Албаније и Далмације, по цветним пољима Италије и Сицилије, по недогледним и снежним степама Русије и по пучинама

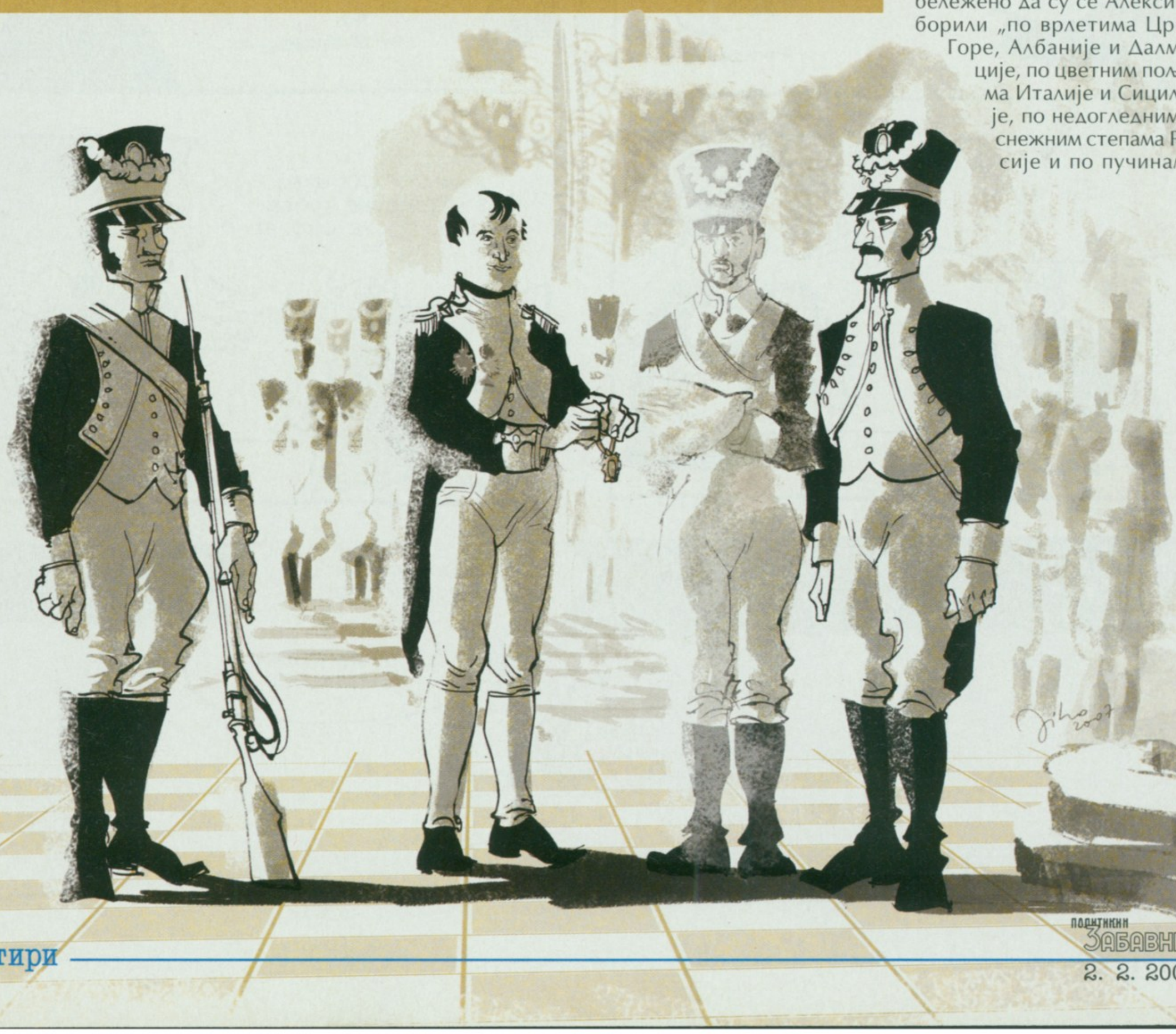

Јадранског мора". По ордењу чланова породице може се избројати да је међу Алексићима било пет капетана, два мајора, два пуковника и три генерала. Ниједан члан породице Алексић није имао мрљу у својој каријери. Сви су били часни људи, одлични војници, пожртвовани саборци, чувени у свом крају. Укратко – није им се имало шта приговорити. Познаваоци историје говорили су да Алексићи воде порекло од „старинских кнезова у Црној Гори". Била је то породица с дугом лозом, очеви су се поносили својим синовима који су одмалена учили да овладају пушком, а синови су се дичили својим прецима.

Пуно име породице Алексић гласи – Алексићи од Мајне. Уз овако занимљиво породично име обавезно иде и бар једна прича. Свако би помислио да је неко од чланова ове породице додатак презимену заслужио ратујући негде на немачкој реци, али легенда приповеда потпуно другачије. Изворно презиме ове чувене црногорске породице гласило је у ствари – Алексићи од Маина. После дугих бојева с Турцима, „све што је било чељади у Алексића принуђено је било уступити сили и тако се исели у Боку Которску, где се стани у Маинама". Маине су се кроз два века приликом преписки и говора претвориле у Мајну и тако је породица и данас заведена у књигама.

О пореклу ове породице сведочи и спис који је издао црногорски владика Петар II: „Ми, Петар, Божију Милостју Православнаго Источнаго Исповеданија Смирени Архиепископ и Владика Црногорски и Брдски:

Извесно да буде свакој врховној и нижној Власти, и вообшће свакоме Сану, Чину и Достојанству коме отоме видати надлежит, како Високоблагородниј Господин Генерал Јоан Николајев син Алексића, происходи од древне високоблагородне Црногорске Фамилие из Нахие Црничке, и ова Фамилиа била је кнежевска у једну част исте Нахие, то јест у племену Брчели; Но по ваздашној ненависти Турецој к народу Црногорскоме, и имајући непрестану рат с ними, и немогајући се удержати противу силе непријатељске Фамилиа Алексић, преселила се из своега Отачества у провинцију Которску у место зовомо Маине 1621. године и тамо пребивание своје основала..." Владика Петар Петровић Његош потписао је овај документ лично на Цетињу 1. априла 1836. године, позивајући се на податке који постоје у Митрополитској резиденцији.

Наполеон на реверу

Но, да се вратимо јунаку приче. Као дете, Јован је највише волео да се угледа на свог оца Николу чији су подвизи у млетачкој војсци били познати широм земље. О Николи сазнајемо на основу Јованове крштенице где је уписан као „Nikolo Allexich, Conte de Maina, Capitano Veneto и супруг Грофице – Nobile Signore Contesse Аретузе Кимаре (Aretusa Cimara)". Понет причама о јунаштву свог оца, стрица и деде, Јован Алексић је још као десетогодишњи дечак постао кадет у млетачкој војсци у Задру. У време кад је у име лава Светог Марка војевао у Бреши имао је само четрнаест година. Заједно с целом посадом млетачке војске пао је у руке француским војницима 1797. године. Рачунајући на Јованову младост, Французи су одлучили да га пусте, а он је ту прилику искористио да се врати у Задар. Већ следеће године примљен је у аустријску војску, где је „све до 1805. био, до предаваније Млетака Французима". Кад су те, 1805, године Французи заузели Венецију, Јован Алексић од Мајне уписао се на листу француских поручника. Тако је почео да служи у војсци чији је заробљеник био само неколико година раније. Списи кажу да је већ следеће године службовао у чину капетана у француском далматинском батаљону.

Најзначајније битке у својој каријери Јован од Мајне водио је у доба кад се придружио Наполеоновој војсци која је кренула у поход на Русију. Након мукотрпног повлачења из Москве, где је изгубио многе пријатеље, успео је да стигне до Париза, где га је 1813. године Наполеон одликовао витешким крстом ордена Гвоздене круне. Тако је Јован Алексић од Мајне превазишао надалеко позната јунаштва својих предака. Пре него што је напунио тридесет година на реверу је имао чин мајора и један од највећих ордена у Европи тог доба. Подвизи му нису недостајали, али било је време за женидбу и – наследника. На ту животну степеницу Јован је стао у време службе у аустријској војсци. Док је учествовао у ратовима који су се водили на Сицилији 1821. године, упознао је Аретузу Кимару која ће му четири године касније родити сина Теодора.

Након што је добио наследника, ратовао је, селећи се често, по разним деловима Европе, увек у служби аустријске војске. Војничку каријеру завршио је у чину фелдмаршал-лајтнанта, а након тога учествовао је на српским народно-црквеним саборима као посланик војничког сталежа. На Јованов предлог, Стеван Станковић изабран је 1837. године за митрополита у Сремским Карловцима. Колико је Јован Алексић од Мајне био поштован и у нашим крајевима казује и то да је на Мајској скупштини 1848. године био један од кандидата за војводу. Након тога живео је у Бечу посећујући повремено сина Теодора у Новом Саду.

Некролог који је над гробом Јована Алексића од Мајне 1861. године прочитао један од његових пријатеља, још једном је посведочио да је овај човек оправдао породично име јер се помиње као „честит човек у пуном смислу те речи, човечан, праведан и омиљени старешина без мане у сваком друштвеном односу".

Зет Обреновића

Иза Јована Алексића од Мајне остао је син Теодор који је „дао особитих доказа своје верности у 18 ратних пригода а одликовао се нарочито при освојењу и при одбрани Читлука, при јуришу на Улцињ, при разорењу Корне, у једној поморској битци, у освојењу Превозе и Вонице, бранивши Модон и Крф, где је рањен у груди од непријатељског куршума, ипак хтеде и даље истрајати у борби те је била његова велика заслуга што се шанац преотео; у том јуришу опет би рањен од топовског ђулета у лево бедро". Поред ордена Гвоздене круне добио је и пруски орден Круне и црногорски Данилов орден II степена настављајући тако породични завет. Као тридесеттрогодишњи мајор, оженио се Анастасијом, кћерком Јована Обреновића (средњег брата кнеза Милоша). У том браку родиле су се три кћерке – Ана, Евелина и Марија и ниједан мушки потомак. Тако се угасила лоза Алексића од Мајне који су, ратујући по целој Европи, стицали наклоност многих владара. Кад је 1891. године преминуо и Теодор, последњи Алексић, др Милан Савић написао је неколико речи којима се опростио од ове изузетне породице: „И тако се угаси то храбро српско племе, које се кроз толико векова истицало и одликовало у туђој служби. Није могло да одбрани своје рођено огњиште од навале Турака, прешће у страно поданство и бранећи Венецију, Француску и Аустрију једнаком храброшћу и једнаким пожртвовањем, стече себи и признања и одликовања. Кроничара хвата велика туга, што ипак мора да заврши животопис тога одличног племена, које је поникло у Црне Горе и чији је последњи потомак одликован и од Црногорског Господара. Тако се бар симболски завршила сјајна карика тога племена тамо где је и поникла" ■

Милица Петровић

Илустровао Тихомир Челановић

СВЕМИРСКО НАДМЕТАЊЕ

КО ЋЕ КОГА ДА УНИШТИ?

У Насиа се увелико прикупљају предлози о начинима скретања астероида тешког 40 милиона тона с путање која угрожава планету Земљу и наш опстанак на њој. На годишњем скупу Америчке асоцијације за научни напредак расправљаће се о предлозима и донеће се одлука шта треба даље да се чини

Потисак „свемирског реморкера" променио би путању астероида.

БРЗ БРЖИ НАЈ БРЖИ

10 РЕКОРДА У БРЗИНИ

1 НАЈБРЖА ЛЕТЕЛИЦА
Спејс шатл је најбржа летелица на небу. Кад се врати у Земљину атмосферу, он достиже брзину од невероватних **28.163 километра на час** ■

2 НАЈБРЖИ МЛАЗЊАК
SR-71 „Blackbird", летелица на млазни погон с посадом и способношћу самосталног узлетања и слетања на аеродромској писти, држи званични рекорд у брзини – **3529,56 километара на час** ■

3 НАЈБРЖИ АУТОМОБИЛ НА МЛАЗНИ ПОГОН
Британски аутомобил „ThrustSSC" држи светски рекорд у брзини на копну. На дужини од једне миље (1,6 километара) у Блек рок пустињи 1997. године овај аутомобил достигао је брзину од **1228 километара на час** пробивши звучни зид ■

4 НАЈБРЖИ МАГЛЕВ ВОЗ
Јапански „Маглев" возови лебде током вожње, смањујући трење између точкова и шина. Воз R-Maglev MLX01 достигао је брзину од **581 километар на час** на пробној вожњи 2003. године ■

5 НАЈБРЖИ ВОЗ
Француски TGV је најбржи воз чији су точкови у додиру са шинама. На пробној вожњи 1990. године достигао је брзину од **515,3 километра на час** ■

6 НАЈБРЖИ ЧАМАЦ
Осмог октобра 1978. године Кен Варби оборио је свој претходни рекорд у брзини на води. Чамцем „Дух Аустралије" достигао је **511,13 километара на час** у Блоуеринг Дему у Аустралији ■

7 НАЈБРЖИ 1300СС МОТОЦИКЛ
Николас Брисет из Француске држи светски рекорд у вожњи мотоцикла од 1300 кубика. У италијанском граду Нарду 23. јуна 2002. године својим мотоциклом „сузуки GSX" достигао је **338,221 километар на час** ■

Страховања да је наша планета у опасности од астероида који може да удари у њу појачана су откривањем да један орбитира око Сунца. У априлу 2029. године његова садашња путања проћи ће на 35.400 километара од Земље – са астрономске тачке гледишта, то је „за длаку".

У Насиу се тражи начин да се путања астероида незнатно промени, тако да овај а и сви следећи проласци не буду близу Земље. Једна од замисли је да се на астероид пошаље роботизована летелица која ће га скренути с пута. Потисни систем летелице одгурнуо би астероид и променио његов пут.

Ова разматрања уследила су након што је откривено на

Нуклеарна експлозија, као крајње решење, распарчала би астероид или би га скренула с пута.

Ако Апофис од 40 милиона тона погоди Земљу, изазваће катастрофу.

стотине мањих астероида који орбитирају око Сунца, а њихове путање се пресецају са Земљином орбитом. Сваки од тих случајева повећава опасност разорног судара. Највише невоља задаје „стенчуга" велика око 350 метара, названа Апофис. То је грчки назив за египатског бога Апопа, званог још и Уништитељ. Он ће проћи веома близу Земље и може да закачи неки од сателита и уништи га.

Премда ће пролазак 2029. године проћи највероватније без озбиљнијих последица, астрономи страхују да би Земљина близина могла да измени Апофисову орбиту око Сунца током 323 дана (кад нам се путеви два пута укрштају), те да би неки следећи сусрет могао бити опаснији. Један такав предвиђа се за 2036. годину.

Откако је Апофис откривен, Насини научници смишљају како да га скрену. Али не само њега него и било који други астероид који би био таква претња. Њихова процена је да би удар овог астероида у Земљу ослободио енергију једнаку детонацији 880 мегатона тринитротолуола (ТНТ). Поређења ради, ерупција вулкана Кракатао 1883. године била је једнака детонацији 200 мегатона.

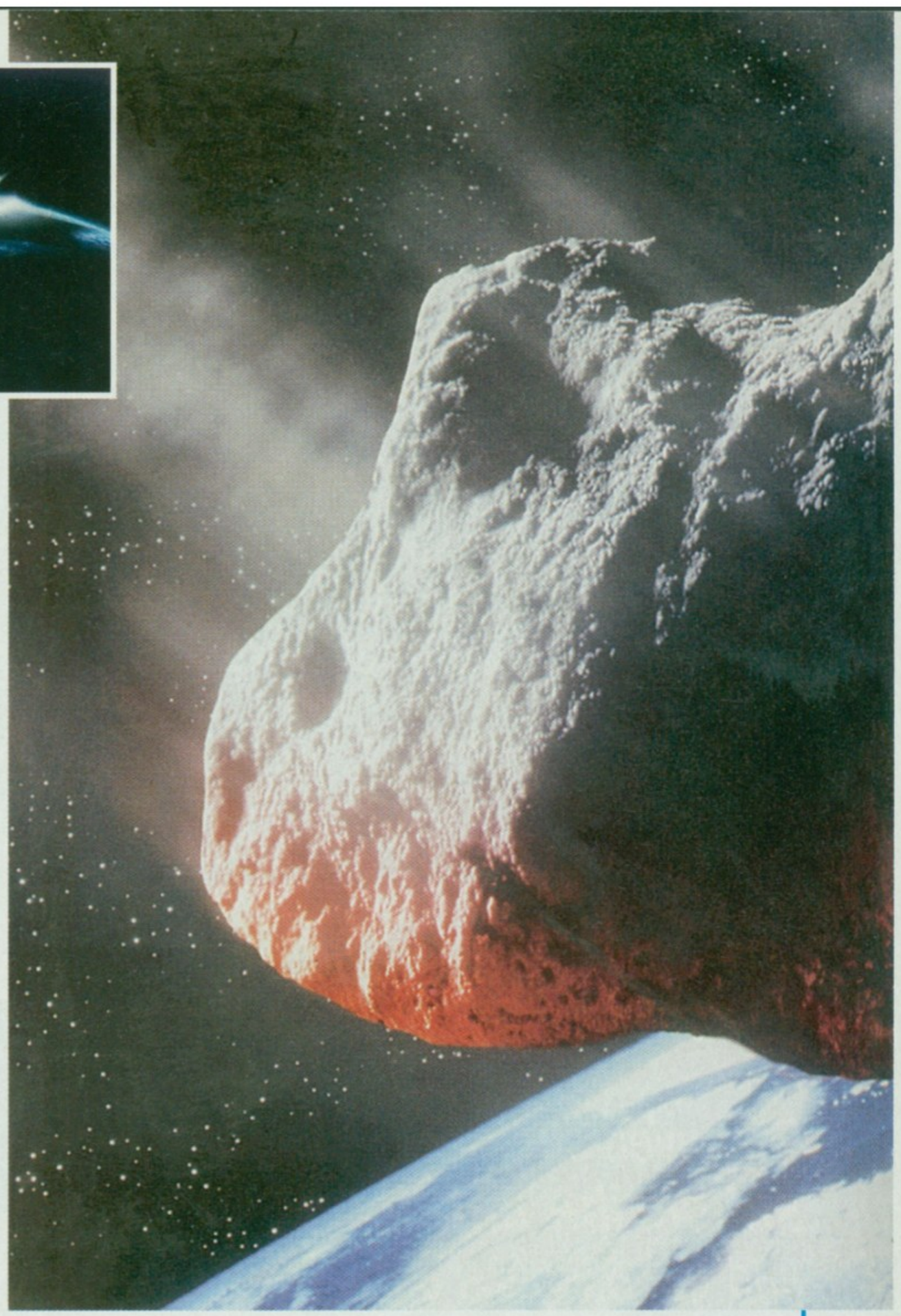

Предлог бившег астронаута Едварда Луа из Насиног свемирског центра „Џонсон" у Хјустону, у Тексасу, заснован је на огромној летелици на нуклеарни погон која би послужила као својеврсни свемирски реморкер. Према тој замисли, летелица тешка 20 тона лебдела би изнад површине Апофиса и остала у његовој орбити захваљујући гравитационој сили астероида. Испуштајући млазеве из својих потисника, могла би постепено да погура астероид и измени му орбиту. Тај подухват трајао би око годину дана, али је потребно бар 20 година да се летелица лансира и доспе на жељено место.

Луов предлог знатно је опрезнији од оног што су холивудски сценаристи смислили у филму „Армагедон", где Брус Вилис предводи групу астронаута који пробијају бушотину у астероиду и у њу смештају нуклеарно оружје које ће уништити претњу по Земљу.

Едвард Лу а и многи други научници објашњавају да је овакав подухват прилично опасан, јер би се огромна стена распрсла на ситне комаде који би бомбардовали Земљу.

Вероватноћа да у догледно време неки већи астероид удари у Земљу изузетно је мала. Такви удари дешавају се сваких хиљаду година, а могу да прођу и милиони година. С друге стране, чују се и процене према којима је „вероватноћа да нас погоди астероид 750 пута већа него да добијемо на лоту" ■

Н. В.

Илустровала Неда Докић

9 НАЈБРЖЕ ЈЕДРЕЊЕ

Ирац Финијан Мериленд је 13. новембра 2004. године у француском граду Сен Марие де ла Мер постигао светски рекорд у једрењу – **86,71 километар на час** ■

8 НАЈБРЖИ ТОБОГАН

„Креста ран" у швајцарском граду Сент Морицу најлуђа је вожња тобоганом на свету. Стаза дугачка 1212 метара у основи је стрми аеродинамички тунел прокопан кроз лед. Висинска разлика је 157 метара. Они који су се спуштали овуда достизали су брзине и до **129 километара на час.** Британац Џејмс Санли држи рекорд у брзини – прошао је тобоган за 50,09 секунди ■

10 НАЈБРЖА ПОДМОРНИЦА

С обзиром на то да већина подморница припада ратним морнарицама разних држава, светски рекорд у подводној брзини тешко је утврдити и проверити. Наводно су најбрже подморнице америчке морнарице класе „Лос Анђелес" које путују брзином од **64,82 километра на час** ■

НАУКА И МАШТА ЧИНЕ СВАШТА

ОПАСНО ДОБРЕ НАМЕРЕ

Понекад, колико год поступали исправно, ствари крену неким својим непредвидивим, необјашњивим и, што је најгоре, веома погрешним и опасним током

ФРИЖИДЕРИ УБИЦЕ

Можда је тешко поверовати, али фрижидери су некада били озлоглашени као убице људи. Расхладне течности које су се користиле у првим фрижидерима садржавале су отровне састојке као што је сумпор-диоксид који би, понегде, исцурео и усмртио целу породицу док је спавала. Потрагом за другим решењима бавили су се двадесетих година минулог века многи научници, између осталих чак и Алберт Ајнштајн.

Амерички хемичар Томас Мицли дошао је 1928. године до наизглед савршеног решења – низа делотворних расхладних средстава која нису била отровна. То су била флуорова органска једињења, а најпознатије, под именом фреон 12, користило се за фрижидере.

Мицли је 1944. године умро спокојан, уверен да је знатно допринео добробити човечанства. Међутим, тачно тридесет година касније, први наговештаји о томе да фреони оштећују озонски омотач Земље објављени су у научном часопису „Природа". До 1989. године непобитно је утврђено да су фреони проузроковали рупу у озонском омотачу изнад Антарктика и њихова производња је забрањена. Према садашњим проценама биће потребне деценије да се поправи штета начињена Мицлијевим изумом ■

НАЈЕЗДА ЖАБА

Суочени с непрестаним уништавањем усева шећерне трске које су изазивали неуморни инсекти, аустралијски пољопривредници тридесетих година прошлог века прибегли су решењу које су сматрали савршеним, природним и без пестицида – јужноамеричким жабама крастачама. Њихова прождрљивост гарантовала је успех подухвата. Зато је стотинак жаба пуштено у природу Северног Квинсленда у јуну 1935. године.

Убрзо је постало јасно да су пољопривредници, не размишљајући, пустили с узице праву најезду малих чудовишта – тачније, око 60.000 жаба јер се отприлике толико младунаца излегло од првобитних стотинак за свега шест месеци. Без својих природних непријатеља,

грабљивица на које не делује отров у кожи жабе, и с великом брзином размножавања (десет пута више јајашаца од аустралијских жаба), популација увезених жаба је цветала.

Временом су се распростр-ле по североисточним деловима Аустралије таманећи инсекте који су од животног значаја за друге животињске врсте, од којих су неке данас на ивици истребљења.

Процењује се да ће у наредних пет година жабе допрети и до западне Аустралије. Научници са Универзитета у Квинсленду најавили су у јуну 2006. године план за надзор ширења жаба заснован на гену који ће променити пол женки. Кад остану само мужјаци, врста ће изумрети сама од себе.

Али, чују се мишљења да се овај блистави план попут првог може вратити као бумеранг ако се ген прошири на друге врсте ■

ГОРКИ ЛЕКОВИ

У Великој Британији октобра 1995. године издато је владино саопштење у коме се женама препоручује да не користе контрацептивне пилуле такозване треће генерације, јер је истраживањем утврђено да удвостручују ризик од тромбозе (DVT) која може бити смртоносна. Многи стручњаци критиковали су овај потез владе јер је ризик од тромбозе мање озбиљан од ризика који са собом носи прекид трудноће.

У паници која је завладала лекари су били преплављени позивима забринутих жена, а продаја контрацептивних пилула нагло је опала. Статистичари су показали да је у наредних годину дана дошло до пораста броја прекида трудноће од 8 одсто, и то је било прво повећање од 1990. године.

Нагли престанак коришћења пилула треће генерације омогућио је научницима да провере закључке првобитног истраживања, према којима би следствено променама морао да опадне и број DVT обољења. Пет година након тога, стручњаци су објавили податке који говоре да је употреба пилуле као контрацептивног средства до 1998. године опала са 54 одсто на 14 одсто. У истом раздобљу број DVT обољења није се мењао, обарајући у потпуности првобитну теорију ■

ЗАМРЉАНО РЕШЕЊЕ

У марту 1967. године из танкера „Тори Кењон" процурела је нафта и загадила море пружајући прилику борцима за заштиту природе да покажу шта су све у стању да учине. Спасилачки бродови похрлили су у помоћ сипајући у море детерџент не би ли растворили нафтну мрљу, док су авиони покушавали да је отклоне напалмом. Резултат је била еколошка катастрофа – становници мора који су преживели загађење нафтом спаљени су или потровани.

Кад је 1989. године танкер „Ексон Валдез" налетео на гребен код Аљаске, испустио је у море око 150 милиона литара сирове нафте и изазвао једно од највећих загађења живота у мору. Поучени ранијим искуством, борци за заштиту природе нису опет прибегли отровним хемикалијама, већ су употребили топлу воду коју су прскали под високим притиском. Обала је остала чиста, али је нафта погурана у веће дубине где је вероватно поубијала мноштво живих бића. Она на гребенима и стенама која су подносила наносе нафте, испечена су или разнета топлим млазевима. Видре које су спасене из нафтне мрље и премештене у друге области пренеле су вирусе осталим, здравим видрама које су тамо боравиле ■

МЕКАНО К'О ПАМУК

Деведесетих година генетско преправљање биљака било је слављено као ненадмашан напредак у вишевековној борби против пољопривредних штеточина. Биљке над којима је вршена оваква промена развиле су сопствене природне инсектициде, што је увелико смањило потребу за скупим хемијским средствима.

Тако је бар било у теорији, и свакако је било довољно убедљиво за кинеске пољопривреднике. Они су 1992. године први у свету садили генетски преправљене усеве. Прва истраживања указивала су на добар исход – за генетски преправљени памук промењен тако да убија злогласне штеточине из врсте гусенице памукова совица, коришћено је 70 одсто мање пестицида него за обични памук. Нажалост, почетком 2006. године Кина је такође прва у свету увидела штетне последице генетски преправљених култура.

Премда је памук био заштићен од гусеница, уништење његових ларви омогућило је процват осталих штеточина, нарочито стеница. Да би се изборили с њима, пољопривредници су морали да користе нове врсте инсектицида прскајући га и 20 пута сваке сезоне. Нови трошкови премашили су уштеде од коришћења генетски преправљеног памука.

Додуше, научници верују да имају решење и за ову невољу – промениће памук тако да сад убија и стенице... ■

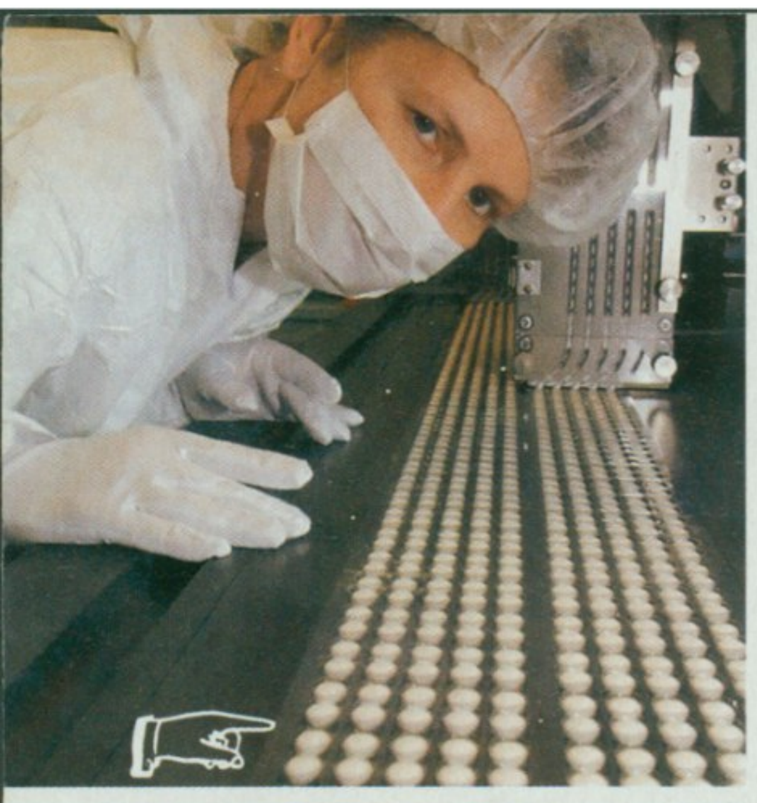

УСАВРШАВАЊЕ САВРШЕНСТВА

Ако постоји лек за све, онда је то свакако аспирин. Немачки произвођач лекова „Бајер" патентирао га је још 1899. године. Од тада је мала бела таблета помогла у ублажавању болова низа болести. Нажалост, ово благотворно дејство има и цену – надраживање желуца које може да доведе до унутрашњег крварења и смрти, ако се лек претерано узима.

Осамдесетих година прошлог века фармаколози су установили да аспирин делује тако што блокира два ензима, COX-1 и COX-2. Како је изгледало да сва делотворност аспирина потиче од његовог дејства на COX-2, фармацеутске куће дале су се у потрагу за новим решењима и састојцима који ће бити усмерени само на тај ензим не дирајући COX-1. Клинички огледи с овим новим „COX-2 инхибиторима" дали су добре резултате. Лекови су имали исто дејство као аспирин, с мање штетних последица.

Међутим, након што су се нови лекови појавили на тржишту 1999. године, њихова чудотворност почела је да бледи. Установљено је да, премда смањују опасност од унутрашњег крварења, удвостручују опасност срчаних напада и можданих удара. Зато су до 2004. године сви лекови повучени с тржишта, а пацијенти у Америци поднели су тужбе тражећи астрономске суме за одштету ■

СТРАХ ОД ЛЕТЕЊА

Познавање закона случајних последица може да вам спасе живот, тврди професор Герд Гигеренцер с берлинског Института „Макс Планк". Он је истраживао реакције јавности на терористичке ударе у Америци 11. септембра 2001. године. Нимало изненађујуће, једна од најуочљивијих последица био је страх од лета авионом. Месецима након терористичког напада страх од поновљеног напада нагнао је многе Американце да до одредишта путују аутомобилом уместо авионом. Међутим, тиме су себе изложили знатно већем ризику – сваке године на путевима широм Америке страда више од 40.000 људи.

Истражујући податке о саобраћајним несрећама у САД, професор Гигеренцер установио је пораст друмског саобраћаја за пет одсто у току три месеца након 11. септембра. Тај ниво није се смањио целих годину дана. У свом раду који је објављен у часопису „Анализе ризика" 2006. године професор Гигеренцер сматра да је страх од летења проузроковао смрт бар још 1500 Американаца на аутопутевима ■

ЦИГАРЕТЕ С МАЊОМ БЕЗБЕДНОСТИ

Сваки пушач верује да су цигарете с нижим садржајем катрана мање штетне пошто имају нижи ниво те смесе која им се таложи у плућима. Око трећине пушача на свету прешло је на цигарете с мање катрана. Нажалост, они себе само заваравају: права опасност лежи у хемикалијама у диму, а цигарете с нижим садржајем катрана нагоне пушаче да дубље удишу не би ли осетили задовољство које им пружа никотин. Тако испарења која могу изазвати рак улазе дубље у плућа пушача, што повећава ризик од ове смртоносне болести.

Да ствари буду горе, нова истраживања показују да се теже одвикавају од пушења они који пуше цигарете с нижим садржајем катрана. Недавно је на Универзитету у Питсбургу обављено испитивање 12.000 пушача које је показало да је упола мање њих спремно да оставе пушење, између осталог и зато што верују да тако мање угрожавају своје здравље. Међутим, према свим истраживањима, истина је потпуно супротна – овакви пушачи дуже се излажу хемикалијама у диму цигарете од осталих ■

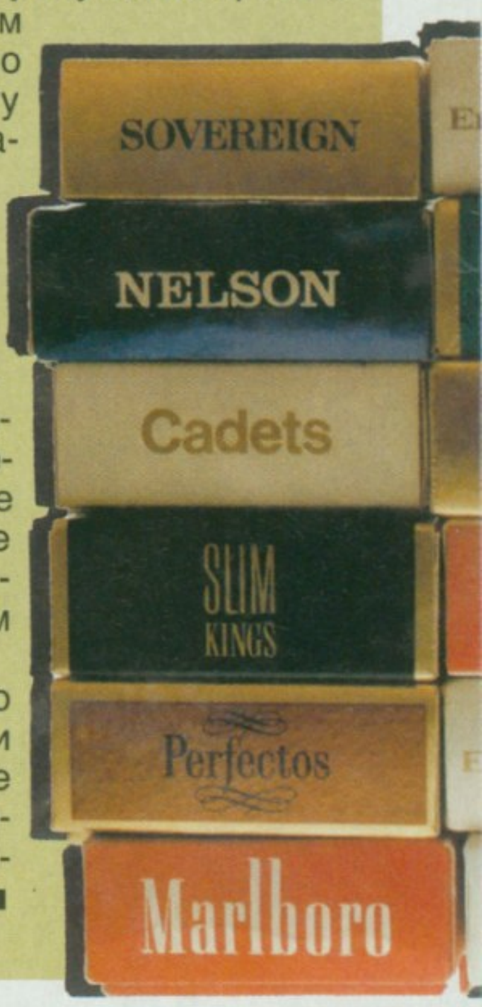

ПРОХИБИЦИЈА

Деценије борбе верских група да се забрани „ђаволско пиће" у Сједињеним Америчким Државама коначно су уродиле плодом кад је 16. јануара 1920. године донет 18. амандман на Устав САД. Прохибиција, односно забрана продаје, производње и превоза алкохолних пића ступила је на снагу.

Последице су биле драматичне: индустрија алкохолних пића се угасила, а старе кафане у којима су се одвијале туче и окршаји ватреним оружјем нестале су. Нажалост, уместо њих појавиле су се насилничке банде Ал Капонеа и Багзија Морана које су се немилосрдно бориле за превласт над шверцовањем алкохолних пића. То је довело до низа крвавих обрачуна попут масакра на дан Светог Валентина 1929. године кад су Капонеови људи убили седам чланова Моранове банде.

Прохибиција је проузроковала и настанак такозваних спикизија, тајних места где се шверцовани алкохол продавао и пио. Мање насилна од кафана, ова места привлачила су и жене, а управо због њихове заштите својевремено је уведена прохибиција.

Још једна последица прохибиције тицала се алкохоличара. Како је алкохол званично био забрањен, нестали су и сви видови помоћи алкохоличарима, а они су и даље могли да набаве пиће скривеним каналима.

Америчка влада коначно је 1933. године укинула прохибицију. Додуше, не због очигледног промашаја и мноштва штетних последица, већ зато да би се домогла новца од пореза на алкохол. Било је то време велике економске кризе и држави је новац био преко потребан ■

Н. В.

РАТ НА НОВОМ ЗЕЛАНДУ

ВОЗАЧИ, ГАЗИТЕ ОПОСУМЕ!

И птица киви и сисар опосум веома су љупке животиње само што је једна од њих недодирљиви идол Новозеланђана, а друга државни непријатељ број један. Њих две то не знају нити су свесне да су се нашле у срцу љутога боја

Нови Зеланд сматра се отаџбином екологије, науке и начина чувања природе, што значи и животињских врста и биљака. Упркос томе, баш у тој земљи објављен је рат до истребљења љупкој, невиној животињици, торбару који се зове опосум и јунак је стрипа „Леденo доба 2". А зашто су се Новозеланђани, питом народ, окомили баш на сироте опосуме који нити су отровни нити на било какав начин угрожавају човека?

Мали сисар торбар опосум храни се и јајима и, када му се укаже прилика, што није чест случај, поједе и понеко огромно јаје птице киви. Његова невоља је што је птица киви живи симбол Новог Зеланда и јао ономе ко је такне макар то био и мали опосум који у ствари не дира саму птицу тако драгу срцима Новозеланђана. Шта је покоје јаје, то се сигурно може опростити. Е, па, када се ради о кивију, не може.

Кумови су Маори

Име киви (kiwi), које одговара крику птице, која најмање од свих птица личи на птицу, дали су Маори, староседеоци Новог Зеланда, још у време када од Европљана на овом удаљеном копну није било ни трага. Птица киви, сродник изумрлих моа, мрке је боје, овалног облика, мало дебља од кокошке, обрасла густим, меким покривачем длакастих пера која више личе на крзно него на птичије перје. Јаја која носи могу да буду дужа од 13 центиметара, широка 8 центиметара и тешка готово пола килограма. Обично полаже само по једно јаје, веома ретко три.

Чоколадни слаткиши: први се зове „здроби опосума", други „кивијева кака".

Киви је птица која не лети јер су јој крила закржљала, а ни скелет јој није прилагођен летењу. При ходу се гега као да стопала поставља право једно испред другог. Повремено ће се бацити у јурњаву и тврди се да може да престигне не само човека већ и пса. Киви практично никоме не смета јер дању спава у добро заштићеним јазбинама, а у лов иде ноћу. То је, значи, ноћна птица.

Киви живи само на Новом Зеланду. Због ноћног живота тешко га је видети. У ноћном лову служи се кљуном дугачким око 20 центиметара који му, кажу, служи и као трећа нога или штака. Данас постоје три врсте кивија и цени се да их укупно има око 70 хиљада примерака.

Мама киви – ретка слика ове птице док чува јаје. Обично снесе само по једно.

Чарапе с кивијевим ликом, што је природно јер киви не лети већ хода.

Сви су они киви

И, мада се сам киви ретко виђа, његова слика је на Новом Зеланду свеприсутна. Она се обавезно налази као налепница на аутомобилима Новозеланђана чиме

Опосум на глави малог аустралијског староседеоца Аборицина.

На свим аутопутевима по Новом Зеланду стоје саобраћајни знаци којима се возачи упозоравају да прилагоде брзину да не би узнемирили или, не дај боже, прегазили неког кивија. Капа с ликом ове птице, шоља, играчака, слаткиша у њеном облику, пуни су рафови по радњама, туристичким и оним другим.

Кивиманија не зна за границе, па се продају, и купују, врећице са укусним бомбонама преливеним чоколадом у облику кивијевог измета, а ко жели може да пазари и „киви-пу", праву кивијеву каку у пластичној кеси. Култ је отишао толико далеко да многи Новозеланђани, када се у иностранству представљају, називају себе Киви, па их тако зову и други.

Чак је и позната егзотична воћка зеленог срца, иначе пореклом из Кине и некада звана кинески огрозд, баш на Новом Зеланду, а где би другде, добила име киви по омиљеној им птици. Сваке године новозеландска влада, Банка Новог Зеланда и многа приватна предузећа троше на милионе долара како би се ова национална птица, већ одавно заштићена законом, још боље обезбедила. Уколико и ви желите да у томе учествујете, www.savethekiwi.org.nz гласи адреса.

Саобраћајни знак: ПАЖЊА, КИВИ!

Шта зна опосум?

И било је неминовно да свако ко се о кивије огреши, а поготово њихов непријатељ број један, на себе навуче мржњу Новозеланђана и буде стављен на црну листу. А тај непријатељ случајно је љупки, мали торбар опосум, и он ноћни ловац, увезен крајем 19. века из Аустралије да би се од његовог крзна правиле бунде, шубаре и томе слично. Та индустрија одавно је замрла. Опосум је остао.

Јер, примерци опосума који су успели да утекну из кавеза и не постану шубаре, толико су се брзо размножили да њихових потомака данас на Новом Зеланду има више од 70 милиона примерака, по 20 на сваког становника ове земље. Како то? Лепо. Опосуми на Новом Зеланду немају природних непријатеља и слободни су да се хране како им је воља – младицама биљака и јајима птица, па и кивија. Откуд опосум зна да је киви у земљи коју деле недодирљив?

Делови одеће од опосумовог крзна веома су јевтини.

Због штета које, кажу, наносе њивама и шумама, зато што преносе туберкулозу говеда, али пре свега и највише јер се радо хране јајима кивија, ови мали сисари предмет су праве потере. Влада Новог Зеланда направила је нарочити „Национални план за контролу опосума".

Убица сам, тим се дичим!

У досад примењена оружја против љутог непријатеља спадају шаргарепе генетски промењене да би деловале контрацептивно, то јест, смањиле размножавање опосума као и мамци натријум-моно-

Мама опосум – увезени су из Аустралије и имају и по 18 младунаца одједном.

Киви и на чашама

На продају је и прави кивијев измет

флуор-ацетата, отрова који изазива смрт гушењем. Штета што је убијао и друге животиње рачунајући и домаће љубимце псе и мачке.

Ни опосумофобија не познаје границе. У истим радњама где се нуде сувенири у славу кивија продају се, на пример, мајице, карамеле и разгледнице којима се возачи позивају да точковима својих аутомобила здробе јадне опосумчиће. И рат против опосума разбуктао се: путеви и стазе Новог Зеланда пуни су њихових лешева.

А неко се сетио да поново започне трговину опосумовим крзном: за скромну своту од 7,50 долара тамо може да се купи пар грудњака од топлог, меког опосумовог крзна, а има и муфова и других делова одеће корисних за зиму. И савесни Новозеланђани оба пола могу лепо да се греју и диче што су и на такав начин допринели истребљивању кивијевог непријатеља ■

Припремила **Бојана Дожић**

Киви стар само недељу дана, сладак као све бебе.

ПАЛИ АЊЕЛИ

Жене плаве косе одувек су биле загонетка за свет који их је окруживао. Богиње? Блуднице? Или и једно и друго? У античко доба приказиване су на оба начина. Култ богиње љубави Афродите или Венере био је заступљен и у грчкој и у римској цивилизацији. Обе културе богињу љубави представљале су у лику младе, чулне жене, наге или делимично одевене и увек дуге плаве косе

Грци и Римљани представници су медитеранског типа који се одликује тамном косом и очима и маслинастим теном, али у античко доба њихов идеал лепоте био је сасвим другачији. За њих је то била светла коса која је указивала на оно што је било најдрагоценије у њиховој култури, а то су младост и лепота. Познато је да се многа деца рађају са светлом, готово плавом косом која не тамни све док не уђу у пубертет. Отуд је плава коса симбол младости. С обзиром на то да су скулптуре Афродите увек биле приказане са златном косом, чувена песникиња Сапфо закључила је да је ова боја коришћена због отпорности и трајности овог племенитог метала. Отуд се златна боја везује за постојаност, дуговечност и бесмртност, па су је зато врло често користили разни владари за своје круне и перике.

Веза између златне боје и бесмртности поново се помиње код Овидија у саги о сиренама које су имале улогу коју данас има свети Михајло. Оне су биле посреднице између овог и оног света, а њихова тела била су прекривена златним перјем. Уопштено говорећи, у старој Грчкој и Риму, осим ретких природних плавуша, жене су најчешће бојиле косу и то мешавином полена и млевених латица шафрана и дуго седеле на сунцу како би постигле одговарајућу нијансу плаве боје. Због бројних кућних обавеза, удата жена није имала времена да боји косу. С друге стране, постојала је одређена група жена које су се бавиле оним што просечна грчка жена није могла. Оне су се звале хетере и биле су куртизане. Образоване, богате и моћне, имале су могућност да развијају своја знања о политици, поезији, уметности, филозофији, то јест, о свему ономе што је занимало грчког мушкарца, а што је било недоступно просечној грчкој жени.

У Риму, жене су водиле праву битку да би очувале наклоност својих мушкараца који су лудовали за германским робињама плаве косе. Римљанке су за избељивање косе користиле мешавину есенција разних биљака, пепела и устајалог вина, због чега се неретко догађало да остану без косе. Тако су почеле да се носе и прве перике, наравно од плавих власи. Чак су и владари, какви су били Нерон и Комод, имали плаве перике,

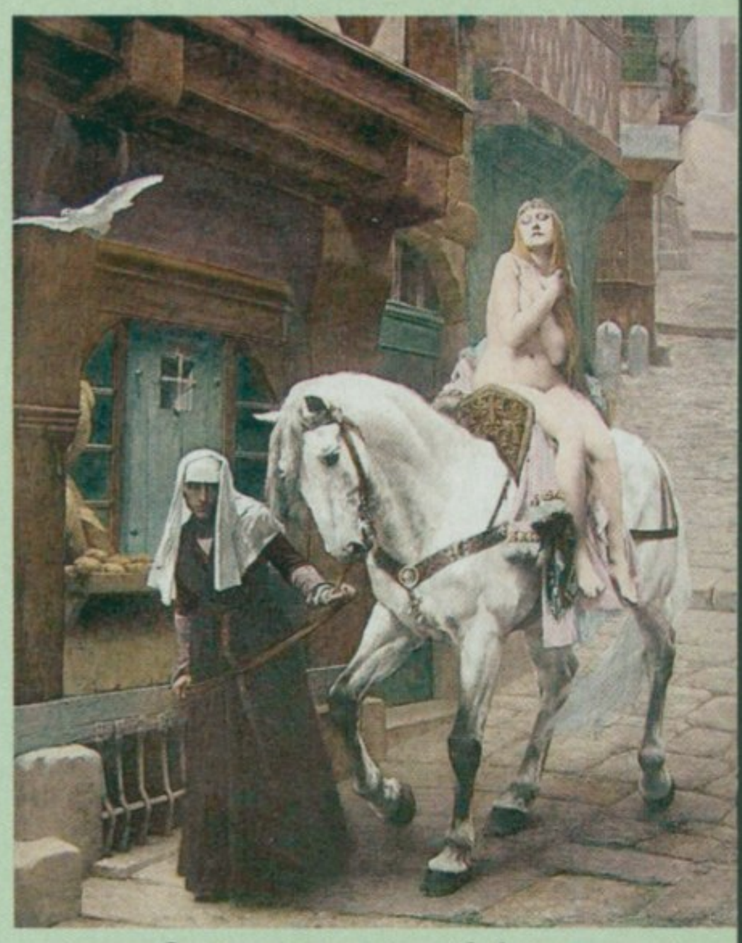

Средњовековна бајка о нагој плавуши на коњу – леди Годива на слици Едмонда Блера Лејтона.

ПАЛИ АНЂЕЛИ

је приказао Клеопатру са црвено-плавим коврџама. Тада почиње ера где бити плав уједно означава особу доброг срца и часних намера.

И Дизни се умешао у причу о плавушама – Звончица.

али из другачијих разлога. Они су хтели да буду богови, а богови су имали златну косу. Зато су користили златни прах којим су посипали своје перике.

Хришћанска црква и плавуше

За хришћанску цркву плава и нага Венера била је демон, најсрамнији из групе олимпских демона, пример непоштења античког времена. Овај демон поистовећен је с двема хришћанским грешницама оличеним у лику Еве и Марије Магдалене. Оне су замениле паганске богиње и преузеле сав њихов терет греха. Ева је везивана за први грех.

Током средњег века црква је имала велику моћ. Она је одређивала правила понашања јер она је била та која је у исто време кажњавала грешнике и нудила покајање онима који би кренули путем праведника. Да би та правила боље приближила обичном човеку, црква је имала своје гласноговорнике – проповеднике. Један од њих био је и свети Бернардин, који је учио да је плава коса одлика грешног човека. Истовремено с тим ставом цркве, развијао се и други кроз лик и дело друге светитељке каква је била света Брижита. Ова светица рођена у Шведској, провела је већи део живота путујући по Италији и чинећи добра дела. Била је позната и по својим виђењима у којима се појављивала Богородица као лепа млада жена дуге плаве, сјајне косе која јој је падала на рамена.

Њене приче оставиле су трага и у делима уметника, као што је био Ботичели који је на чувеној слици „Рађање Венере" богињу приказао с лепршавом светлом косом. Велики италијански уметник Тицијан био је познат као сликар Богородице која је на његовим сликама често имала светлу косу. Од тада, уметници су своје хероине приказивали као плаве, чак и кад су имале другачију боју косе. На пример, Тијеполо

Постепено, црква је почела да приказује Богородицу као жену златне косе и то најчешће на стаклу, то јест на прозорима катедрала које су радили познати уметници. Анђели који су окруживали Богородицу такође су имали плаву косу. То је зато што се сматрало да су деца безгрешна и бесполна, као и Богородица. Често је златна боја на стаклу или фрескама заиста и позлаћивана. Она је сликана на такав начин да би створила привид природног светла.

Чувени писац Умберто Еко рекао је да је светло постало начело опште лепоте, не само зато што је било доступно свим чулима, већ и због тога што кроз светлост све боје на земљи као и на небу постају стварне. Мит о плавушама прохујао је од средњег века преко ренесансе и затекао модерно доба сасвим неспремно. Питање је остало и даље нерешено – светице или блуднице?

Свет Дизнија и Барбика

Почетком прошлог века било је чак врло опасно бити плавокос. Тада се јављају прве боје за вештачко избељивање косе. Од 1907. па до 1930. године био је популаран изум хемичара Ежена Шилера који се састојао од пероксида, амонијака и есенције бршљана који су били саставни део његовог чувеног сапуна. Али, ова смеса изазивала је опадање косе или, у нешто бољем случају, опекотине на кожи главе.

С развојем филма, на сваких десет година мењао се и став према плавушама, од вамп жене до обичне домаћице. Други светски рат донео је идеал плавуше – од избељених заводница какве су биле Џин Харлоу и Ме Вест до добродушних миљеница публике, као што су Ширли Темпл и Бети Грејбл.

Ипак, најзаслужнији за стварање мита о плавушама био је Волт Дизни и његови цртачи. Приче у његовим цртаћима биле су преузете из средњовековних бајки. Из бајки је бирао строго одређене ликове – жена је била оличење домаћице, а мушкарац снаге и моћи. Добри ликови увек су и лепи, односно, обрнуто, зли ликови увек су ружни. Све Дизнијеве јунакиње су на прагу девојаштва, асексуалне, неодређених црта личности, округлих лица, крупних очију, доброћудне, кротке. Све имају дугу светлу косу с машном, а невоље увек решавају или путем магије или уз помоћ неког мушкарца. Алиса једина није романтична јунакиња. Она је животан лик, али и она се уклапа у тип несамосталне девојке – стармала девојчица која само понавља мудрост старијих. Дизнију се овај лик није свиђао. Сматрао је да је сувише продуховљен и да нико не може да се поистовети с њим.

Ова „сигурна формула" можда је допринела стварању мита о „глупим плавушама". Она не треба да брине о себи, о њој се брину други, а њено једино задужење било је да остане тако слатка и невина, јер на крају ће сигурно дојахати њен принц на белом коњу с којим ће „живети срећно и заувек". Стереотип плавуше творевина је двадесетог века, оличен у лику и делу америчке глумице Мерилин Монро. Дизнијеви ликови такође прате ову идеју. Мерилин Монро је плава, безазлена, наивна, а опет је секс симбол због своје чулности. У почетку Дизни прати ову линију, али у филмовима из касних педесетих какви су „Петар Пан" и „Успавана лепотица", и његове јунакиње постају кокете и губе своју безазленост.

Претеча Барбике из шездесетих година

С друге стране, лик Звончице врло је занимљив. Она је нескривено привлачна – плава и у минималној одећи зелене боје која подсећа на природу и њену необузданост. Она означава други стереотип – пркосну, злобну и љубоморну жену. Ипак, сведена је на минијатуру, па је самим тим и неприметна. Рађена је по угледу на глумицу Маргарет Кери, иако се дуго сматрало да се ради о Мерилин Монро. Један критичар чак ју је назвао „вулгарном малом ствари". Њен највећи грех је што има изражен карактер, пошто се зна да добре жене нису заводнице, а оне које то јесу морају на неки начин бити одбачене. Томе је доскочено тако што она нема моћ говора, већ се оглашава зујањем или звончићима. Антички песник Симонид написао је серију описа типских жена. Свака потиче од неке животиње, јер жене нису људи већ кобиле, мајмунице, кује... једина која је „добра" и која се препору-

чује за брак настала је од пчеле – невидљива, вредна и приметна само по тихом зујању. Њена женственост ограничена је на минијатуру, заправо на жену слику, која не угрожава мушкарца. Овде је потпуно преокренут култ младости и невиности који је некад давно био приказан у лику девојчица и дечака плаве косе.

У стварању савременог стереотипа плавуше велики учинак имали су медији. У времену након Другог светског рата произвођачи козметике заступали су бојења косе у плаво. Да би побољшала продају својих препарата, козметичка кућа „Кларијол" покренула је рекламну кампању која се састојала од врло провокативних слогана који су подржавали идеју о плавушама као о девојкама лаког морала. Тада су се појавили неки и данас познати слогани: „Да ли је истина да се плавуше најбоље забављају?" или „Да ли или не? Само њен фризер зна истину." Највећи подстицај женама да почну да боје косу у плаво долазио је из Холивуда. Готово све жене педесетих година хтеле су да буду као Мерилин Монро. Из свега овога следи да се замисао „глупе плавуше" појавила педесетих година у Америци с Мерилин Монро, што је било дело мушкараца за мушкарце. Али, занимљиво је да Мерилин није била баш тако наивна јер је била једина глумица тих година која је имала посебну ставку у уговору којом јој је био загарантован проценат.

Ипак, било је и примера где су плавуше добијале нетипичне улоге, какав је лик јунакиње из стрипа „Плави фантом" из 1948. године. Она је била јака, самостална и борила се против криминала. Међутим, након неколико година овај снажан лик је нестао јер се није уклапао у постојећи став о плавушама. Неке од тих чувених плавуша и саме су бежале под окриље већ познатог. Једна од изразито плавих глумица тог доба била је Џејн Менсфилд која је имала неколико

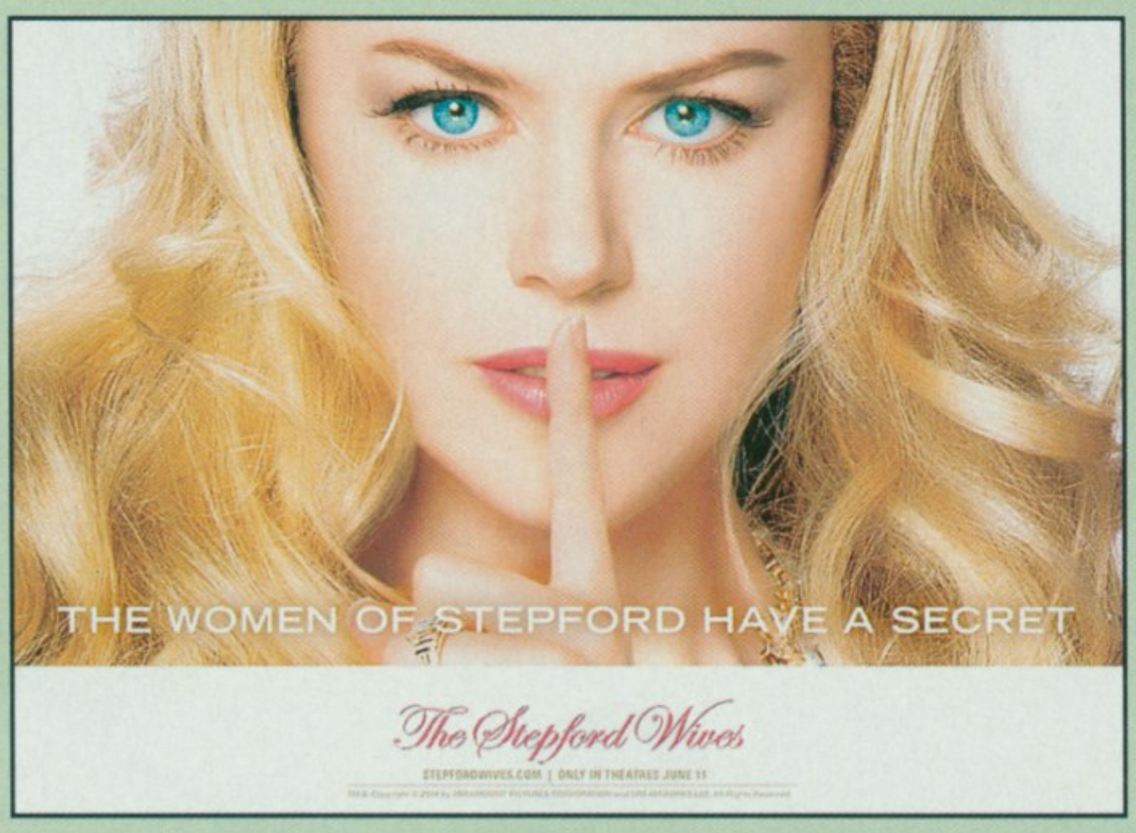

Тајна степфордских плавуша у филму с Никол Кидман.

добро чуваних тајни, међу којима су и завршен факултет и натпросечан IQ.

Улога плавуше у рекламама, телевизији и филму и данас је врло присутна. Од асексуалних јунакиња какве су биле Деби Рејнолдс и Дорис Дај педесетих и шездесетих година минулог века, преко Фаре Фосит као представнице калифорнијских плавуша у седамдесетим и осамдесетим годинама, слика о плавушама све више се погоршавала. Калифорнијска плавуша била је претеча популарне Барбике. Плава, савршених мера и, наравно, прелепа. Велики произвођач ових лутака, „Мател", 1992. године понудио је тржишту Teen Talk Barbie, лутку која је могла да изговори неколико фраза, какве су биле: „Да ли ћу икад имати довољно одеће?", „Волим да купујем!" или „Математика је баш тешка!"

Било како било, свако време ствара сопствене стереотипе. Двадесет и први век тек је почео, али већ је видљиво да досадашњи ствараоци јавног мишљења, као што је дуго била реклама, губе на снази. Они више немају улогу заводника маса, јер потрошачи више нису маса већ појединци, тако да и стереотипи које рекламе лансирају могу бити врло лако разоткривени. Међутим, и даље остаје питање на које ће неке будуће генерације вероватно дати коначан одговор. Плавуше – анђели или ђаволи? ■

Тијана Јовановић

Ботичелијева Венера је плавуша

ЗАНИМЉИВОСТИ

- 1/8 светског становништва има плаву косу.
- Израз „блонд" први пут појавио се у Енглеској 1481. године, а потиче од старофранцуске речи „блонт", што означава боју између златне и светлог кестена.
- Плаве браде расту брже од тамних брада.
- Плава коса има много више власи него црвена или црна.
- У Великој Британији за касирке у великим продавницама најчешће се бирају плавуше, јер је истраживање агенције „Somerfield Shoppers" открило да су много вредније од својих црнокосих колегиница и да делују смиреније и поузданије.
- Пре неколико година појавила се прича како су научници наводно открили узрок зашто су „плавуше глупе". Наиме, откривено је да плавокосим људима недостаје цинк који је присутан код људи с кестењастом и рђом косом.
- Поред Европљана, доста плавокосих људи живи на подручју Средњег истока – Сиријци, Либанци, Курди, Иранци...
- Људи плаве косе први пут су се појавили већ крајем леденог доба ■

МА ШТА КАЖЕШ

Илустровала Светлана Кнежевић

КУЦА ДЕБЕЉУЦА

Два младића, иначе браћа, осуђени су недавно у Лондону на три године условног затвора **због злостављања животиња.** Младићи су се на суду узалудно бранили да заиста воле своју куцу дебељуцу, али судија им није поверовао. Јер, испоставило се да су претерано хранили свог златног ретривера све док није био тежак 73 килограма. Осим што су сада на условној слободи, браћа морају да сносе трошкове лечења пса код нутриционисте за животиње, као и судске трошкове у износу од тридесетак хиљада евра. Расти, како је иначе име пса, од силног узбуђења изгубио је неколико килограма ■

НАЈЛЕПШЕ ЖЕЉЕ

На прослави осамдесетог рођендана **Винстона Черчила (1874–1965)** један од присутних новинара изразио је жељу да славног политичара и писца види за двадесет година, односно, на прослави његовог стотог рођендана.

– Зашто да не? – узвратио је Черчил на ову опаску. – Изгледате прилично добро, млади човече, тако да постоји могућност да поживите још двадесет година ■

УЧЕНИЦА

Непосредно по доласку у једно мало место у Француској, неко је покуцао на врата куће у којој је одсео пијаниста и композитор **Франц Лист (1811–1886).** Било је глуво доба ноћи. На вратима је стајала уплакана млада жена.

– Маестро, молим вас да ме примите – рекла је девојка и објаснила своју муку:

– Сав свој успех у животу дугујем једној лажи. Наиме, свима у граду сам казала да сам била ваша ученица и тако сам давала часове клавира. Ја вас преклињем да ми опростите и примите моје најдубље извињење – рекла је девојка.

– Опраштам вам, наравно – узвратио је славни пијаниста. – Смирите се и одсвирајте ми нешто.

Девојка је села за клавир и прилично невешто одсвирала једну Листову композицију. Он је исправио неколико пута, а онда рекао:

– Лаж је нестала. Сада свима можете да кажете да сте били моја ученица ■

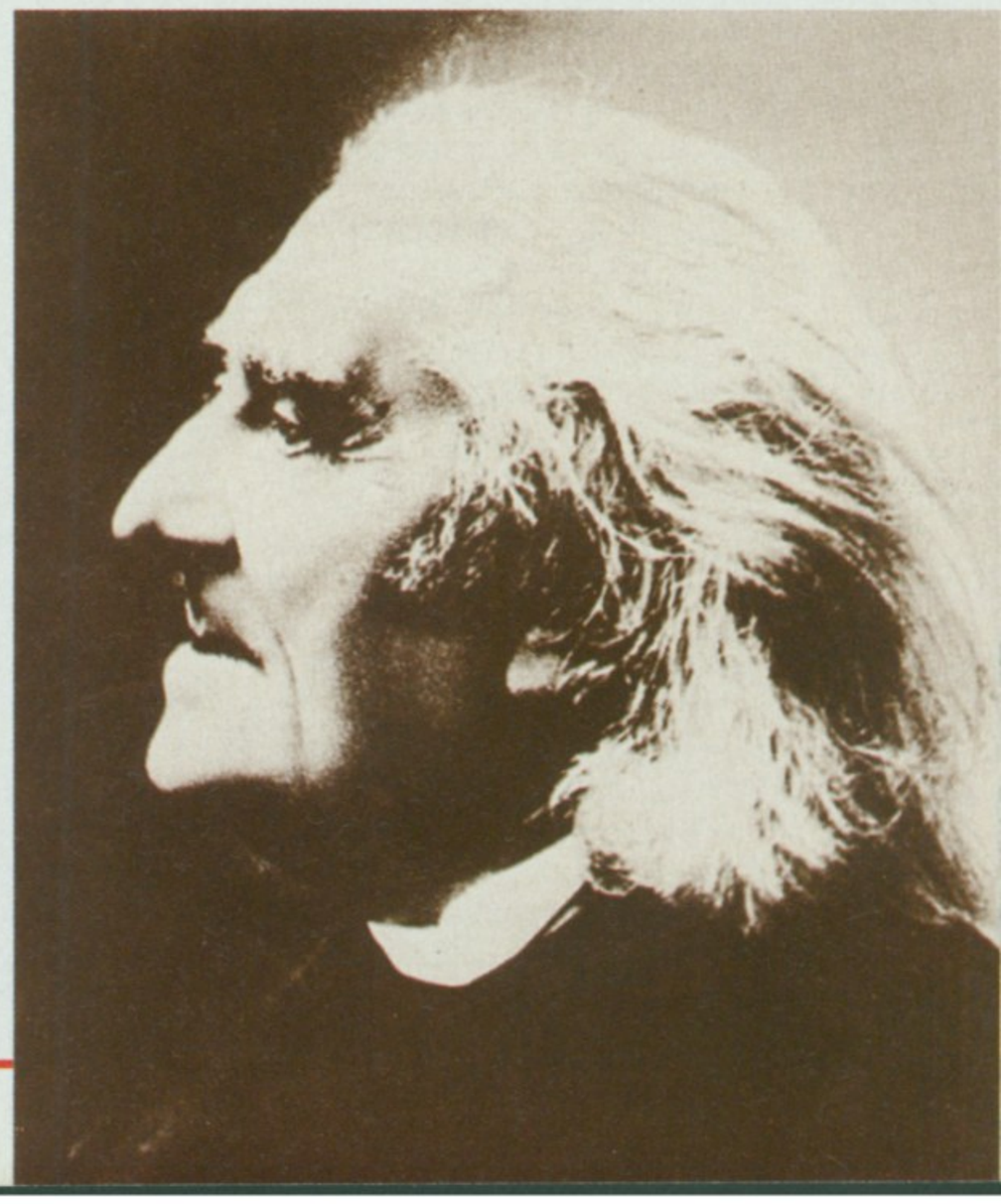

ГИЦЕ ВОЛЕ МОЦАРТА

Прасићи обожавају музику Моцарта, Шуберта и Бетовена, тврди вијетнамски одгајивач свиња Нгујен Чи Чонг. Већ шест година својим свињама и прасићима свакодневно преко разгласа пушта музику, пре свега дела бечких класичара. Наиме, то је учинио зато да би озбиљној музици, коју и сам воли, подучио запослене свињаре. Убрзо се уверио да се и свињама допада ова врста музике. Боље једу, брже се гоје и веселије су, закључује Нгујен ■

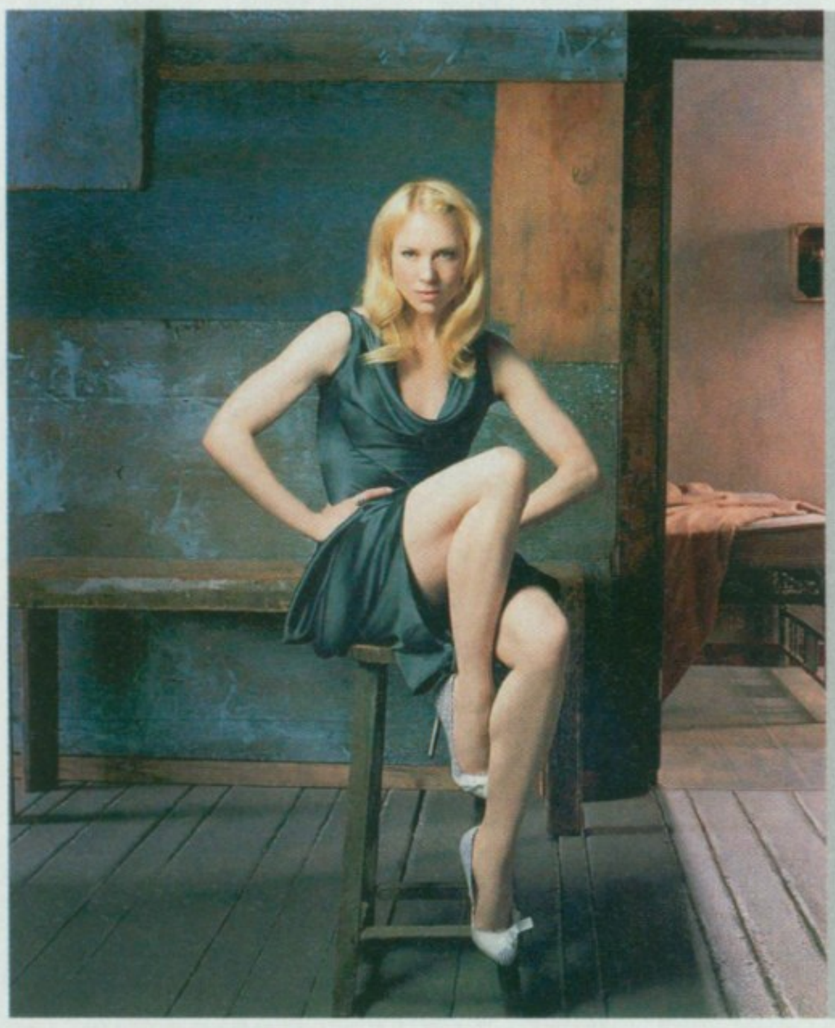

ДИЈЕТА БРИЏИТ ЏОНС

У јуну 2003. године америчка глумица **Рене Зелвегер (рођена 1969)** нашла се пред необичним задатком. Требало је да се угоји петнаест килограма за шест недеља! Тако је налагао уговор који је потписала за снимање филма о животу уседелице Бриџит Џонс – „Бриџит Џонс на ивици нервног слома". Рене није прихватила савете нутриционисте него је решила да узме ствар у своје руке. Схватила је да сваког дана мора да поједе храну у вредности од пет хиљада калорија. Одрекла се вежбања и препустила лежању.

Најважнији део њене дијете чиниле су крофне...

Колико крофни?

– Двадесет дневно! – рекла је Рене Зелвегер.

– Једна к'о ниједна! – нагласила је позната глумица и објаснила да је већ после неколико недеља учинак дијете био видљив ■

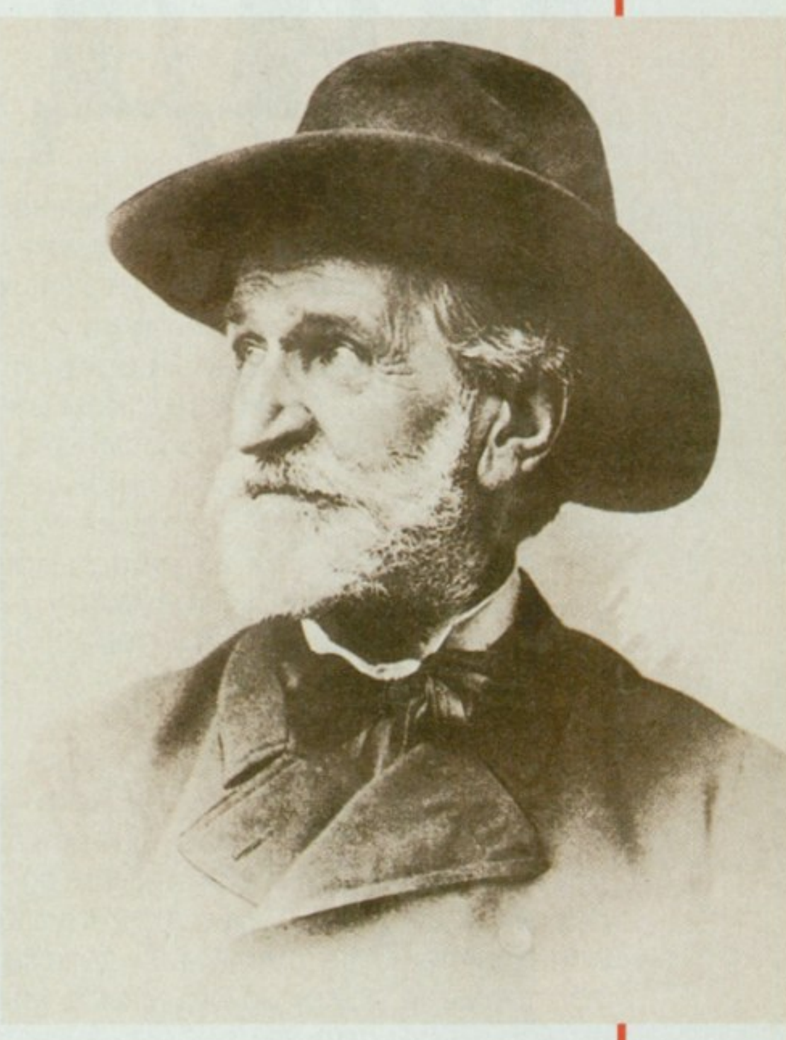

ОТКРОВЕЊЕ

У књизи сећања француски композитор **Ерик Сати (1866–1925)** забележио је између осталог и следеће:

„Док сам био млад, људи су ми стално говорили: кад будеш напунио педесет година, онда ћеш видети! Ја сада имам педесет година! И ништа не видим" ■

ПЛАЋЕНА ТИШИНА

Једног лета чувени италијански оперски композитор **Ђузепе Верди (1813–1901)** изнајмио је прекрасну вилу недалеко од цркве у једном познатом летовалишту. Желео је да ту проведе годишњи одмор и напише ново дело. Кад га је посетио пријатељ, приметио је да се Верди сместио у једној малој соби. У остали део куће није ни залазио. У свакој соби налазиле су се цеви оргуља из оближње цркве.

– Шта се то дешава? Зашто су толике цеви свуда по кући, а ви сте у собици – упитао је пријатељ Вердија.

– Оргуље тутње кроз готово све моје опере. Не могу више да их поднесем, а још мање да поред њих радим. Платио сам сто педесет лира да их привремено скину док сам ту. То је ништавна свота за тишину у којој уживам ■

КАД СУ АВИОНИ ПАДАЛИ У

Архитекта, историчар уметности, писац и сликар, професор Београдског универзитета, члан Српске академије наука и уметности Александар Дероко (1894–1988) у Првом светском рату био је и један од првих наших пилота, мада је и пре тога с друштвом покушавао да „окрилати". Лета 1915. године, с још петорицом ђака, као извиђач уврштен је у Српску аеропланску ескадру смештену на вашариште поред Пожаревца, а онда послат у Француску, у школу за ратне пилоте.

У међувремену се српска војска повукла преко Албаније на Крф. Кад је отворен Солунски фронт, Дероко је с друговима стигао из Француске и био распоређен у тамошње француске ескадриле. О узбудљивим догађајима из тог времена поверио се, много касније, својој књизи под насловом „А ондак је летијо јероплан над Београдом". Ово је једна од тих прича и доносимо је у целости.

„Солунски фронт. Шпијуна Грка има и с оне стране линије. Достављено је тако да ће у Ксанти, на крајњој линији бугарскога фронта, доћи у инспекцију главнокомандујући фелдмаршал Макензен. Увече је издато наређење. У три сата ујутру засвирала је у логору труба, оно ситно брзо буђење и устајање. Пале се карбидске лампе. На пољани већ тутње мотори које механичари загревају. У нервози се облачимо, доручкујемо на брзину. И по два-три пута се трчка из шатора међу маслине у мрак. Нервоза стеже стомак до грчева. Најзад се полази. Ту су три ескадриле бомбардера, укупно око двадесет „воазена" и пратња од шест ловаца „њепора".

Авиони се споро вуку хватајући висину, како ко може. Са мном је Француз Моренас. Око сто кила он, а толико и ја. Обучени онако тешко; то је више него много. Једва достижемо висину од 1200 метара. Више не можемо, што више вучеш нагоре, авион застаје и пропада. Наш авион је најнижи у групи.

У авиону отворено, као у чамцу или на балкону. Свеже. Пријатно. Нервоза је заборављена. Сунце излази тамо негде изнад Свете Горе. Десно доле је море, лево, сасвим близу, нека планина. У шуми угљари пеку ћумур. Машу нам рукама. Кавала доле на стени као рт дубоко у мору. Бели авиони се полако сустижу и престижу. Како ко може одржава висину и брзину, да се не бисмо растурили. Три сата тако. Далеко је то тамо, преко 200 километара, а ми идемо брзином од највише 80 километара.

У отвореном чамцу авиона, ту међу ногама, нешто трчкара, мало, сиво, лево-десно. Миш. Авиони су били на пољани, без хангара, и он се увукао, ваљда, да лиже онај зејтин испод мотора. Најзад је нашао малу рупу. Несрећник, видим га кроз стакло на поду како, са раширеним шапицама, нестаје у дубини.

Најзад се у долини, испред првих авиона, појављују црни облачци. Значи стижемо. Такозвана бризантна зрна са црним димом, измешана са белим шрапнелима. Кроз урлик мотора чујем тресак, тргнем се и видим крај самог десног крила како је шрапнел сручио снажан сноп куглица, а кошуљица склизну доле у дубину. Кад човека гађају појединачно, онда смо у школи учили да треба мењати висину и правац да би се заварао онај доле, али кад овако бију насумце, у гомилу, нема шта да се покушава.

Александар Дероко испред „јероплана" који није летео само над Београдом.

Бомбе су ношене, усправно поређане, са спољне стране трупа на једној импровизованој дасци, притегнуте каишем. По шест са сваке стране (биле су то гранате за пољске топове само са додатним лименим репом). Прво се кукицом извуку осигурачи испод упаљача, затим откачи каиш и онда руком гурне, једна по једна или више одједном. Оне се прво тумбају док им реп не усмери правац. Смањују се брзо и нестаје их у измаглици доле, и тек неко време затим појаве се букети димова и експлозија. Доле су куће, железничка станица, некакав манастир, шта ли? Рекли су нам да је можда баш ту Макензен. Бомбе отпушта како ко наилази, онако одока (нишанских справа није било). Затим оштар заокрет па натраг. Около круже наши ловци, непријатељских нема. Ипак, одједном, гура ме у леђа Моренас: „Un Boshe", Шваба. Где? Још је ниско доле. Да, авион са дугим

Бомбардер „њепор", понос француске авијације у Првом светском рату.

ПЕСАК

Чим су товар бомби изручили на грчки град Ксанти, кренули су натраг. За сваки случај, пилот је од свог помоћника затражио да провери да ли имају довољно горива за повратак. Овај је устао, одрешио опасач панталона и спустио га у резервоар. Био је сув... Пилот је био Александар Дероко, време Првог светског рата, Солунски фронт...

трупом. Крстови се, разуме се, не виде. Треба што пре измаћи. Вичем кроз тутњаву мотора, коме сам дао пун гас, да ми свом снагом притисне леђа, јер су ти „воазени" били чудне машине, ако хоћеш брже, мораш га, уз пун гас, гурати надоле, а ту је тврд и треба ти сва снага руку и рамена да савладаш палицу. Зато треба и онај отпозади да помогне. Зорт је, богами, велики. Сами смо, јер смо, претешки, били и најспорији и најнижи. Зверам около, горе-доле, несвесно осећам нешто више главе у плавоме небу... но то је само Месец, блед, велики, заронио ту у касно јутро. Време ужасно споро пролази...

Ипак је прошло. Измакли смо. Лакше се дише (треба објаснити да, иако је и „воазен" имао митраљез, он онако спор и тешко окретан није имао никакву шансу против једног ловца. Уз то ни падобрана тада још није било – дакле, ствар је ту била потпуно јасна).
На видику лево је острво Тасос. Речено нам је да се ту налази један мали помоћни аеродром. Срећом, не треба нам. Ипак кажем Моренасу да провери колико још имамо бензина јер нам треба летети још три сата, а казаљка на сату за бензин нешто ниско пада. Он устаје, дреши опасач панталона и спушта га у резервоар који му је ту иза леђа (све је то онда било ето тако, веома примитивно). Каиш се савио и не дохвата дно. Сув је. Нема, дакле, шансе. Тасос смо већ изгубили. Хајдемо сад, па докле стигнемо.
Но ускоро ево и мотор нешто „кашљуца" (мотори су тада још били веома непоуздани, сваки час им понешто фали). Ево и на оном сату његовом опада му број обрта. Гледам доле има ли где ако се будемо морали спустити. Одједном видимо доле на равноме песку уз море једног нашег ловца где се спустио. Значи, ту може, а и према карти изгледа да је већ изван бугарских линија. Хајде да не ризикујемо даље. Лакше је спустити се док још мотор како-тако ради него после без њега, ако стане. Бирамо терен. Сад изблиза не изгледа тако погодан као оно озго. Неке мочваре. Кратки смо и авион се набија у неке трске, шта ли, и усправља на нос. Добро смо, али су точкови искривљени... Сели смо на песак. Сунце пече. Преко мора у даљини плава Света Гора. Где ли смо, Боже, заправо? Где ми, а где Бугари? На томе делу фронта били су Енглези, али линије њихових и бугарских ровова нису биле близу. Између њих је била пространа „ничија земља" којом су крстариле патроле. Одједном, тамо кроз трску неки коњаници, ко они у вестерн филмовима. Пришли, њих тројица-четворица. На главама шешири са широким ободима, око врата мараме као скаути. Пушке на коњу у футроли. Као оно каубоји – Енглеска коњичка патрола.
Дали нам конзерве. Чудне неке, пробушиш ножем и сипаш воду у рупицу (или у нужди, где нема воде чак и „ма шта било")... а оно прокува, или се смрзне пиће у другој, рецимо за тропске прилике. То су, у ствари, по две кутије једна у другој, а између њих смеса која, кад се окваси, прокува се или смрзне. Тако смо и ручали. Они одоше даље. Нађосмо се и с оним Французом чији смо авион видели озго, тамо даље на песку. На трупу авиона пише крупно „Ниночка" лепом ћирилицом. Он и ја у француским униформама објашњавамо се на рђавом француском. Онај трећи, једини Француз, исправља нас и смеје се. Био је то Рус, добровољац код Француза, а девојка, коју је оставио негде тамо у далекој Русији, зове се

Нина – Ниночка.
Склонили се ми даље од авиона у трску и шипраг, за случај да наиђе каква бугарска патрола, и чекали. Морају наши неког послати да види шта је с нама, јер су нас морали ипак видети, мада смо били последњи. Време је пролазило. Сунце пекло. Осмелили смо се и окупали у млаком мору и... чекали. Богами, није било весело...

Тек пред сумрак се зачу зујање далеког мотора. Срећом – са стране од Солуна, иначе је могао бити и немачки. Спустио се један ловац „њепор" са два седишта. Дошао по Француза-Руса и одвео га. За нас двојицу, каже, не зна ништа. Њему су рекли само за свог човека, а за нас се ваљда брине наша ескадрила. Остали смо да чекамо.
Смрачило се. Пошли смо мало уоколо не бисмо ли нашли какву напуштену колибу или било какав заклон. Нигде ништа, нити икога. Чак ни лавеж паса у даљини, само жабе у трсци и барске птице. По карти смо већ раније разабрали да се налазимо у пространој пустој делти реке Струме на ушћу у море. Склонили смо се, најзад, у шипраг на парче неког топлог сувог песка. Појели остатак оних енглеских конзерви. Навукли поново летачке комбинезоне и некако продремали ноћ. Комарци су несносно уједали.
Ујутро рано ипак су дошли по нас. Био је то мали каплар Жирар. Успело му је да нађе боље место за спуштање него ми. Збили смо се нас двојица на задњем седишту за митраљесца и тако преоптерећен авион једва се одлепио са песка. Кажу да је после до нашег оштећеног авиона отишла торпиљерка са механичарима да скину мотор и још понешто, а остало да полију бензином и спале... Бомбардовање Ксантија Макензен је ипак преживео..."

***

Неколико дана касније, у нападу на непријатељске положаје у брдима код Ђевђелије, противавионска артиљерија погодила је авион каплара Жирара. Пилот Александар Дероко био је одмах изнад њега и о томе доцније овако сведочио:
„Мали пламен и мали облак дима. Погодили су га. Није се распао, нити букнуо. Некако као мртав лист склизнуо је надоле. Испод њега је било пространо плаво око Дојранског језера. Као какав велики бели цвет задржао се једно време на површини воде, а затим је тонући поплавео и полако нестао..."
Дероко и даље пише о Жирару, потресен његовим трагичним крајем.
„...Алзашанин који је једва говорио француски кад је дошао у ескадрилу. А дошао је на чудан начин. Био је шофер неког немачког генерала и у оној општој гужви на Марни, где није било ровова него често и измешаних стрељачких стројева, просто је притиснуо ногом пун гас и довео генерала у француске редове. За награду је тражио и дошао у авијацију. Шкрти Французи нису му дали већи чин од капларског. Кажу не може бити прескакања већ треба по реду. Није тај даљи ред дочекао..." ■

Припремио ***П. Милатовић***

СЛИЧНОСТИ У РАЗЛИКАМА

РАЗЛИКЕ

КОКА-КОЛА : ПЕПСИ

На први укус: Пред вама су две чаше. Не знате у којој је „кока-кола", а у којој „пепси". Ево како ћете решити недоумицу – „пепси" оставља слађи укус у устима.

Откуд сличност? Иако се произвођачи труде и доказују да се ради о два сасвим различита освежавајућа пића, ипак постоји велика сличност. „Кока-колу" је, исто као и „пепси", изумео апотекар с америчког југа.

У Њу Берну, у Северној Каролини, Калеб Бредхам се 1893. године трудио да направи нови напитак. Мућкао је и додавао различите састојке, али то му је пошло за руком тек пет година касније. Изумео је газирано пиће, у почетку названо „Бредово", које је преко ноћи освојило многе. Четрдесетих годи-

на прошлог века „Бредово пиће" преименовано је у „пепси" и почело је да се рекламира сада већ препознатљивим тробојним заштитним знаком.

Џон Пембертон, апотекар из Атланте, 1886. године изумео је „кока-колу". И, као одговор на питање многобројних радозналаца, у овом пићу у почетку је постојала одређена количина кокаина. Почетком 20. века била је незнатна, а већ тридесетих година протеклог века у „кока-коли" дроге више није било.

Иако се зна да оба напитка садрже ванилу, ретка уља, CO_2 и екстракт западноафричког ораха, „Кока-Кола" и даље у сефу једне банке у Атланти чува тајну рецептуру означену са „7Х". Особе којима је доступна та формула морају писмено да се заветују да тајну никада никоме неће открити.

Нисте знали? Кад је у Индији донет закон да не сме да се продаје ниједна намирница или напитак чији састојци нису познати највишим државним чиновницима, „Кока-Кола" се повукла са овог тржишта. Вратила се чим је 1991. године промењен закон ■

У СЛИЧНОСТИМА

Постоје неки предмети, појмови, мерне јединице, чувене личности који су наизглед веома слични, а заправо су другачији. Човек би хтео да сазна разлику, али срамота га је да пита... или не зна коме да се обрати. Дакле, по чему се разликују...

КУНГ ФУ : КАРАТЕ

На први поглед: Неупућеном човеку ове две борилачке вештине изгледају готово исте.

Откуд сличност? Иако обе вештине укључују неколико различитих стилова одбране, карате је потекао из Јапана, док је постојбина кунг-фуа – Кина. Корени каратеа могу се открити још у 4. веку пре наше ере, у време кад су будистички калуђери из Индије смислили начин да се одбране од дивљих животиња. Кад је ова вештина доспела у Јапан, мајстори борилачких вештина из Окинаве усавршили су овај начин одбране којим су се, без употребе оружја, супротстављали јапанским освајачима. Наиме, на то их је натерала нужда јер је донет закон који је изричито забрањивао поседовање оружја. Таоистички калуђери су се овим захватима штитили и од пљачкаша.

Није извесно кад је ова вештина тачно настала. Разликују се два кунг фу стила: **шаолин**, који је настао на северу, и **таи чи** на југу Кине. Шаолин се препознаје по брзини и снази којом се два борца сучељавају у блиском сусрету. Таи чи више подсећа на плес: борци круже један око другог, а изузетно је важан рад ногу и исказивање унутрашње снаге, односно психофизичког склада.

Нисте знали? Чувене звезде попут Бруса Лија, Џекија Чена, Џета Лија започеле су као кунг фу борци. У познатом филму „Карате кид" све захвате за велико платно смислио је Дерил Видал. То је нека мешавина каратеа и кунг-фуа која, по речима самог творца, „заправо нема практичну примену" ■

КЛОН : ОРИГИНАЛ

Отклоните недоумицу: Прво им сазнајте године. Клон би морао да буде нешто млађи, бар неколико секунди, или минута, дана или година. Још нешто. Колико је за сада познато, клонови краће живе (ко је, наравно, спреман да дочека тај тренутак).

Откуд сличност? Клон настаје вештачком оплодњом и створен је као „дупликат" неке животиње (колико је познато, људски клон за сада још није угледао светлост дана). Иако су научници увелико клонирали мишеве, краве и неке друге животиње, јавности је ипак најпознатија овца Доли, која више није међу живима.

Генетика је омогућила да се створи биће које би по свему требало да буде исто као оно по чијем је лику настало. Заправо, да будемо одређени, ако се упореде клон и његов оригинал, генетски се разликују мање од једног процента. Ако је тако, требало би да изгледају потпуно исто, што ипак није случај. Упоређујући клониране краве с оригиналима, научници су били изненађени да, рецимо, на кожи немају исту шару. И, што је још важније, „белке" се разликују и по природи – не деле исту врсту љубопитљивости и радозналости ■

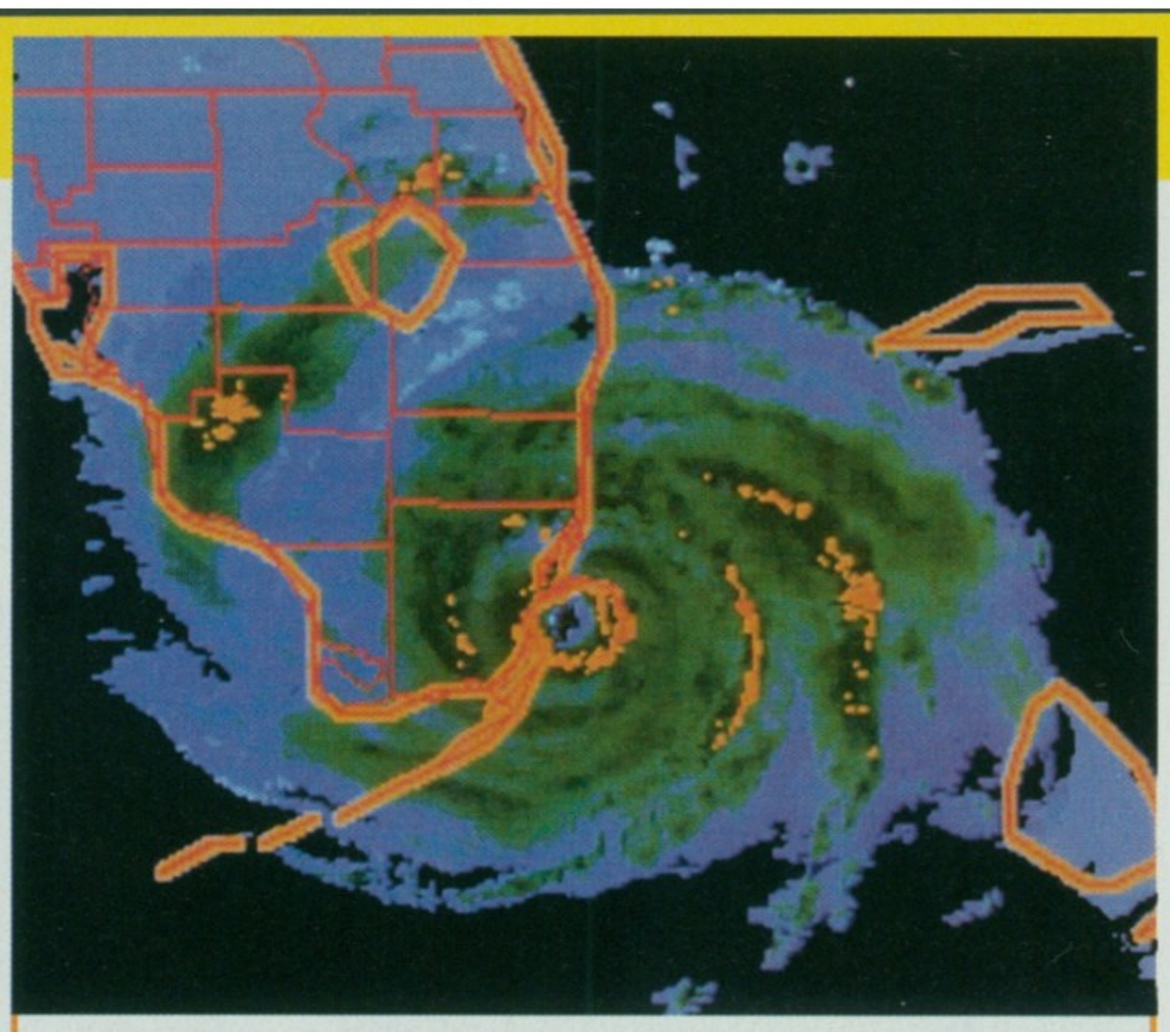

УРАГАН : ТАЈФУН

На први поглед: Уколико олуја долази са запада, у питању је тајфун који настаје на Тихом или Индијском океану. А ураган ће збрисати дрвеће и куће које су надомак Атлантског океана, Мексичког залива или Карипског мора.

Откуд сличност? Једина разлика између ове две врсте ветра ураганске снаге је место где настају. Иначе, и ураган и тајфун сврставају се у циклонске ветрове који се кружно крећу (подсећају на џиновски левак) брзином већом од сто километара на сат рушећи све пред собом на великој површини пречника и више од седамсто километара. И, оно што је занимљиво: у северном делу хемисфере овај ветар окреће се у правцу супротном од кретања казаљки на сату, док у јужном прати смер казаљки на сату.

Нисте знали? У Аустралији и Океанији сви ветрови ураганске снаге означавају се као циклони. Од свих савезних америчких држава, до сада су најчешће погађали Флориду, потом следе Тексас, Луизијана, Северна Каролина ■

КАБЕРНЕ : МЕРЛО

На први укус: Вина означена као „каберне" углавном су загаситије боје, јача су и гушћа од „мерлоа". Уколико нисте баш велики познавалац вина, проверите датум утиснут на боци. Ако је вино из бербе од пре пет и више година, уживате у такозваном архивском, што ће рећи – скупом вину, и то ће пре бити „каберне".

Постоји ли сличност? Што више одстоји, „мерло" вино све више губи препознатљиви укус грожђа. Познаваоци тврде да оно лакше клизи низ грло и пријатнијег је укуса. Све до седамдесетих година произвођачи вина у „каберне" су додавали „мерло" да би га учинили мање опорим. Онда су закључили да „мерло" могу да производе сасвим независно, с укусом у коме се осећају шљиве, вишње, поморанџа.

Кад се говори о „кабернеу", мисли се и на вино и на врсту грожђа од ког се прави. Користе се посебне сорте које имају врло препознатљив укус. Иначе, како тврде енолози, стручњаци за вино, „каберне" не треба пити чим се направи, много је боље кад одстоји неку годину. Зато винари обично најбоље продају „каберне" који је стар од пет до десет година. Ова вина имају укус трешње, дивљих бобица, дувана и кедровине ■

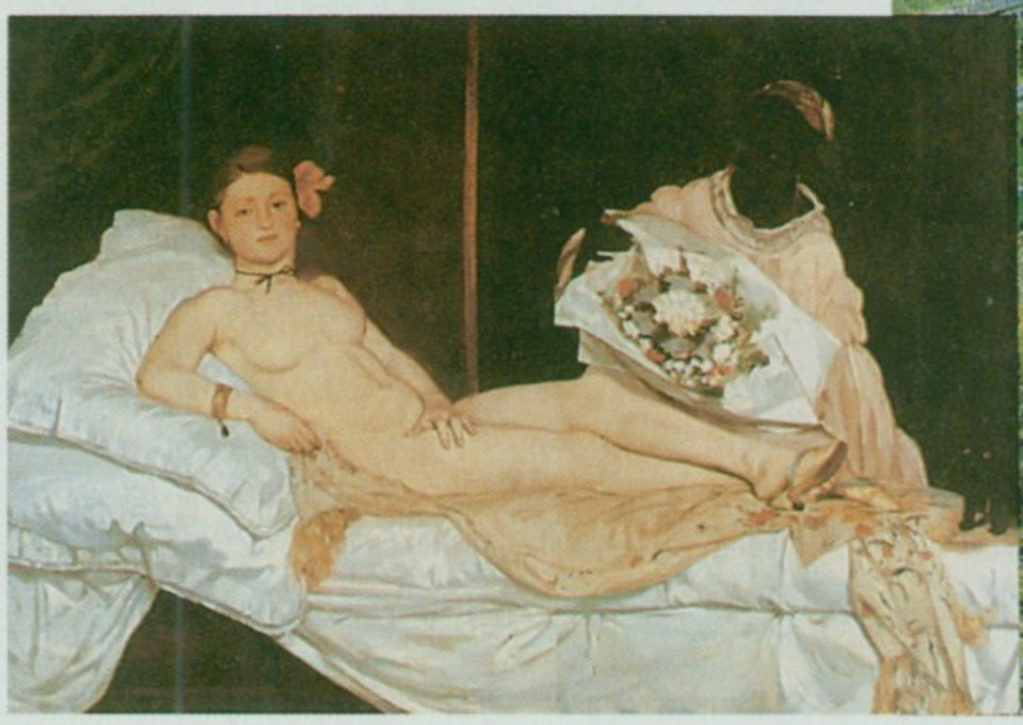

МОНЕ : МАНЕ

На први поглед: Клод Моне углавном је сликао пејзаже, а Едуар Мане портрете Парижана.

Постоји ли сличност? Едуар Мане (1832–1883) поставио је темеље импресионизма док се слободно може рећи да је Клод Моне (1840–1926) усавршио технику која је одликовала овај сликарски правац. Док није почео да слика у природи, Мане је брижљиво смишљао своје слике. Тек у последњим годинама живота прелази на рад „под ведрим небом" и слика слободније и опуштеније. Утицао је на стваралаштво Монеа, Огиста Реноара и других савремених сликара. Иако је у време док је стварао, Манеово сликарство заиста сматрано револуционарним, он је одбијао да се појављује на изложбама импресиониста и више је волео да ради уљане слике и скице у осами свог атељеа.

Клод Моне био је опседнут да на платну „зароби" светло и сву тананост и неухватљивост природе. Да би то постигао схватио је да мора да користи брзе потезе четкицом и да ствара без претходно урађених скица. Иако су његова прва дела критичари оног времена углавном дочекали „на нож" и с великим презиром, то га није омело да упорно настави да ради техником на основу које данас препознајемо импресионисте.

Моне и Мане били су велики пријатељи и веома су се поштовали. Мане је Монеа, у млађим данима, и новчано испомагао, док је Моне све учинио да би се откупила Манеова „Олимпија" и оставила на поклон француском народу, јер је био уверен да ће то дело бити једно од најзначајнијих у историји уметности.

Нисте знали? Манеова позната дела: „Чашица апсинта", „Доручак на трави", „Олимпија". Монеови чувени радови: „Импресија: рађање сунца", „Руанска катедрала" (читав циклус слика), платна с локвањима (педесет слика на исту тему било је нешто сасвим ново у историји сликарства) ■

ЦЕЛЗИЈУС : ФАРЕНХАЈТ

Постоји ли сличност? Наравно да постоји, обе скале служе да се измери температура, али да би се претворили степени Целзијуса у Фаренхајте (и обрнуто), неопходна је сложена математичка формула којој ретко ко прибегава. Знатно је лакше погледати упоредне мере на термометру које су већ израчунате и видети колико је, рецимо, 10 степени Целзијуса у Фаренхајтима (одговор: 50 степени Фаренхајта).

Да се подсетимо. Габријел Данијел Фаренхајт, немачко-дански физичар, 1724. године изумео је скалу која се и данас користи у САД и Енглеској. Шведски научник Андерс Целзијус 1742. године такође је направио мерну скалу и назвао је својим именом. Наравно, обојица су засновала скалу на основу тачке мржњења и кључања воде и означили је бројевима који се лако памте: 0 и 100. Целзијусова скала прихваћена је у готово свим земљама света.

Нисте знали? Целзијусова скала била је првобитно смишљена тако да се нулом означавала тачка кључања воде, а са 100 – тачка мржњења. И данас је предмет расправа ко је заслужан за преправку скале. Неки тврде да је то Карл Лине, шведски природњак, оснивач ботаничке номенклатуре, а други – Данијел Екстром, произвођач мерних инструмената ■

ДИЈАМАНТ : ИМИТАЦИЈА

Ево четири начина да проверите да ли у рукама држите дијамант или „лажњак”:

РЕЗ НА СТАКЛУ

Зна се да је дијамант минерал највеће тврдоће и да је по хемијском саставу чист угљеник. Уколико може да направи рез на стаклу, онда је то прави драги камен. Једина невоља је што сада и добре имитације остављају дубок траг на стаклу ■

МАГЛИ СЕ ИЛИ НЕ?

Камен принесите близу уста и дуните да би се замаглио (као што се огледало замагли кад испустите дах). Уколико камен остане замагљен две до четири секунде, значи да није дијамант. На правом драгом камену магла се одмах распрши ■

ПРОВИДАН ИЛИ НЕ?

Камен за који верујете да је дијамант окрените наопако и ставите га на новине или неки други штампани текст. Уколико с лакоћом можете да читате слова, вероватно вам је у рукама лажни дијамант ■

УЛТРАЉУБИЧАСТО СВЕТЛО

Кад се осветли ултраљубичастим светлом, већина дијаманата пресијава се у плавичастим тоновима. Пошто 99 одсто лажних дијаманата нема ту особину, ето начина да се утврди да ли имате прави драги камен ■

КОМУНИЗАМ : СОЦИЈАЛИЗАМ

Шта вам прво пада на памет? Велика је разлика да ли је питање упућено некоме ко је живео у социјалистичком или комунистичком систему или особи која о овим режимима зна само теоретски. Ко је на својој кожи осетио „гвоздену руку” власти вероватно ће само одмахнути руком и рећи да је у питању исти систем, само у различитом паковању.

Постоји ли сличност? Иако се оба система заснивају на идеји друштвене својине и средствима за производњу која су намењена добробити свих грађана, социјализам је уређење које ипак подразумева знатно толерантније руковођење државом. Данас су неке социјалдемократске државе међу најразвијенијим земљама у свету.

Комунистичка идеја има корене још у старој Грчкој и Платоновим идејама друштвеног благостања и склада успостављеног у оквиру приватне својине, потом у делу „Утопија” Томаса Мора и преко Карла Маркса и Фридриха Енгелса и „Комунистичког манифеста” до Владимира Иљича Лењина, Октобарске револуције и стварања Совјетског Савеза. Комунизам је углавном настао у земљама у којима су се најнижи слојеви друштва побунили против привилегија мањинске, буржоаске класе. У свету се данас комунизам одржао на власти у малом броју земаља ■

ШПАНСКИ (ШПАНИЈА) : ШПАНСКИ (ЈУЖНА АМЕРИКА)

На прво слушање: Будите стрпљиви и сачекајте да особа која прича шпански изговори – „gracias" (хвала). Уколико глас „с" у „грасијас" изговара слично као Енглези „т" у „thank you", вероватно је Шпанац, у супротном обично „с" наговештава да је у питању Латиноамериканац.

Разлог? Шпански језик (називају га још и кастељано) који се говори у Мадриду и на северу Шпаније, има особине које никада нису пренете и усвојене на америчком континенту. То је нека врста „хибрида" који је многе речи преузео из арапског језика. Иначе, краљица Изабела и краљ Фердинанд (владали су у другој половини 15. и почетком 16. века), од три постојећа дијалекта одредили су да кастељано буде званични језик монархије. Кад су из Шпаније 1492. године коначно протерани Мавари, убрзо се појавила књига „Уметност кастељанског језика" – приручник који се сматра првим покушајем да се дефинише граматика једног европског језика.

Иако постоје разлике између шпанског који се говори у Шпанији и шпанског у Јужној Америци, једно је сасвим извесно: међусобно се, упркос разликама, одлично разумеју.

Нисте знали? Латиноамериканцима кастељано звучи отприлике као Енглезима „амерички" енглески ■

В. С.

ГОВОРИТЕ СТРАНЕ ЈЕЗИКЕ... ...И НЕ

Уколико неко, поред матерњег, познаје добро још један или чак два страна језика, то је несумњива корист. У школи, на послу, у друштву уопште. Говорити стране језике однедавно значи још нешто: благотворно утицати на сопствени мозак! Наиме, истраживање спроведено на Универзитету Јорк у Торонту (Канада) показало је да особе које су током живота течно и безмало свакодневно употребљавале два различита језика имају здравији (тачније, млађи, крепкији) мозак од других људи. Једноставно речено, ти људи ретко пате од деменције, различитих облика заборавности, а напослетку чак ни од озлоглашене Алцхајмерове болести.

Већ одавно је познато да је добра прокрвљеност у крвним судовима мозга кључ за спречавање многих болести, на челу с болестима нервног система. Према већ поменутом истраживању, рад мозга који се појачава оног тренутка кад покушавамо, готово истовремено, да преведемо мисли на неки страни језик, омогућава бољи проток крви у мозгу, као и непогрешивост „нервних веза" које на овај начин остају „подмазане" и то годинама.

Изузетни билингвисти

У историји цивилизације било је изузетних људи који су током живота говорили више језика. Уосталом, некада је међу ученим људима било обавезно учење француског језика као и његова употреба. Додуше, француски се учио темељније него данас енглески којим се служи готово читав свет. Пабло Пикасо, славни шпански сликар, живео је у Француској и, поред матерњег шпанског, говорио је и француски. Слично је било и с Далијем, с том разликом што је он живео и у САД. Руски писац Владимир Набоков, поред руског, у детињству је научио француски и то једнако добро као и матерњи. С родитељима, гувернантама и професорима који су бринули о његовом добром образовању, говорио је углавном француски. Судбина га је довела у Сједињене Америчке Државе. Ту је, на енглеском, објавио и нека од својих кључних дела! Никола Тесла, као што је познато, служио се савршено и енглеским језиком... Алберт Ајнштајн такође је био билингвиста...

Канадски неуролог Елен Бјалисток пратила је од 2002. до 2006. године понашање две стотине болесника у позним годинама који су пре лечења показали прве знаке заборавности, односно деменције. Њих деведесет говорило је само један језик, а остали су једнако добро знали још један (енглески или француски). Упоређујући две скупине пацијената, било је лако уочити да су се први знаци заборавности јавили знатно раније код оних који говоре само један језик. Код других, заборавност се јавила тек у касним осамдесетим. Честа употреба страног језика, мождани напор који се чини како би човек одређену мисао превео на други језик, били су кључни за крепко ментално здравље. На то нису битно утицали ни пол, нити школска спрема.

Одлагачи и мућевити радници

Наравно, исход овог истраживања не говори да се учењем страних језика и њиховом сталном употребом може са сигурношћу избећи Алцхајмерова болест, али да ће познаваоци страних језика бити мање заборавни од других – то свакако.

Не одлажи за сутра оно што можеш да урадиш данас – гласи отприлике стара изрека коју лењивци воле да окрену наопако, па кажу да не треба радити данас оно што можеш да одложиш за сутра. Управо разлозима којих се држе „одлагачи" обавеза и послова бавио се канадски психолог Пирс Стил, професор Универзитета у Калгарију. Зашто неки људи журе да што пре обаве послове, док други то чине опуштено, одлажући их до последњег тренутка? После десетак година истраживања, познати канадски научник објавио је обимно дело које врви од занимљивих закључака.

Особа која стално одлаже доношење одлуке или посла који треба да обави, има заправо мало поверења у себе, закључује професор Стил. У

ОДЛАЖИТЕ ПОСЛОВЕ!

Два канадска научника објавила су занимљиве радове: један говори о томе да од заборавности не пате они који се поред матерњег служе бар још једним страним језиком, док други даје упутства како да се боримо против „болести” одлагања послова за сутра

Илустровао Добросав Боб Живковић

ствари, та особа не верује да ће одређеном одлуком, односно радом ишта да промени. Чак ни људи познати као „перфекционисти”, они који теже да све што радеураде савршено, нису склони да одлажу послове. То углавном чине немарни људи, неповерљиви према себи.

Основни разлог, уједно и најсложенији, зашто људи одлажу за сутра оно што могу даураде већ данас, јесте недостатак мотивације. Потом следи изостанак усредсређености (која је познатија под именом концентрација). Онај који одлаже послове уверен је заправо да би било боље кад би одређени посао обавио одмах, али то ипак не чини... Јер, не успева ни да га почне! Не налази мотив, није у стању да се усредсреди...

Професор Стил сматра да најмање петнаест одсто становника наше планете (а можда чак и двадесет) чине они који се труде да одгоде своје послове и обавезе. Јасно је да овако велики број људи који преносе обавезе на будућност битно утиче на начин живота осталих. На живот уопште. Ко је у праву, коме је лакше? Да ли онима који одлажу послове, па их гризе савест, или другима који их одмах обаве? Професор Стил не даје коначан одговор. Истини за вољу, он има дубоко разумевање за људе којима је посветио свој научни рад, за одлагаче. Можда и међу њима има некадашњих вредних и одлучних радника који су се разочарали. Уосталом, свет је одувек био пун неправде: није речено да вредни добијају према труду и заслугама.

Међутим, рад професора Стила даје одговор на питање шта су поред недостатка мотива и усредсређености главни узроци одлагања послова. Пре свега, то су многобројни изазови, искушења којима смо окружени: телевизија, рачунари, Интернет, музика... Зашто бисмо учили или читали нешто кад се од ујутру на телевизији приказују наши омиљени филмови? Ставимо слушалице, укључимо mp3 и дремнемо бар неки сат. Посао може и да сачека.

Како се борити против доколичарских изазова данашњице? Одговор је старински: вољом! Ако желиш, ти ћеш моћи – каже још једна позната изрека. Довољно је да ставимо у погон сопствену снагу воље и прионемо на посао. Пирс Стил сачинио је и својеврсну формулу која би требало да помогне „одлагачима послова”. Прва ствар јесте утврдити очекивања која имамо према одређеном послу (О): затим, ту је вредност посла који нас очекује (В), потом корист коју ћемо имати (К), муњевитост у раду (М) и осетљивост (сензибилност) особе на кашњење (С). Формула је следећа: К је једнако О х В/М.

Осим поменутих разлога, Пирс Стил наводи да је склоност ка одгађању послова делимично и генетске природе. Ту дакле опет долази до изражаја наша одлучност, односно снага воље да се супротставимо генима. Стога, нема нам друге: почнимо већ данас да учимо неки страни језик и да се њиме свакодневно служимо. Победићемо лењост и нећемо бити заборавни. Зар је то ништаван мотив? ■

М. Огњановић

Забавникове ЛОГ

БРОЈ ТРОУГЛОВА

1

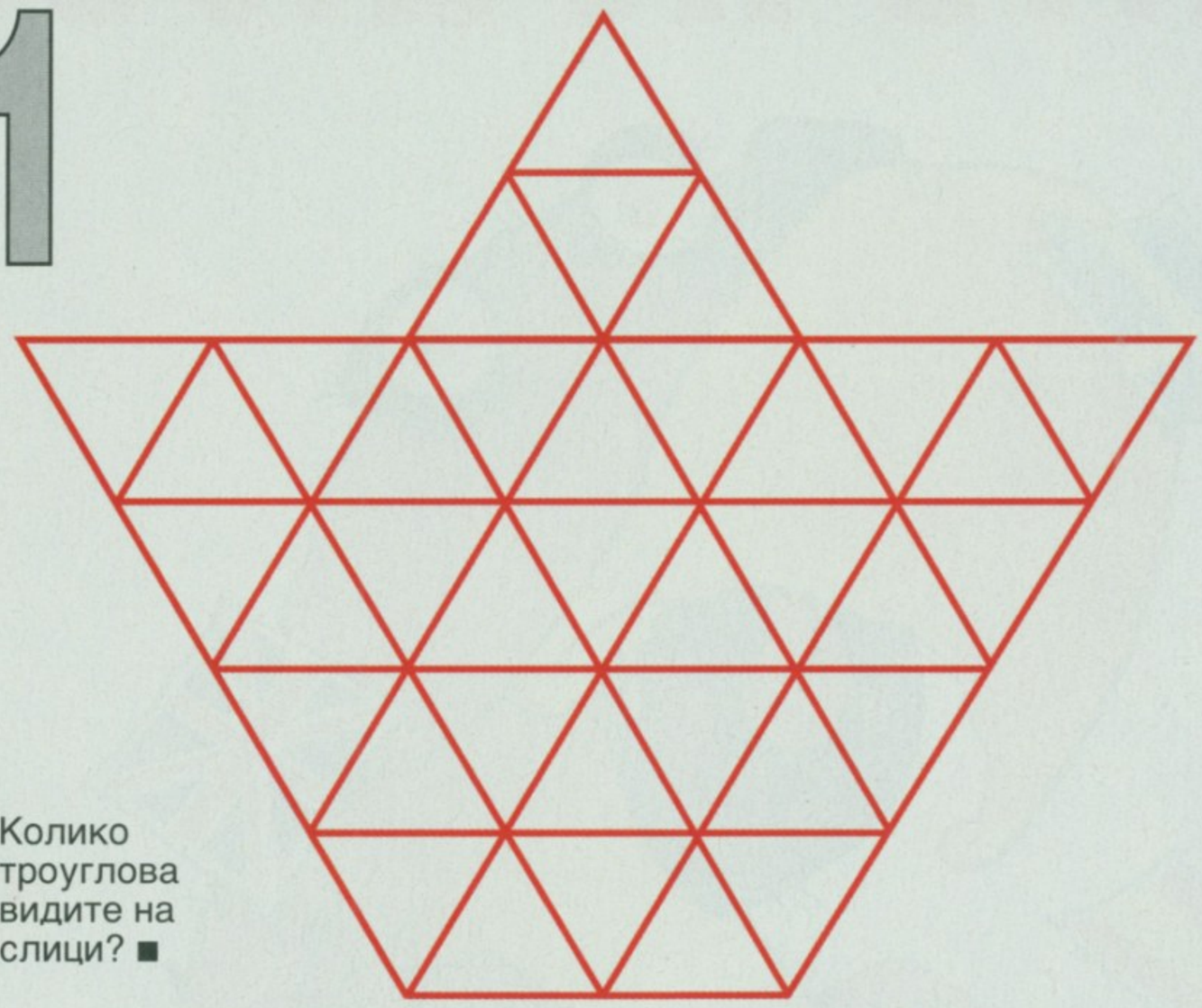

Колико троуглова видите на слици? ■

ЈЕДНО ПАЛИДРВЦЕ

2

Померањем само једног палидрвца добићете тачне једнакости ■

a)

b)

c) 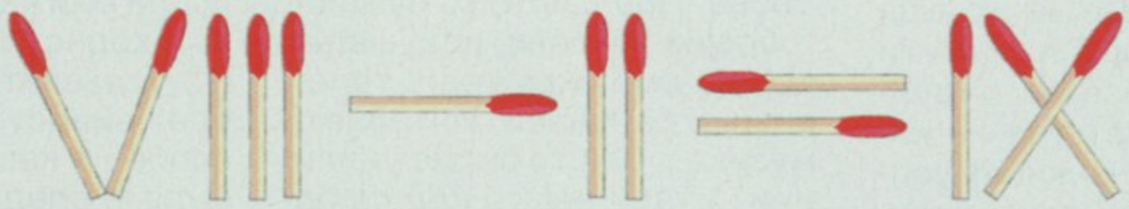

ЗИДНИ ЧАСОВНИК

4

У шест сати зидни часовник откуцао је шест пута. Протекло време између првог и последњег откуцаја је 20 секунди. Ако часовнику треба 20 секунди да би откуцао 6 пута, колико ће секунди трајати откуцаји у подне, кад откуцава 12 пута? ■

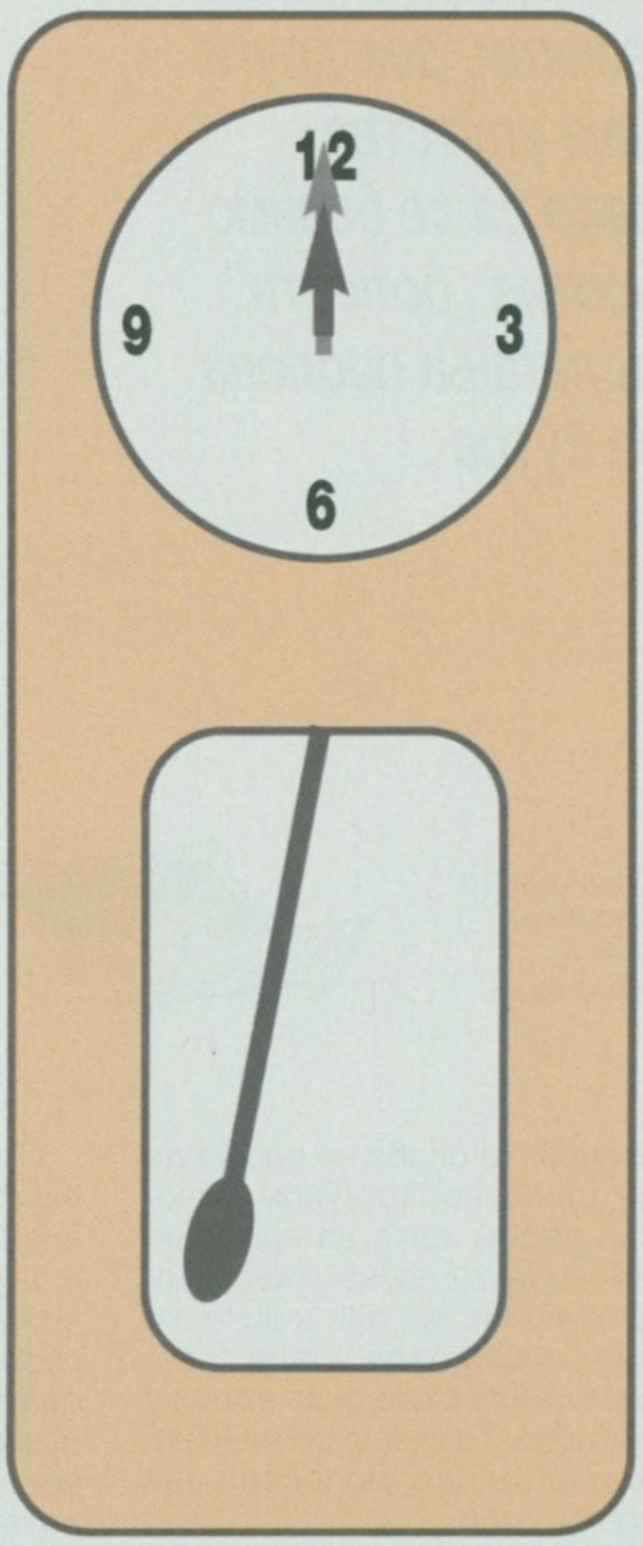

ОТАЦ И ТРИ СИНА

3

Отац има 38 година, а његови синови 12, 7 и 5. После колико година ће синови заједно имати година колико и њихов отац? ■

ИЧКЕ загонетке

АНКЕТА

5

О популарности фудбала и кошарке, Милош је направио следећи извештај:

БРОЈ ИСПИТАНИКА	200
ВОЛЕ КОШАРКУ	145
ВОЛЕ ФУДБАЛ	152
ВОЛЕ ФУДБАЛ И КОШАРКУ	96

После краћег размишљања извештај је одбачен као нетачан. Због чега? ■

ПОГАЂАЊЕ СЛОВА

6

С другом можете да одиграте следећу игру: у једном кругу поређано је 12 слова, као на слици. Реците другу да замисли једно слово из круга и да у себи броји у смеру казаљке на сату од замишљеног броја као јединице до броја 28. Нека вам затим саопшти слово које одговара броју 28. На основу тог податка лако можете да погодите замишљено слово. Како? ■

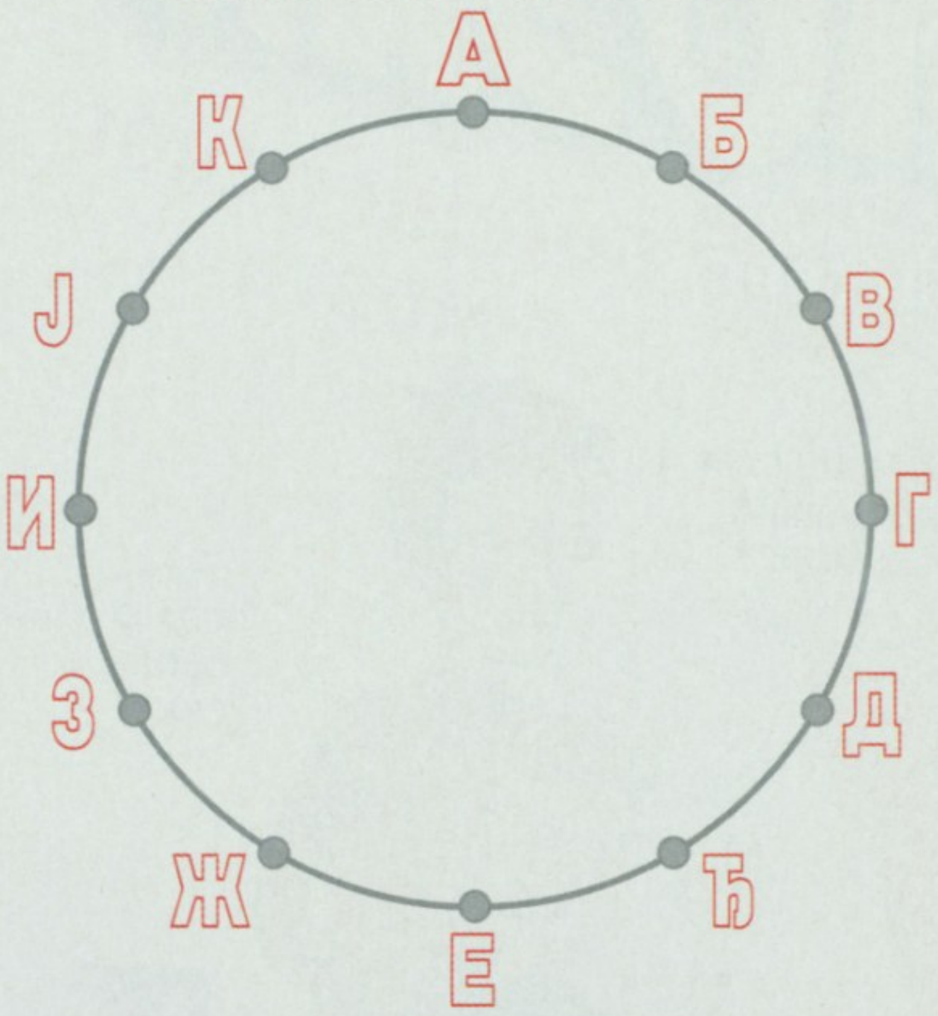

ПАС ЈУРИ ЗЕЦА

7

Растојање између пса и зеца је 360 метара. Зец је у стању да за 2 минута пређе 1 километар, а пас за 5 минута 2,8 километара. После колико минута ће пас стићи зеца? ■

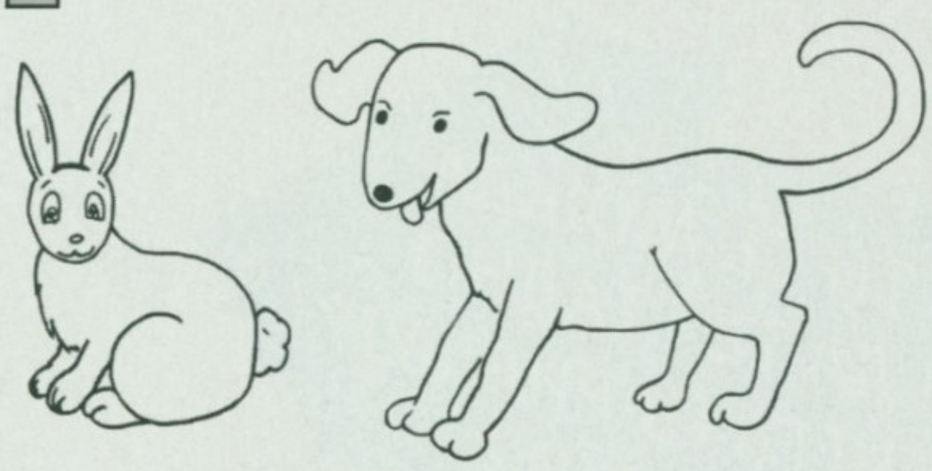

ПОПУНИТЕ ТАБЕЛУ!

8

У слободна поља упишите бројеве 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 тако да по хоризонталама, вертикалама и великим дијагоналама збир бројева буде 28, а да се ни у једном од праваца не налазе два иста броја ■

			4			7
			3		1	
2			5			
			2			
			1			
			6			2
			7			

Уређује **Радивоје Грбовић**

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

Креативни центар

НОВО!

Пошаљи купон поштом

и имаш 20% попуста

ДА ЛИ ТИ СЕ МОЖДА ЧИНИ ДА ТЕ СТАЛНО ЗБОГ НЕЧЕГА ОКРИВЉУЈУ И КРИТИКУЈУ?

Новија научна истраживања указују на биолошке чиниоце који утичу на понашање тинејџера – на њихово променљиво расположење, поспаност, склоност да улећу у опасности. Па кад ти убудуће буду зановетали што не устајеш из кревета пре ручка или што си непристојан према наставницима, узми ову књигу и објасни кратко и јасно (тако да те и одрасли могу разумети) да не треба да криве тебе, већ – твој мозак.

мала ПСИХОЛОГИЈА

Никол Морган

КРИВ ЈЕ МОЈ МОЗАК

све о тајнама чудесног тинејџерског мозга

Креативни центар

89930

Градиштанска 8, 11 000 Београд, тел. 011/ 38 20 483, 38 20 464, 24 40 659, www.kreativnicentar.co.yu

Написао
Ален Ерол
Нацртао
Жан-Лик Масбу

Плаши и оиньаци

Превела
Оља Петронић

ЈОВАН БЕЗ МЕСЕЦА IV ДЕО

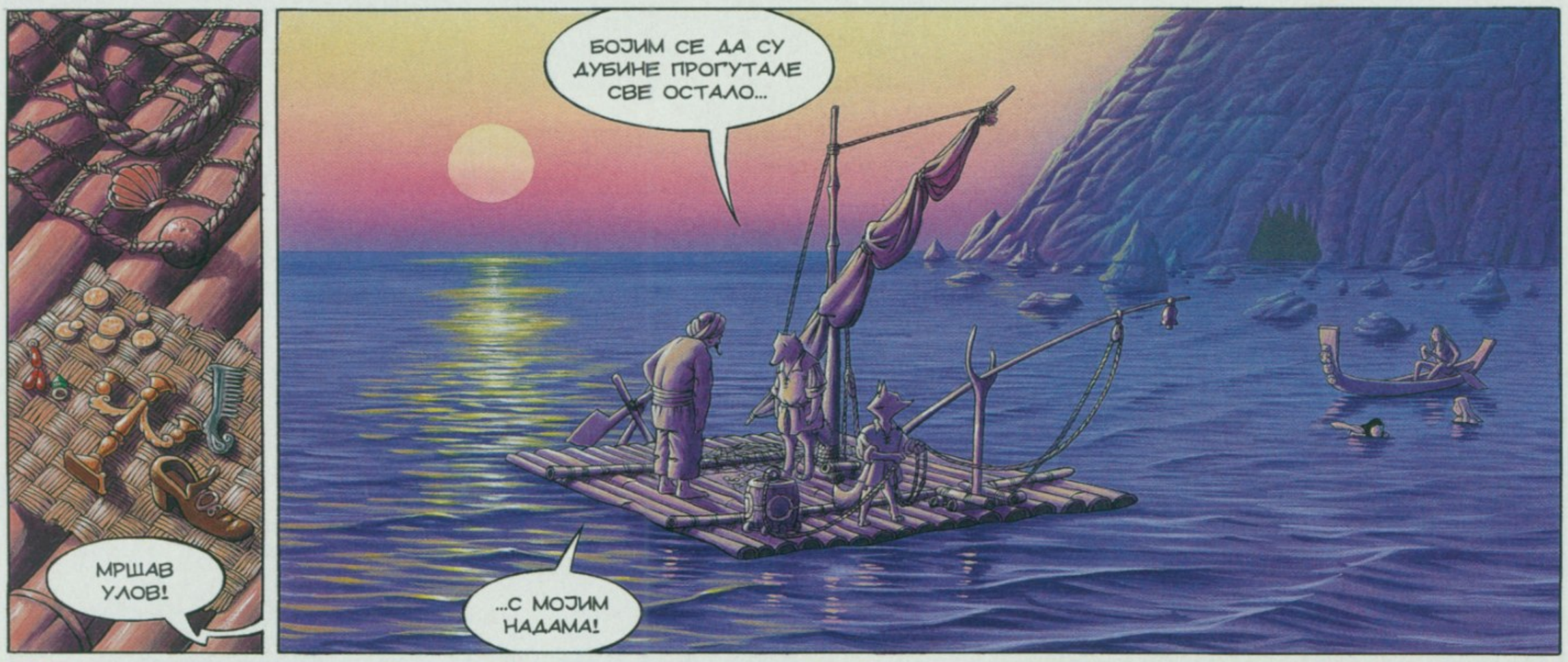

ПРЕЗИР СЕЛЕНИТА ПРЕМА ЗЛАТУ ГОВОРИ САМ ЗА СЕБЕ!

ПОМИСЛИТЕ И НА НАШЕ ДРУГАРЕ КОЈЕ ЈЕ СА СОБОМ ОДВЕО ПРИНЦ ЈОВАН...

НЕ МОЖЕМО ИХ НАПУСТИТИ!

АНДРЕО! ШАЉИВКО! ЗАМАЛО ДА ИХ ЗАБОРАВИМ!

АХ! ЗНАЧИ ТУ СМО!

САД МИ ЈЕ ЈАСНА ВАША ИЗНЕНАДНА СТРАСТ ПРЕМА ЗВЕЗДАМА!

АНДРЕУ ЈЕ ВЕОМА ДОБРО ТАМО ГОРЕ!

НЕКА НИКО НЕ РАЧУНА ДА ЋУ ИЋИ ДА ОСЛОБАЂАМ ТОГ ЗВЕКАНА!

ЈЕСТЕ ЛИ ЗБОГ ЉУБОМОРЕ ИЗГУБИЛИ ЉУДСКОСТ?

ЉУБОМОРАН, ЈА? НА ТОГ... ХА!

ЗАР НИСУ ИСКУШЕЊА КРОЗ КОЈА СТЕ С ЊИМ ПРОШЛИ УСПОСТАВИЛА НЕКУ ВЕЗУ?

ДОНГ!

ЧАСТ, АКО НИШТА ДРУГО, ЗАХТЕВА ДА МУ ПРИТЕКНЕТЕ У ПОМОЋ!

ДОНГ!

ДОНГ!

У ПРАВУ ЈЕ!

ЈЕСТЕ ЛИ СИШЛИ С УМА? ШТА БИСМО РАДИЛИ НА МЕСЕЦУ?

ХИЉАДЕ СТВАРИ!

ДА СКИДАМО ЗВЕЗДЕ! ДА ЈУРИМО ХИМЕРЕ!

ДА ОТКРИВАМО ТАЈНЕ!

НЕВЕРОВАТНИХ СЕЛЕНИТА...

...И УЗНЕМИРУЈУЋЕ ГОСПОЂИЦЕ!

КАКО ЈЕ МОГЛА ДА ЗНА ЗА ВАШ ТАЈНИ ЗАХВАТ?

ЗАР НЕ ГОРИТЕ ОД ЖЕЉЕ ДА САЗНАТЕ?

ДА, ОВАЈ, СИГУРНО, АЛИ ИПАК...

РАИСЕ КАДЕРУ! ВИ СТЕ ЧОВЕК ОД РАЗУМА...

РАДИ КАКО ХОЋЕШ...

ЈА...

...ИДЕМ НА ПУТ!

И ЈА!

ХАЈДЕ, СТАРИ ЗВЕКАНЕ!

¡POR DIOS! ОСВАЈА МЕ ВАШЕ ОДУШЕВЉЕЊЕ!

АМИГОС... ГОРЕ НА МЕСЕЦ!

ЗУПИИИИ!

ЗЗЗ...

РРР333! РРР333!

ТУП! ТУП! ТУП! ТУП!

ПИНГ! ПИНГ!

ТАП! ТАП! ТАП! ТАП!

БОНК!

?

ШТА СИПАШ У ТО БУРЕ?

ПА... ВАЗДУХ!

Е, ДА! ВАЗДУХ!

ВАЗДУХ КОЈИ ЋЕ МОЈ КВИНТЕСЕНЦОГЕНИ АПСТРАКТОР УСИСАВАТИ ИЗ БОЧНИХ РЕЗЕРВОАРА...

...И СВЕСТИ ГА ДЕСТИЛАЦИЈОМ НА ЊЕГОВУ ЧИСТУ СУПСТАНЦИЈАЛНУ ФОРМУ!

НА ТАЈ ЋЕ НАЧИН ДОБИЈЕНА ВАЗДУШНА ЕСЕНЦИЈА НАДУВАТИ ПЛАТНО НОСЕЋЕГ ЈЕДРА, ОДРЖАВАЈУЋИ У РАВНОТЕЖИ СВОЈИМ АПСТРАКТНИМ ВОЛУМЕНОМ ЗЕМАЉСКЕ ПРИВЛАЧНЕ СИЛЕ ТРУПА!

СХВАТАМ...

ЕУЗЕБИЈЕ! ПАЗИТЕ МАЛО, СМОТАНКО!

РАСИПАТЕ ГА СВУДА!

ХА! ХА! POR DIOS! ЖУРИ МИ СЕ ДА КРЕНЕМ!

И МЕНИ, ТАКО МИ БОГА!

ПССТ!

ЊЕГОВА МАШИНА НЕЋЕ ПРОРАДИТИ! НИКАДА НЕЋЕМО ПОЛЕТЕТИ!

А АКО НЕКИМ ЧУДОМ И УСПЕМО...

...ПАШЋЕМО УЗ ПРАСАК И ГУБИТКЕ!

ЦАНГРР!

ЗАПНИТЕ СНАЖНО, MEINE HERREN!

АКО СТИГНЕМО ДО ЗАЛИВА ПРЕ ПОНОЋИ, ИМАЋЕМО НАЈПОВОЉНИЈЕ УСЛОВЕ!

ХМ! НЕ БИХ ЖЕЛЕО ДА ТИ КВАРИМ РАПОЛОЖЕЊЕ...

...АЛИ, БОЈИМ СЕ ДА СЕ СПРЕМА ОЗБИЉНА ОЛУЈА...

СПУСТИТЕ ЈЕДРА!

БРОД СЕ ЈАКО ЉУЉА, КАПЕТАНЕ!

ПОТОНУЋЕМО!

НЕЋЕМО ПОТОНУТИ, СЕЊОР ГАРСИЈА!

БАЦИТЕ БАЛАСТ!

ЗАДРЖИТЕ САМО ШТО ЈЕ НЕОПХОДНО!

НЕ!

НЕ!

МЕНДОЗА! НЕМАТЕ ПРАВА! СВЕ ТО ЈЕ МОЈЕ!

АХРР! МИРНО, ПРОКЛЕТА ТВРДИЦЕ!

ИЛИ ЋУ, POR VIDA DEL REY...

...ТЕБЕ БАЦИТИ ПРЕКО ОГРАДЕ!

КАПЕТАНЕ!

КОПНО НА ВИДИКУ!

MESSER СПИЛОРЧО, ЂАВО ЈЕ УЗ НАС!

ТО СУ ОНА! ТО СУ БАШ ОНА!

ТАНГЕРИНСКА ОСТРВА!

40

ОКО ЦИКЛОНА СТАБИЛИЗУЈЕ СЕ ИЗНАД КРАТЕРА!

УСКОРО ЋЕМО МОЋИ ДА ИСПЛОВИМО!

HERR FUCHS! ВАШУ ОГ'РЛИЦУ, МОЛИМ ВАС...
МОЈУ?! ШТА ЋЕТЕ С ЊОМ?

КАКВО ПИТАЊЕ!
ПА ДА БИХ ПОКРЕНУО СИМПАТИЧКИ ФЛУКС КОЈИ ЋЕ НАС ПОДИЋИ ДО МЕСЕЦА, ЗАБОГА!

АЛИ, МИСЛИО САМ ДА... ЗАР... ЗАР ВАША МАШИНА НЕ ЛЕТИ САМА?!
ЗАР ВАМ НИСАМ ПОТАНКО ОБЈАСНИО?
ФАРЕВИ! ОВАЈ...
ФАРОВИ СЛЕВА!

О МОЈ БОЖЕ!
ТА СИЛУЕТА...

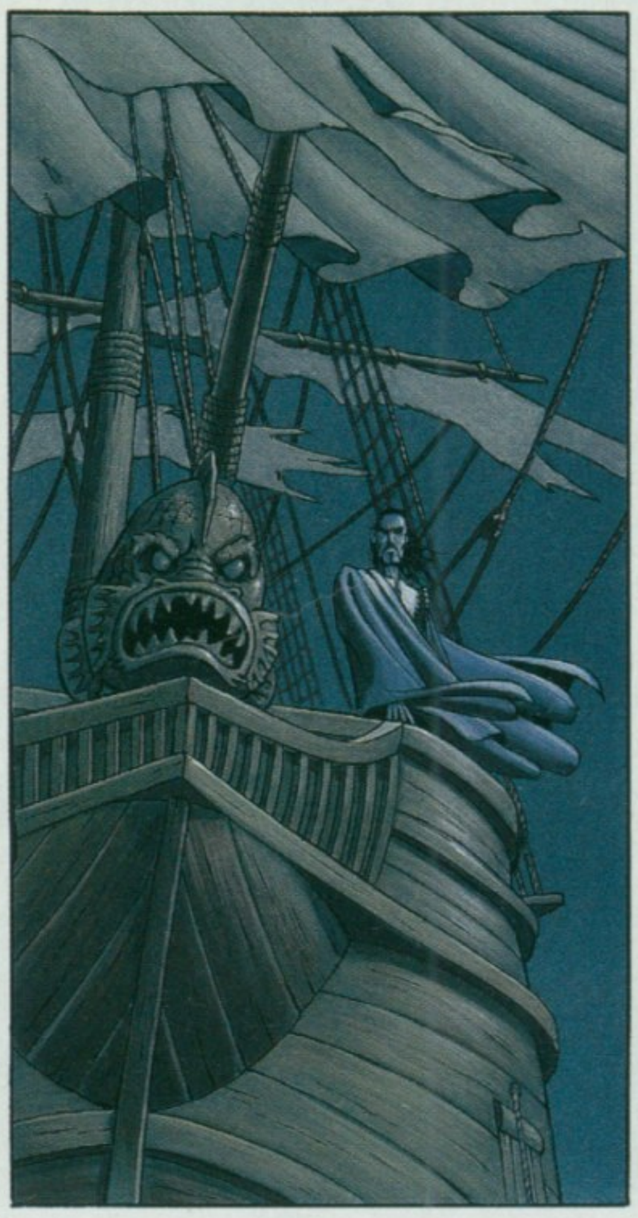

КО ЈЕ ТО?
ЈЕДАН ЛУПЕЖ!
КАСАПИН!
ОН ЈЕ ВЕОМА ЗАО!
ТО ЈЕ...

КАПЕТАН МЕНДОЗА!

ИДЕ ПРАВО НА НАС!

HERR WOLF! ПОТПАЛИТЕ КОТАО!

ЕУЗЕБИЈЕ! РАЗВИЈТЕ НОСЕЋЕ ПЛАТНО!

HERR FUCHS! ВАШУ ОГРЛИЦУ!

ДОН АРМАНДО, ЗНАМ КОЛИКО ВАМ ЈЕ СТАЛО ДО ТОГ КАМЕНА, АЛИ, ЖИВОТИ СУ У ПИТАЊУ!

МОПЕРТИ!

ТИ И ТВОЈА ДРУЖИНА ОТПАДНИКА...

СТИГЛИ СТЕ ПРЕ МЕНЕ НА ОВО ОСТРВО...

СТИЋИ ЋЕТЕ ПРЕ МЕНЕ...

...У ПАКАО!

ПОКРЕНИТЕ! ПОКРЕНИТЕ!

ТАКО МИ СВЕТЕ ИНКВИЗИ-ЦИЈЕ!

ОХ, ЗАБОГА!

ОВО СУ ВРАЋБИНЕ!

42

ОНИ ЛЕТЕ!

МИ ЛЕТИМО!

МИ ЛЕТИМО?

МЕСЕЦ ЈЕ ЈОШ ЗАКЛОЊЕН ОБЛАЦИМА... ПРОЦЕС ЈОШ НИЈЕ ПОЧЕО...

А МИ ЛЕТИМО?!

ХОЋЕТЕ ДА КАЖЕТЕ ДА...

...НЕ ЗНАТЕ КАКО СЕ ДРЖИМО У ВАЗДУХУ?!

¡DEMONIOS! НЕЋЕТЕ СЕ ТАКО ЛАКО ИЗВУЋИ!

ВРАЋАЈ СЕ ОВАМО!

АРМАН?

СЕЛЕНА?!

ДОН АРМАНДО! ШТА ТО РАДИТЕ?

НЕ, АМИГО, НЕ! ПОЛОМИЋЕТЕ СВЕ КОСТИ!

ПЛАШЕ ГА СЕ СВИ!

ИДЕ МОПЕРТИ...

ОНО... ОНО ШТО СТЕ ВИ УЧИНИЛИ ЗА ГОСПОЂИЦУ ХЕРМИНУ!

АРМАН!

СЕЛЕНА!

ЦАК!

СТИЖЕШ У ПРАВИ ЧАС!

ЗАИСТА! СЕЋАМ СЕ ЈЕДНОГ РАЗГОВОРА КОЈИ НИСМО ПРИВЕЛИ КРАЈУ...

ВРЕМЕ ЈЕ ДА ТО УРАДИМО!

АН ГАРД, КАПЕТАНЕ!

БУДИ УВЕРЕН У ЈЕДНУ СТВАР, ЗОРО...

ОВАЈ ЋЕ ДВОБОЈ...

...БИТИ...

...БЕЗ МИЛОСТИ!

БОМБАСТУСЕ! СПУСТИТЕ ОВУ МАШИНУ!

ТО ЈЕ НЕМОГУЋЕ! ОНА ЈЕ НАМЕЊЕНА САМО ПОДИЗАЊУ!

ЦИНГ!

ЦИНГ!

НАЂИТЕ МИ ЈОШ УЖАДИ!

ЦИНГ!

АХ! МЕСЕЦ СЕ ПОМАЉА!

44

ПЉУС!

ХА, ХА?

ОООХ!

ЈА-ХА ХА-ХА!

ЗА ИМЕ БОГА, МЕНДОЗА, ШТА СЕ ДЕШАВА?

ШЧЕПАЈТЕ ГА!

ХАААААА!...

ЗНАЈТЕ, РАЗБОЈНИЦИ...

ХАААААА!

ПЉЖ!

...ДА СЕ ЈЕДАН ПЛЕМИЋ НЕ МОЖЕ ШЧЕПАТИ!

АРМАН!

НЕ ПЛАЧИТЕ, МИЛА МОЈА!

ШТА ГОД ДА СЕ ДЕСИ...

...СРЕШЋЕМО СЕ ЈЕДНОГ ДАНА...

...ТАМО ГОРЕ...

...МЕЂУ ЗВЕЗД...

ОХ, АРМАН! ШТА НАМ СЕ ДОГАЂА?

ЉУБАВ, ГОСПОЂО, УЗДИЖЕ НАС У ВИСИНЕ!

АХРР! БЕСАН САМ!

ДРЖ'ТЕ ЛОПОВА! ЛЕТЕЋЕГ!

УКРАО МИ ЈЕ ШТИКЕНИЦУ!

ЈАДАН ЈА!

ДРЖИТЕ СЕ, АМИГО!

¡ POR LA NUESTRA SEÑORA DE LA PURA Y LIMPIA CONCEPCIÓN! ОВО ЈЕ ЧУДО!

ОХ! СЛАТКИ МАЛИ ЗЕЦ!

ЈЕДНО ЈЕ СИГУРНО, ПРИЈАТЕЉИ...

УПРАВО СМО КРЕНУЛИ...

...НА НАЈЧУДЕСНИЈЕ ПУТОВАЊЕ СВИХ ВРЕМЕНА!

НАСТАВИЋЕ СЕ...

ЗАМАЛО ПА ТАЧНО!

ГРОБЉЕ СЛОНОВА

Сви знају причу о томе како слонови, кад осете да им се ближи крај, поносно одлазе на одређено место, гробље слонова, да се придруже прецима. Нажалост, то је сасвим нетачно. До овог веровања дошло је кад су први истраживачи откривали више костура слонова на једном месту. Међутим, изгледа да су ловци својевремено имали среће да наиђу на крдо слонова и све их побију, па су скелети остали груписани. Друго могуће објашњење засновано је на слабости слоновских зуба. Према неким научним открићима, слонови имају шест низова кутњака који се током живота повлаче једни за другим. Кад нестане и последњи низ зуба, слон је присиљен да се повуче у мочварне крајеве где је растиње мекше и лакше за јело. Кад стари слон угине у мочвари, његове кости потону на дно. Али, кад се мочвара једног дана исуши, појави се гомила слоновских костура који су наизглед груписани на истом месту ■

ЧИКАШКИ „ГЛОБТРОТЕРИ”

Кошаркашке акробате „Харлем глобтротери” коначно су посетили и Србију, новембра прошле године. Међутим, они нису потекли из њујоршке градске четврти Харлем. Штавише, ниједан од чланова првобитне поставе није био из Њујорка. „Глобтротери” су основани у Чикагу 1926. године и играли су у хали „Савој” где су били познати као „Савојска петорка”. Међутим, кад су започели турнеје по Сједињеним Америчким Државама, њихов менаџер и оснивач Ејб Саперштајн променио је назив тима у „Њујоршки глобтротери” како би привукао публику америчког средњег запада. Потом је 1930. године опет променио назив тима у „Харлем глобтротерси” да би нагласио да су играчи црнци. А што се тиче кловновске тачке која је данас њихов заштитни знак, почели су да је изводе тек 1939. године ■

ЧИЈИ ЈЕ ПАРОБРОД?

У школи се учи да је Роберт Фултон смислио пароброд, али то није сасвим тачно. Надметање око тога ко ће први направити пароброд одвијало се у ствари између Џона Фича и Џејмса Рамзија у јесен 1785. године. Скоро да је било нерешено. Ипак, Рамзи је 1787. године први показао јавности пловни пароброд. Али, након тога позабавио се усавршавањем свог изума, а за то време Фич је 1791. године поднео захтев за патентирање пароброда, па је зато убележен као први званични проналазач пароброда. Међутим, ниједан од њих није се овенчао славом на рачун пароброда јер су обојица преминули до 1798. године остављајући Фултону четири године да побољша њихова достигнућа и лукаво прикаже пароброд као свој изум, па је тако остао упамћен у историји као творац овог превозног средства. Поред свега тога, био је и први који је умео да добро заради на свом изуму ■

ПЕСАК ИВО ЏИМЕ

Чувена фотографија Џоа Розентала на којој се војници упињу да пободу америчку заставу у земљу на планини Сурибаши, послужила је као надахнуће за споменик у Арлингтону, а свом аутору донела је Пулицерову награду. Међутим, ова фотографија није снимљена из прикрајка, као документарна. Прво подизање заставе на планини Сурибаши, након једне од најстрашнијих битака у Другом светском рату, десило се раније тог 23. фебруара 1945. године, тачније, у 10.37 пре подне. Розенталова фотографија снимљена је касније, кад је подизана нова застава, око 13 часова. Розентал се, наравно, куне да нова застава није постављана зато да би му војници позирали, већ зато што су заповедници маринаца одлучили (из само њима знаних разлога) да замене претходно пободену заставу већом. А зашто су била потребна шесторица војника да је пободу? Зато што је нови јарбол био тежак 45 килограма ■

ЧУДОВИШТЕ ИЗ ЛОХ НЕСА

Чудовиште из Лох Неса игра се жмурке с људима још од 565. године кад је забележена прва појава загонетне зверке у мирној језерској води. Чудовиште је нарочито почело да заокупља пажњу људи 1933. године кад је дуж обале језера изграђен нови пут који је омогућавао неометан поглед на језеро са северне стране. Један пар који се тог лета возио поред језера усплахирено је тврдио како се „огромна животиња изненада појавила на површини воде". Њихова прича убрзо се појавила у локалним новинама, и кренула је нова легенда о чудовишту.

Широм језера уследиле су потраге за чудовиштем, а најчувенија је била „Операција дубока претрага" 1987. године. Тада је деветнаест бродића „преорало" сонарима језеро уздуж и попреко. Првог дана забележене су чак три појаве, међутим, док би најбржи бродић стигао до тог места, тамо више није било ничега. Техничари који су руковали сонарима тврдили су да је једно од тих чудовишта било највеће које су икад открили у слаткој води. Касније је процењено да би створење, ако постоји, било тешко око 23 килограма, што је знатно мање од првих претпоставки према којима је Неси била тешка најмање тону. Гласине кажу да у дубини језера постоје пећине у којима се чудовиште и данас скрива ■

О ЗНОЈУ

Шта год вам рекли, немојте поверовати да зној смрди. Зној који луче жлезде под пазухом садржи воду, масноћу и беланчевине и готово савршено је провидан и без мириса. Одакле онда непријатни мирис? Од киселине која настаје мешањем зноја и бактерија на кожи ■

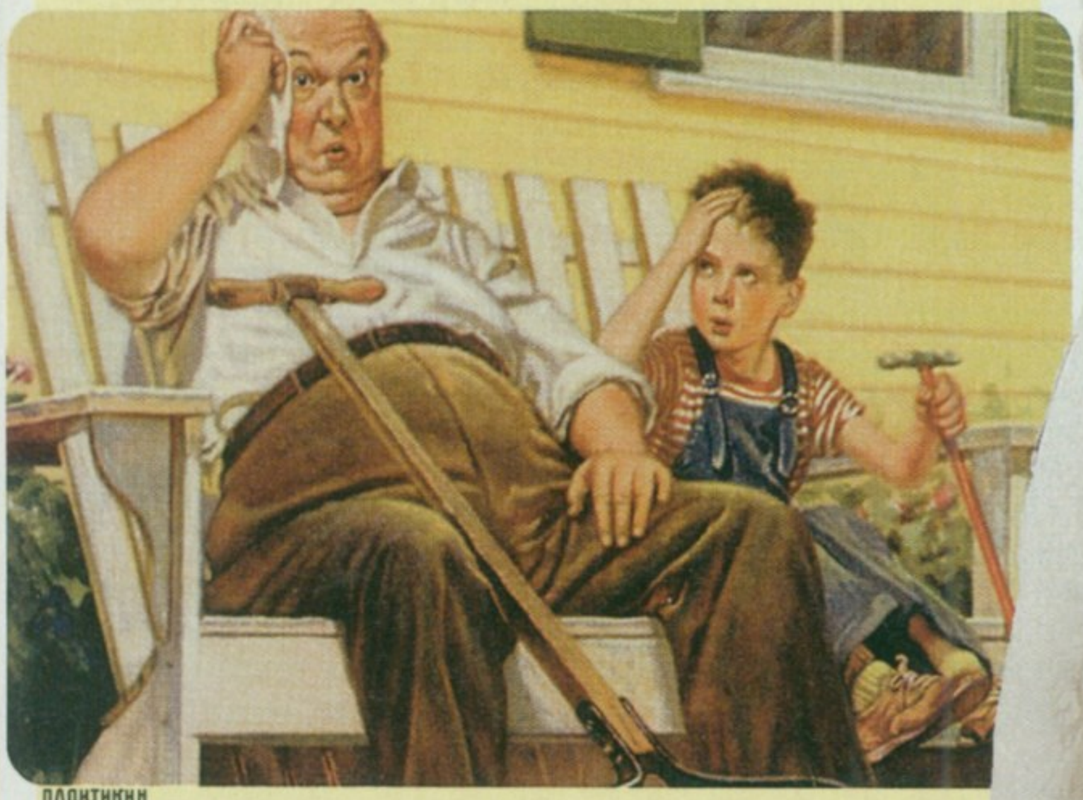

ЧИЈИ ЈЕ КАРАТЕ?

Борилачке вештине, а нарочито карате, везују се превасходно за Јапан. Међутим, карате је настао у Индији. Према многим мишљењима, његов творац био је будистички свештеник Бодидарма. Вештина каратеа касније се пренела заједно са зен-будизмом у Кину. Током 17. века, борба без оружја нарочито је била позната на острву Окинава јер је тамо била строго забрањена употреба оружја. Међутим, у том раздобљу Окинава је била у рату с Јапаном, па је дуги низ година карате, у ствари, коришћен *против* Јапанаца ■

БЕЗОПАСНИ ЖИВИ ПЕСАК

За живи песак кажу да кад једном у њега упаднеш, нема назад. Међутим, из живог песка ипак се може извући. У овој житкој смеси у ствари је лакше одржати се на површини него у води. У живом песку човек ће да потоне три четвртине, а потом ће остати да плута. Премда се у живом песку може пливати, најлакши начин да се извучете из њега био би да се пружите на леђа и пустите да вас изнесе на површину, а потом се хитро откотрљате на чврсто тло. Али, мало где је живи песак довољно дубок да у њега може стати одрастао човек просечног раста ■

ФУДБАЛСКИ АНАГРАМ

ДА, ПУН СИ, КОМОТАН ■

ДВОСТРУКА ПОМИЦАЉКА

Називе биљака помакните лево-десно како бисте у (по) две узастопне усправне колоне добили називе цветова са слика ■

ВИСИБАБА
КАМЕЛИЈА
ДАЛИЈА
РАЗЛИЧАК
МИРТА
ЦИКЛАМА
ВИДАЦ
САСА

ВРБА
БАГРЕМ
ЛАДОЛЕЖ
КАРАНФИЛ
КОПРИВА
ЕУКАЛИПТУС
ДИВИЗМА
ЈАСМИН

ИЛИ-ИЛИ БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	R	I	O	D	E	Ž	A	N	E	R	I	O
2	~~O~~	~~S~~	T	R	V	Q	///	A	R	T	U	R
3	B	A	K	///	O	B	O	R	I	///	M	G
4	E	K	A	R	///	O	V	A	K	O	///	A
5	R	///	Z	O	R	K	A	///	A	L	A	N
6	T	D	///	K	A	R	S	T	///	E	M	I
7	D	E	P	E	Š	E	///	R	O	G	O	Z
8	E	M	I	R	///	Č	A	S	T	///	K	A
9	N	I	P	///	D	I	K	T	A	T	///	C
10	I	M	O	V	I	N	A	///	Ć	R	N	I
11	R	U	///	O	D	A	N	O	///	K	E	J
12	O	R	A	D	A	///	T	E	R	A	S	A

За разлику од обичне беле укрштенице, у „или-или укрштеници" сами морате да откријете који се од два низа описа под одређеним бројем уписује водоравно, а који усправно. Ради лакшег решавања, у лик је уписано једно слово.

ВОДОРАВНО ИЛИ УСПРАВНО: 1. ~~Бразилски велеград с познатим карневалом~~ **(слика)** (0) – ИЛИ – Амерички глумац (0), **2.** ~~Име научника Њутна~~ – Име и презиме америчке глумице (1) – ИЛИ – ~~Копно окружено морем (мн.)~~ – ~~Име писца научне фантастике Кларка~~ (1), **3.** ~~Отпуштање с посла~~ – Надимак фудбалера Инзагија – Прво слово (2) – ИЛИ – Књижевница, Перл – Тор (мн.) – Симбол магнезијума (2), **4.** Врста покрета у балету – На овај начин – Ознака за ампер (2) – ИЛИ – Нушићева комедија – Рок музичар – Мања војна јединица (2), **5.** Ознака за радијус – Женско име, Зора – Име глумца Лада (2) – ИЛИ – Гле, ето, ено – Некадашњи фудбалер, Јан – Бразилски фудбалски голман (2), **6.** Мртвило, устајалост (фиг.) (1) – ИЛИ – 22. и 5. слово азбуке – Крш, голет – Америчка телевизијска награда (2), **7.** Телеграми – Шаша, шевар (1) – ИЛИ – Ознака за алт – Врста житарице – Биљка траторак, акантус (2), **8.** Име редитеља Кустурице – Чашћење – Према, к (2) – ИЛИ – Стара јапанска престоница – Италијанска лука на Јадрану – Јапански писац, Кензабуро (2), **9.** Име смучарке Хес – Родитељ – Ознака за Реомир (2) – ИЛИ – Новинско издавачко предузеће (скр.) – Диктирање – Ознака за Целзијус (2), **10.** Иницијали пијанисте Тасовца – Име фудбалског тренера Блохина – Такмичење у брзини (2) – ИЛИ – Иметак – тамни, мрачни (1), **11.** Аутомобилска ознака за Руму – Верно – Амерички глумац, Дени (2) – ИЛИ – Алкохолно пиће – Малајско беснило – Филмски детектив, Елиот (2), **12.** Морска риба – Раван кров (1) – ИЛИ – Организовање (0) ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

F	U	N	K	C	I	O	N	E	R	I	///	P	R	E
R	A	Z	R	E	D	///	A	L	E	K	S	A	//	R
I	R	///	T	N	///	S	V	E	///	O	T	P	I	S
C	///	S	I	T	N	O	///	R	O	N	A	///	S	T
L	A	T	////	R	E	S	T	O	R	A	N	///	K	E
A	L	I	J	A	S	//	A	N	E	///	L	O	R	D
N	O	V	E	L	I	S	T	///	S	C	I	L	A	///
G	V	I	N	E	T	P	A	L	T	R	O	U	■	A

E	R	O	■	N	I	K	O	L	:	K	I	D	M	A	N
C	///	K	O	K	O	///	S	T	A	D	I	O	N	I	
I	Z	A	B	E	L	:	I	P	E	R	///	S	M	A	K
J	E	L	A	///	i	N	A	R	I	///	A	E	K	///	
A	b	///	R	I	O	S	///	E	M	E	T	///	O	L	
L	I	P	I	K	///	E	R	G	///	D	I	V	N	A	
A	N	A	T	///	K	R	T	O	L	A	///	A	D	I	
C	A	R	I	N	I	T	I	///	S	M	O	T	A	K	

„Плочице” са словима и црним пољима распоредите у мрежу како бисте добили исправну укрштеницу.
У означеним пољима добићете имена и презимена глумица са слика ■

■	К	Е
О	Р	Д
Л	А	■
У	■	А

С	■	Е
Е	Р	Г
Р	Т	О
Т	И	■

Р	А	Н
Е	■	Л
С	Ц	И
Т	Р	О

О	Н	Е
■	А	Л
С	В	Е
О	■	Р

К	О	Л
■	С	Т
И	П	Е
Н	А	Р

Р	И	■
Е	К	С
■	О	Т
О	Н	А

С	Т	О
■	А	Н
С	Т	■
П	А	Л

Р	И	О
И	К	■
Т	■	К
И	Н	И

■	О	Л
В	Н	А
А	Д	И
Т	А	К

Е	Р	О
Ц	■	К
И	З	А
Ј	Е	Л

Ф	У	Н
Р	А	З
И	Р	■
Ц	■	С

■	Н	И
О	К	О
Б	Е	Л
А	■	И

К	Ц	И
Р	Е	Д
Т	Н	■
И	Т	Н

К	И	Д
А	Д	И
Р	■	С
И	■	А

Л	А	Т
А	Л	И
Н	О	В
Г	В	И

М	Е	Т
■	Д	И
Л	А	■
С	М	О

П	Р	Е
А	■	Р
П	И	С
■	С	Т

М	А	Н
О	Н	И
М	А	К
Е	К	■

■	Р	Е
Ј	А	С
Е	Л	И
Н	Е	Т

А	Б	■
Л	И	П
А	Н	А
Ц	А	Р

МОЗГАЛИЦА

Међу шаховским фигурама пет фигура има синониме. Која је фигура „вишак”? ■

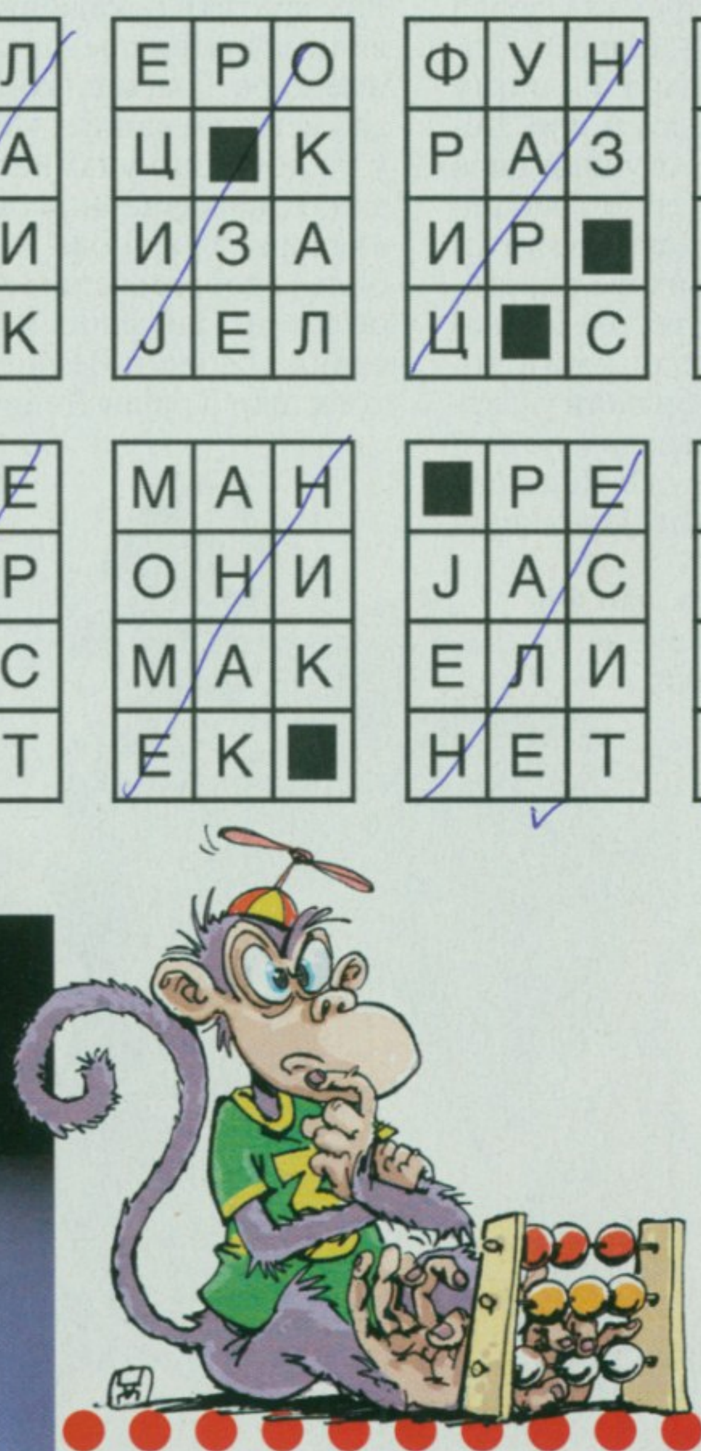

Решења на страни 65

ЦАР ТРАЈАН ДЕЦИЈЕ (249–251)

УМРЕТИ ЗА РИМ

Децију је редак пример римскоī владара с Балкана који је пређходно био и сенаћор, па чак једном и конзул. Чини се да је, у ћоку каријере, био и ђувернер у Шпанији, као и у Доњој Мезији (данас Буīарска)

Гај Месијус Квинтус Деције, као други римски цар пореклом с Балкана, средином трећег века краткотрајно ће владати Царством (249–251). За разлику од Максимина Трачанина (о коме је „Забавник" раније већ писао), Децијево тачно порекло је познато. Рођен је око 200. године у месту *Budalia*, недалеко од Сирмијума (верује се да је Будалија данашњи Кузмин или Мартинци). За разлику од Максимина, Деције је био висока рода, припадник локалног племства које је вукло порекло вероватно из саме Италије. Његова жена Херенија Купресенија Етрусцила такође је припадала познатој сенатској породици етрурског порекла.

За време цара Филипа званог Арапин, Децијево име чешће се помиње. Он обавља посао управника (префекта) града Рима. Године 248, кад се подижу буне против цара Филипа у Панонији и у Малој Азији, Деције је убедио малодушног цара да не абдицира, јер је требало само сачекати да цареве узурпаторе погубе њихове властите трупе. Узурпатор на Балкану звао се Пакацијан, који је током краткотрајне власти у Сирмијуму стигао чак и да кује свој новац. Но, чим су се Децијеве легије приближиле, Пакацијан је изгубио живот.

Из захвалности, цар Филип поставља Деција за управника у Мезији и Панонији, где овај показује изразите војне способности у борбама против готских племена која у великом броју надиру са севера. Након успеха против Гота, војници, припадници *X легије (Гемина)* проглашавају Деција за цара. И да је хтео, Деције није могао да одбије царски пурпур – то би значило потписати самоме себи смртну пресуду, јер су легионари често и са исуканим мачевима приморавали своје војсковође да прихвате највиши положај. Није чудо да су многе војсковође настојале да избегну „част" царске власти. То је био најбољи начин да себи продуже живот.

У јуну 249. године кренувши с војском ка Риму, Деције се негде код Вероне сукобио с легионарима које су предводили сам цар Филип и његов истоимени син Филип Млађи, који је такође био проглашен за августа. Након убедљиве победе у бици у којој су живот изгубили цар Филип и његов син, Деције је наставио пут ка Риму, где је свечано проглашен за цара и једног од два конзула. Позивајући се на обичај своје породице, Деције се заклео да ће Рим вратити некадашњим правилима и вери предака. Узео је име цара Трајана (који је владао век и по раније) који је већ у то доба био упамћен као један од најзначајнијих римских владара. Трајанова делатност била је добрим делом везана за области Панонију и Мезију, одакле је био и Деције. Након тога, цар Трајан Децију отпочео је велике радове у Риму (између осталог и градњу јавних купатила). Од самог почетка, Деције је показао и велике амбиције за своју породицу: жену је прогласио за августу (царицу), а синове Херенија и Хостилијана за цезаре (престолонаследнике).

Осим тога, Деције се посебно окренуо моралној и психолошкој обнови Рима, као паганске државе. То говори и његова титула обновитељ култова, као и чињеница да је донео посебан царски едикт по коме је наређено да сви римски грађани, без изузетка, учествују у обредима одавања почасти божанским римским царевима и својим локалним култовима. Имајући у виду да су припадници хришћанства, као вере која се брзо ширила Царством и свим друштвеним слојевима, одбили да учествују у овим светковинама, Деције је отпочео масован прогон хришћана – један у низу покушаја римских владара 3. века да зауставе ширење хришћанства и његово увлачење у државне службе. Прогон је почео с бискупом Рима (папом) Фабијаном, који је погубљен.

Међутим, царске мере против хришћана нису могле бити спроведене у потпуности, пошто се убрзо појавила много већа и непосреднија опасност по Рим: Готи.

Радило се о новом германском племену, бројном и ратоборном, које је 250. године, предвођено војсковођом званим Книва, преко Дунава зашло дубоко на Балкан. Готи су освојили и спалили Филополис (данас Пловдив), а затим се с пленом упутили назад, ка Дунаву. Истовремено, после неколико победа над Готима и Карпима, као и пораза код *Берое Аугусте Трајане* (Стара Загора), Деције је прегруписао све своје трупе и близу Дунава сачекао повратак Гота ради одлучне битке која се одиграла јула 251. године у мочварној подунавској равници Скитије Ми-

нор (данашња Добруџа у Румунији). Римљани су у почетку разбили део готске војске, али је током борби погинуо млади царевић Хереније. Прича се да је на вест о погибији свога сина цар Деције војницима храбро повикао: *„Наставите борбу, изгубили смо само једног легионара!"* Борба се наставила, али је затим Деције упао у замку (можда уз посредство издајника из сопствених редова) из које није успео да се извуче. Битка је завршена погибијом самог цара као и већег дела римске војске.

Трајан Деције био је први римски император који је изгубио живот у бици са спољним непријатељем. Није владао довољно дуго да би оставио значајнији печат у римској историји, али ипак није заборављен, памте га и непријатељи хришћани, као и они, попут британског историчара Гибона, за које су његова дела и његова смрт били пример античке храбрости и врлине.

Године које следе након смрти цара Деција можда су најтамније и најтеже раздобље историје позног Римског царства. Многи су се питали зашто се бес богова окренуо против Рима, и како владари нису успели да их умилостиве иако им је то била дужност као врховних свештеника (*pontifex maximus*). За то доба могле су се применити Тацитове речи: *„Никада није страшнијим поразима римског народа и јаснијим знаковима потврђено да боговима није на бризи наша сигурност него осветa."* За становнике Царства све се променило од времена њихових очева и дедова. Да ли је свету заиста било суђено? Који је разлог злих дана? Можда је због свега тога дошло јер су многи веровали списима Лукијана који је говорио да богова нема, па им више нису приносили жртвене дарове? Можда је за све била крива Христова секта, коју су многи – попут цара Деција – сматрали опаснијом од варвара, и која је чак отворено избегавала да учествује у обредима намењеним боговима и одавању почасти сенима божанствених царева Рима? Зашто су заћутали сви богови који су допринели слави и моћи Рима? Шта је Јупитер, највећи и најбољи радио над згариштима својих храмова? Где су били Хермес, Минерва, Јунона, Јанус, Квирит да одговоре на вапај и молитве римских верника?

Државу су кидали са свих страна попут тела неког роба стављеног на точак за мучење. Један савременик у то доба описаће како се провинција по провинција одваја од Царства и како су *„Парти подигли охолу главу, док владари Палмире тврде да су једнаки римском августу. Цео Египат и сиријске провинције су се одметнуле, Галија је изгубљена, Нордик и две Паноније су опустошене, чак и сама Италија, краљица свих народа, плакаће над рушинама бројних уништених градова"*...

Уместо Деција, легије су за цара прогласиле Требонијана Гала, бившег сенатора и гувернера Доње и Горње Мезије, за кога су неки тврдили да је главни кривац за Децијеву погибију. Да би оповргао такве гласине, Гал је за сувладара прогласио другог Децијевог сина, дечака по имену Хостилијан, док је Децијева удовица Етрусцила задржала почасни положај августе. Након погребних свечаности посвећених погинулом цару на Марсовом пољу у Риму, Етрусцила је са сином отпутовала за Виминацијум на Дунаву (код Костолца), где се међу оданим илирским легијама осећала сигурније него у главном граду. Међутим, већ у новембру 251. године Хостилијан је преминуо, наводно од куге. *У недавним ископинама Виминацијума, наши археолози нашли су богато украшен гроб за који се претпоставља да би могао бити и Хостилијанов* (о чему је „Забавник" писао).

Но, власт Требонијана Гала није дуго трајала. Већ 253. године, након неколико успешних борби с Готима, увек немирне подунавске легије за цара су прогласиле Марка Емилија Емилијана, још једног гувернера Доње Мезије, који је ту титулу имао кратко време. Занемаривши даљу борбу с Готима, Емилијан је напустио границу и са својим трупама кренуо на Рим и на Требонијана Гала.

У току неколико месеци 253. године борба око царског престола помало је подсећала на неку данашњу рачунарску игрицу. Три цара у три колоне кретала су се ка Риму. Гал је први стигао у град, али из Паноније су стизале Емилијанове легије. А за њима, неколико недеља касније, марширале су и легије с Рајне... И два пута поновила се врло слична сцена

која је постала типичан начин смене императора у то мутно доба. У августу 253. Емилијанова војска приближила се на тридесетак километара од Рима. Много мања Галова војска, не желећи да улудо губи главу, погубила је цара и његовог сина и прихватила власт Емилијана. Међутим, Емилијанова власт није трајала ни неколико месеци. Нови претендент Валеријан стигао је с бројним легијама из Галије и поновила се иста сцена. Овога пута жртва легионара био је Емилијан. Тако су четири римска цара нестала с лица земље у току само једне, 253. године.

Поставши легитимни цар, Валеријан је увео једну новину у начин владања. Поред тога што је сина Галијена прогласио за сувладара, што је био обичај који је увео још цар Марко Аурелије (у 2. веку), поделио је власт географски, па је сину доделио западни део Царства, а он је преузео источни део. И поред свих напора које су Валеријан и његов син предузели да би учврстили Царство, тешкоће нису престајале, невоље су се само ширили. Можда је у том погледу 260. година била врхунац, јер су први пут у историји једног римског цара – Валеријана – заробили непријатељи, Персијанци. Одведен је у ропство из кога се никада није вратио.

Међу многобројним узурпаторима у овом раздобљу владавине царева Валеријана и Галијена – римска хроника из касног 4. века „Historia Augusta" назива их тиранима и набраја чак тридесет имена – неколико њих било је из Паноније, то јест из наших крајева. Постоји прича да су сви високи војни команданти (генерали – они који су имали *imperium)* које је поставио Валеријан у неком тренутку своје каријере били проглашени за цареве. Тако су 258. године легије из Мезије за цара прогласиле Ингенуса, гувернера Паноније, који је за своју престоницу изабрао Сирмијум. Међутим, цар Галијен веома брзо успео је да у бици код града *Мурсе* (данас Осијек) угуши побуну, погуби узурпатора и да строго казни провинцију Мезију, како војнике, тако и грађанство. Али, већ коју годину касније, 260. године, панонска војска поново се побунила, овај пут прогласивши за цара Регалијана, пореклом Дачанина, војног команданта у Илирику (гувернер Горње Паноније). Овај узурпатор стигао је да кује и свој новац, иако је владао вероватно само неколико недеља, да би га затим убили исти они који су га и прогласили за цара – сопствени војници.

Владавина Галијена није упамћена само по многим узурпаторима и разним невољама које су погодиле државу, него посебно по највећем смањењу вредности новца у римској историји. Државна каса била је сасвим празна и цар је био приморан да кује новац који је имао веома мало сребра – тек танку спољну превлаку преко бакра – који је због тога убрзо постао готово безвредан. Тако се Римско царство нашло на граници потпуне катастрофе. Остале су само две стазе: пропаст или опоравак. Спасу Рима допринели су они који су на гозбама угојених сенатора и богатих витезова сматрани за провинцијске варваре из Паноније и Илирика, деца Дунава и Саве чија је снага долазила из земље коју су обрађивали, они који су по срчаности и полету могли да се носе с Готима и Германима и који су позив легионара и могућност да се боре и гину за Царство и даље сматрали за највишу част ■

Душко Лопандић

Илустровао
Драган Максимовић

СТРАХ ОД ПРИВИДНЕ СМРТИ ЖИВ

Многи несрећници покопани су прерано и умрли су у сандуку под земљом. Неки лешеви су на анатомском столу вриском показали да нису покојни

Славни италијански музичар Николо Паганини проглашен је за мртвог када му је било шест година и умало није закопан.

Уз страх од смрти постоји још један мање видљив који се раширио између 16. и 17. века с развојем анатомије: страх од привидне смрти. Ни лекари нису тада могли да објасне како то коса и нокти мртваца настављају да расту још неколико дана. А већ одавно зна се да после смрти ништа не расте већ косу и нокте чини дужим кожа која се повлачи.

Изгризао себи шаке

И, како неуролог Карло Алберто Дефанти пише у својој књизи „Жив или мртав?", страх су подгревале на десетине особа које су се у гробу пробудиле, легенде, али и медицинска истраживања. Анатом Андреа Везалио из 16. века оптужен је да је почео аутопсију на лешу који се пробудио чим га је мало дубље засекао. Изгледа да је Везалио, мучен тим грехом, отишао у Свету земљу да би се искупио. Умро је на путу кући у Италију. Лекари су њега и његов случај памтили пуна два века.

Анатом Жак Бенињ Винслоу написао је: „Сасвим је

САХРАЊЕНИ ЖИВИ НИСУ ПОЧИВАЛИ У МИРУ

Постоји више документованих случајева особа које су се у гробу пробудиле и биле спасене. Ево неких од њих

МАКС ХОФМАН

Када је петогодишњи Макс „умро" од колере 1865. године, сахрањен је на гробљу, у близини имања свога оца, малог града у америчкој држави Висконсину. Те исте ноћи његова мајка уснила је кошмарни сан у коме је видела како се мали Макс окреће у свом ковчегу покушавајући да из њега изиђе. Пробудила се и почела да преклиње свога мужа

ИЛИ МРТАВ?

извесно да су многи несрећници, покопани сувише брзо, смрт нашли у мртвачком ковчегу. Према неоспорним причама, неки лешеви које су секли анатоми својом су вриском показали да су још живи." Винслоу је навео и случај париског хирурга који је „видео леш, жив приликом сахране, три или четири дана касније када су га откопали: изгризао је себи шаке и издахнуо чим су отворили поклопац".

Чињеница је да се и будући славни музичар Николо Паганини (1782–1840), проглашен за умрлог од богиња када је имао шест година, пробудио мало пре него што су кренули да га сахране. Али, не треба кривити лекаре. Шта су они могли да чине ако престанак дисања и откуцаја срца нису били довољан доказ да је неко мртав?

Вриштите лешу у уши!

Почетком 18. века предложено је да се устима и носу преминулог за сваки случај принесу свећа или огледало: ако би се пламен лелујао и огледало замаглило, значило је да је жив. Или да се преминулој особи на груди стави чинија с водом – појава таласића на њој сигуран је знак да није мртва, или да се на табане мртвог прислони врућа пегла. У истом чланку лекарима је саветовано да леш жаре копривама, да му вуку руке и ноге, да му вриште у уши...

Опрезнији су држали да је смрт сигурна тек када тело почне да трули или да се са сахраном

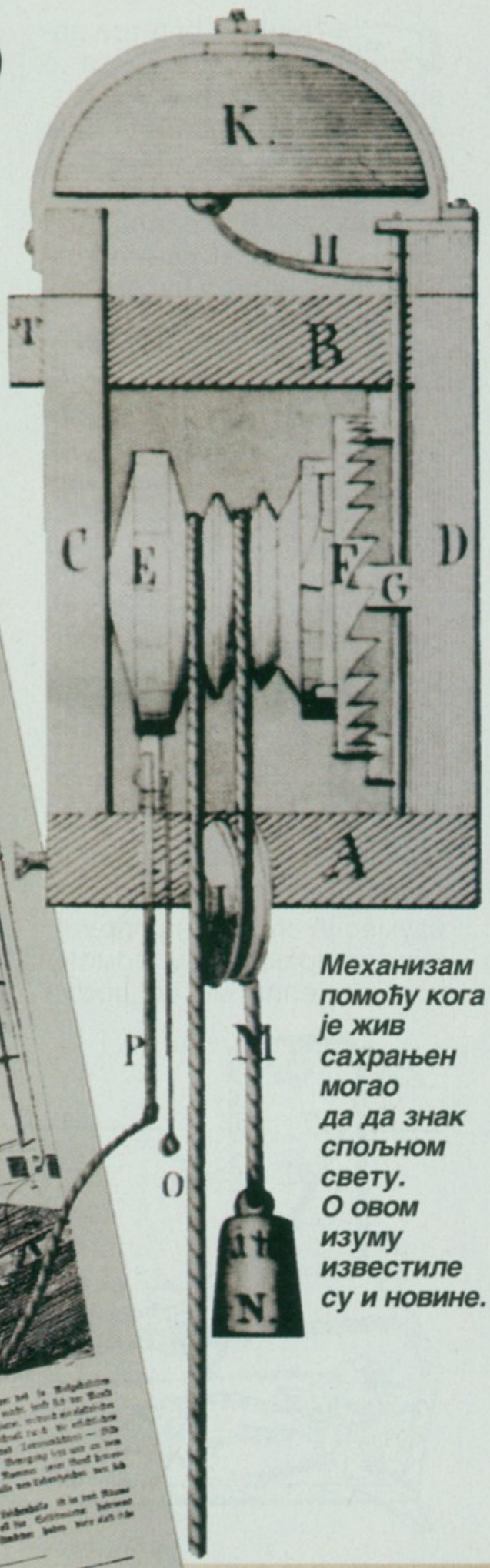

Механизам помоћу кога је жив сахрањен могао да да знак спољном свету. О овом изуму известиле су и новине.

Illustrirtes Wiener
Extrablatt.
Wien, Montag, 5. Oktober 1874.
№ 273.
3. Jahrgang
Die Todtenhalle des Zentralfriedhofes.

да откопају дете, али је он одбио. Следеће ноћи госпођа Хофман сањала је исти сан и овога пута муж јој је услишио жељу. У један сат ујутро њих двоје и један сусед ископали су мртвачки сандук.

Макс је лежао баш како је у сну видела његова мајка, али знаке живота није показивао. Његово тело однели су код лекара који је потписао умрлицу и он је, веома нерадо, почео да га оживљава. После пуног сата дечакови очни капци затрептали су. Тада су му испод пазуха ставили врећице са сољу и у уста му сипали мало ракије. И после недељу дана Макс се сасвим опоравио. Живео је до 90. године и дотад је чувао мале, металне ручке свог дечијег мртвачког ковчега.

СЕСТРА ДЕЛФИНА

Мини Којч, рођена 1859. године у Детроиту, америчка држава Мичиген, разболела се у 17. години од тифуса и од те болести умрла и положена у сандук. Њена ожалошћена сестра молила је да откују поклопац да би је још једном видела и удовољено јој је. Сестра се сагла и, када је „покојницу" пољубила, ова је широм отворила очи. Тог дана Мини је одлучила да се закалуђери. Умрла је 1958. године, нешто пре 100. рођендана. Провела је 75 година као сестра Делфина.

МАРЏОРИ ЕЛФИНСТОУН

Марџори и њен муж Волтер Инис, богати земљопоседник, живели су на једном од својих имања на обалама реке Дона у Шкотској. Марџори је „преминула" у првој деценији 17. века и сахрањена је са својим скупоценим накитом. Исте ноћи један пљачкаш гробова, што је у оно време било прилично често занимање, ископао је ковчег у коме је почивала и почео да јој чупа прстење с руку. Марџори се тада пробудила из коме, а лопов је, уверен да се повампирила, побегао главом без обзира.

Марџори се лепо вратила својој кући у којој су рођаци и пријатељи тешили њеног ожалошћеног супруга. Када се на вратима чуло куцање, Волтер је рекао да би се, да је није видео мртву, заклео да то његова Марџори лупа на врата. Она је умрла, овога пута стварно, 1622. године надживевши свога супруга за шест година. Данас се њен гроб може видети у порти цркве места Инверурија у Абердинширу у Шкотској.

МАРГАРЕТ ХАЛКРОУ

„Умрла" је убрзо после удаје 1674. године за пречасног Хенрија Ерскина, пароха Чирнсајда у Скотиш Лоуџенсу. Знајући да ће покојница бити сахрањена са свим својим накитом, црквењак је преко ковчега набацао мало земље и прашине.

сачека бар три дана, а покојник за то време прегледа и посматра. А, пошто ни медицина није била сигурна да ли је мртав човек заиста или привидно мртав, паника је завладала међу обичним људима који за смрт и живот нису били стручни.

Тако је принцеза Елизабета Шарлота од Орлеана у тестаменту тражила да њену смрт добро провере бодући јој табане. Смишљени су и разни мртвачки ковчези са алармним уређајима који би се укључили чим се покојник под земљом помери. Од почетка 19. века јавно су нуђене богате награде ономе ко пронађе сигуран начин да се смрт потврди.

Када је некоме пало на памет да умрлог треба вући за језик да би се, можда, повратио, француски лекар Жан Батист Венсен Лаборд изумео је справу на опругу, никада примењену, помоћу које се језик могао доста снажно вући аутоматски три пута узастопце.

Бројгелов „Тријумф смрти" из 1560. године. Смрт, приказана као скелет, коси своје жртве.

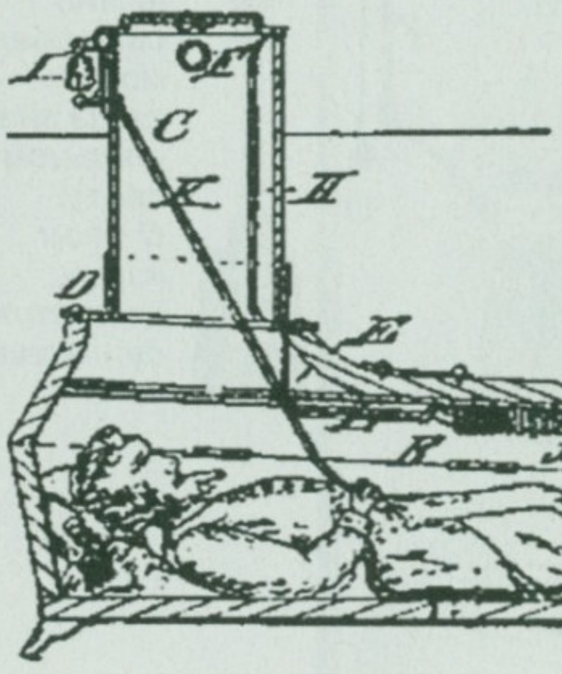

Мртвачки сандук са звоном за узбуњивање патентиран 1868. године у САД. Било је и другачијих модела.

Кад умре мозак

До првог преокрета дошло је после тридесетих година прошлог века када се помоћу електрокардиограма добио заиста сигуран начин да се смрт утврди и не закопа у земљицу црну нико ко је само привидно мртав. И баш с развојем техника за хитну помоћ човечанство се суочило с још једном препреком: понекад срце и плућа болесника приликом реанимације – покушаја враћања у живот– раде, али нема никаквог знака ради ли и мозак.

Живи или мртви? Недоумицу је крајем шездесетих година прошлог века решило увођење појма мождане смрти, то јест, оцене да је неко мртав када престане да му ради мозак без обзира да ли он дише или му куца срце. То мерило важи и данас ■

Исте вечери извадио га је и пошао да мртвој жени одсече кажипрст с кога није успео да јој скине прстен. Маргарет је вриснула, искочила из сандука и одјурила кући са све мртвачким покровом на себи.

ВИКТОРИНА ЛЕФУРКАД

Била је млада, лепа и из богате племићке породице. Волела је сиромашног, младог новинара Жилијуса Босијеа за кога јој родитељи нису дали благослов да се уда. Натерали су је да пође за извесног господина Ренела, безосећајног банкара и политичара који с њом није добро поступао. После неколико година мучења у том браку, Викторина се 1810. године од туге разболела и „умрла". По својој жељи, сахрањена је у родном селу.

Чим је њен вољени Босије чуо да је умрла, у очајању је пожелео да је још једном види и узме бар прамен њене косе и из Париза допутовао је у село и отишао право у црквену порту где се налазио Викторинин гроб. Босије је у поноћ откопао гроб и отворио поклопац ковчега. Чим је покушао да јој одсече прамен косе, Викторина је отворила очи. Њих двоје крили су се док се Викторина није опоравила, а онда су кришом отпутовали у Америку.

У Француску су се вратили после 20 година сигурни да Викторину, одавно умрлу и прежаљену, нико неће препознати. Препознали су је и њен супруг господин Ренел захтевао је да је ухапсе и поднео је тужбу захтевајући да му се жена врати. Суд је жалбу одбио, а Викторина и Жилијус могли су, најзад, слободно да живе у својој Француској.

НЕПОЗНАТИ ЧОВЕК

Четири дана пошто је 1831. године умро од тифуса и прописно сахрањен, Енглез чије име није сачувано ископан је из гроба и кришом однет на Лондонски медицински факултет да би студенти на његовом телу вежбали анатомију. Леш је положен на сто с мермерном плочом и професор му је засекао грудни кош. Леш је на то ужасно вриснуо и професора зграбио за руку. Тај „мртвац" живео је још много година и написао је и објавио своју смрт и сахрану.

Његова снага копнела је од тифуса, али му је мозак радио као сат само је изгубио моћ говора и био као одузет. Чуо је како лекар каже: „Готово је", осетио како му покривају лице и чуо плач своје породице. Три дана лежао је у ковчегу потпуно при свести док су се рођаци и пријатељи од њега опраштали. Затим је предат погребнику.

„Чуо сам ударање чекића док су закивали поклопац сандука. Нисам ни сањао да срце може толико да се кида и пати, а да не препукне!" Чуо је и како један његов пријатељ држи говор и како земља удара по ковчегу док су га затрпавали. Надао се да ће брзо умрети онако стешњен, али је остао жив и свестан пуна четири дана и док су га крадљивци лешева вадили из раке. У факултетској сали препознао је своја два друга с медицинског факултета. А, када га је нож засекао, „успео сам да вриснем и вратио сам се у живот" ■

Б. Д.

Od početka vremena, Daar je planeta rastrzana ratom bez primirja, zarobljenika i pobednika, koji međusobno vode troje besmrtnika: Barfind Crnoruki, Jargot Miomirisnj i Cembrija Kiklopka. U tom svetu, narod malih Šninkela nalazi se na dnu lestvice, robujući svima. Sve dok jedan od njih, J'on, nenadano ne stekne slobodu, a s njom i veliku, tajnovitu moć...

Jedan od najuspešnijih francusko-belgijskih stripova u žanru herojske fantastike, ***Velika moć malog Šninkela*** čita se na više nivoa – kao avantura, biblijska alegorija, bajka, romansa. Autorski tandem Rosinski i Van Ham, koji je stvorio i legendarnog Torgala, ovde se predstavlja svežom i brilijantno napisanom pričom, koju prati odličan crtež jednog od najvećih evropskih majstora.

Beli Put
Izdavačka kuća

Hadži Nikole Živkovića 2,
11000 Beograd
tel: (011) 328 44 55,
fax: (011) 328 18 70
e-mail: klub@beliput.co.yu

www.beliput.co.yu

9119

TEENAGE TV PEĐOLINO
subotom od 10:10
studio B
89163

ЗАШТО? КАКО?

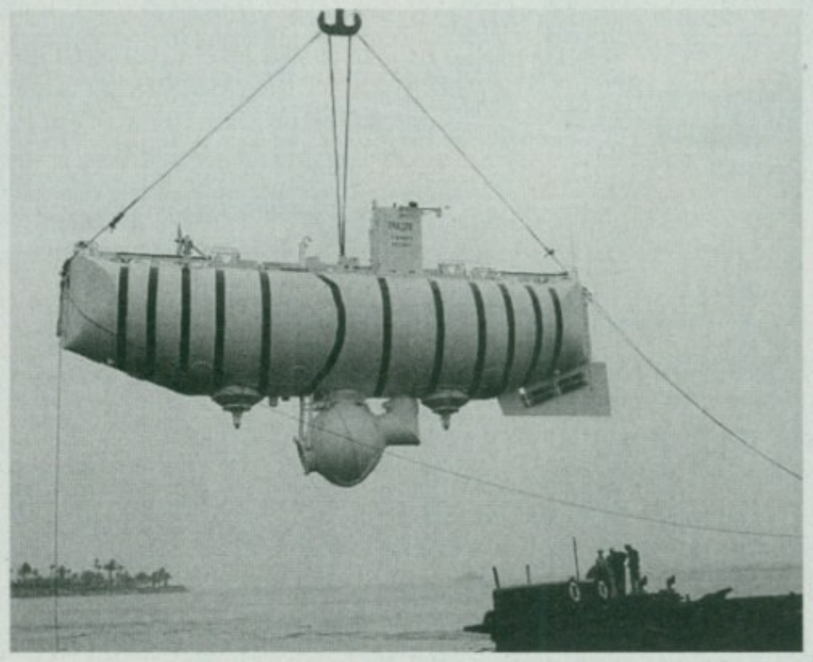

КОЈА ЈЕ НАЈВЕЋА ДУБИНА ВОДЕ НА КОЈУ СЕ ЧОВЕК СПУСТИО?

Доктор Жак Пикар из Швајцарске и амерички поручник Доналд Волш спустили су се 23. јануара 1960. године подморницом ратне морнарице Сједињених Америчких Држава „Трст" на дубину од 10.911 метара у подручје Маријанског рова звано Изазовни амбис, 400 километара југозападно од Гуама у Тихом океану. Ово је, колико се зна, најдубља тачка на Земљи ■

ЗАШТО НЕ КИЈАМО ДОК СПАВАМО?

Нико не може са сигурношћу да одговори на ово питање, али највероватније не кијамо због малог протока ваздуха у просторији у којој спавамо. Ништа не помера честице прашине или друге алергене који би могли да уђу у нос и изазову кијање. Али, многи људи жале се да чим се пробуде и подигну покривач, чиме нагло узбуркају и подигну у ваздух све честице које су се слегле током ноћи, почну да кијају ■

ДА ЛИ МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ ОМЕТАЈУ АВИОНСКИ СИСТЕМ?

Радио-таласи које одашиљу мобилни телефони ометају навигациону и управљачку опрему у авиону, а то може да изазове озбиљне тешкоће. Премда су каблови који пролазе дуж авиона заклоњени тако да се спречи електромагнетско зрачење, сигнали мобилних телефона ипак могу да пробију ову заштиту. То је посебно изражено тамо где су каблови близу седишта путника или ормарића изнад њихових глава. Код авиона који су раније прављени нико није ни помишљао на овакву врсту ометања. И, премда није непобитно доказано да мобилни телефони могу озбиљно да ометају авионске системе, није доказано ни супротно ■

МОЖЕ ЛИ СЕ „ИЗГОРЕТИ" ПОД ВОДОМ?

На дубини од једног метра у бистрој води тропских мора јачина ултраљубичастих зрака упола је мања него на површини. Али, док се плива или рони надомак површине могуће је да кожа изгори. Испод три метра дубине та јачина опада за око 10 одсто. У хладним водама слојеви алги још више је смањују ■

ДА ЛИ У ЉУДСКОМ ТЕЛУ ИМА ЈОШ ЗАКРЖЉАЛИХ ОРГАНА КАО ШТО ЈЕ СЛЕПО ЦРЕВО?

Закржљали органи у нашем телу имају незнатну или никакву улогу, али се претпоставља да су некада имали. Премда је слепо црево најпознатији пример, оно код људи није сасвим закржљало. Истина, знатно је мање него код биљоједа који га користе као ферментациону комору за биљне састојке. Међутим, слепо црево има корисну улогу у људском телу као део лимфног система јер производи антитела против цревних зараза. Иначе, у људском телу има стотинак закржљалих органа или делова тела. У то могу да се уброје умњаци, тртична кост – закржљали реп који служи као тачка спајања мишића, као и *plica semilunaris* – мали превој коже у очима који је остао од такозваног трећег капка који још постоји код неких животиња ■

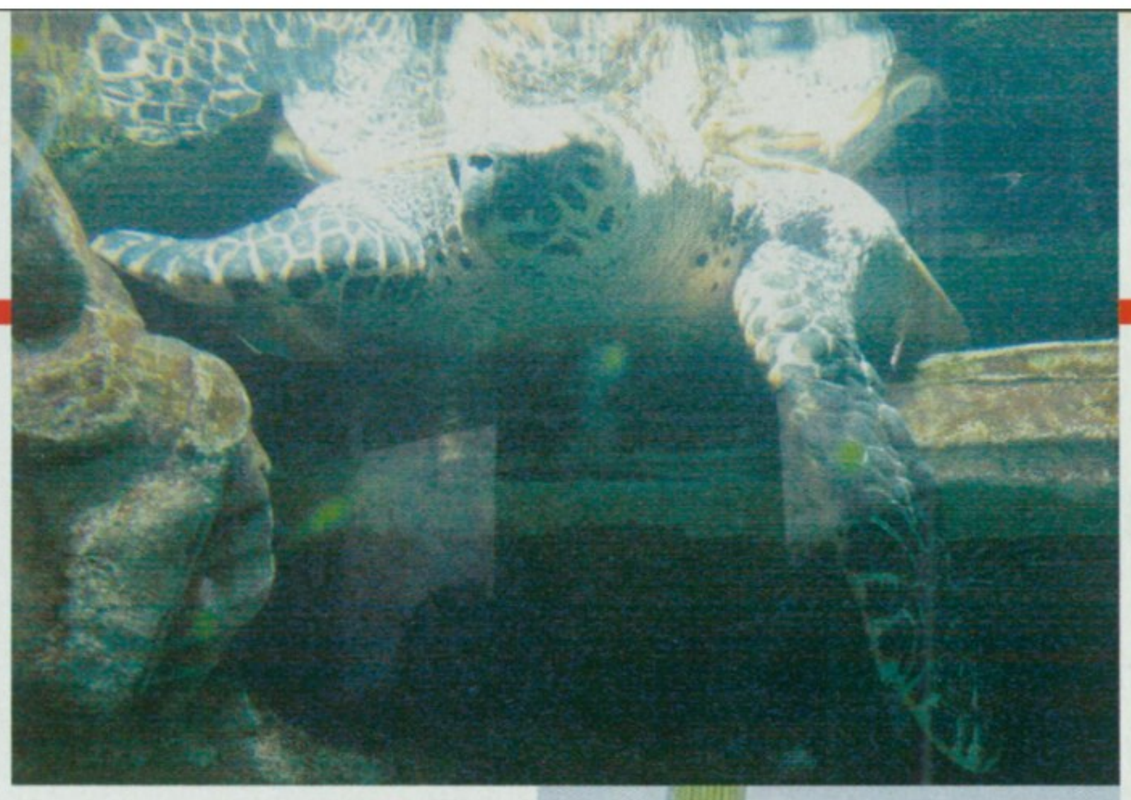

КОЈЕ ЖИВОТИЊЕ ЖИВЕ НАЈДУЖЕ А КОЈЕ НАЈКРАЋЕ?

У природи међу најдуговечније јединке спадају корњаче из рода Geochelon. Херијет, корњача пореклом с острва Галапагос, угинула је у Аустралији 23. јуна 2006. године у 175. години. Ипак, морски црв Lamellibrachia luymesi (на слици десно доле) има 250 година и прави је шампион у дуговечности међу животињама. Тајна је у некаквом чудном „рециклирању" састојака из хране. Најкраће (од неколико дана до неколико недеља) живе бескичмењаци који припадају групама Rotifera и Gastrotrika. Али, неки организми као одрасле јединке (после фазе јаја и ларве) живе много краће. Рекорд држи Doliana americana (на слици десно средина), инсект из реда Efemerotera: од постизања одраслог стадијума до смрти мужјак живи два сата, а женка само 15 минута ■

ДА ЛИ ЛЕД ИМА УВЕК ИСТУ ГРАЂУ?

Вода у чврстом стању може да поприми 14 различитих тродимензионалних облика грађе, више од било које друге познате материје. Ако је вода изложена температури која је испод нуле, настаје лед (означен са Ih), који има шестоугаону грађу. Како температура опада или се притисак постепено повећава на више од 2000 атмосфера, грађа леда потпуно се мења и настаје један од 13 могућих типова. Кад притисак пређе 22.000 атмосфера, јавља се лед VII, који остаје чврст чак и кад се изложи температури од 80 степени Целзијуса. Кад се притисак подигне на 440.000 атмосфера, ствара се лед X, који има посебну структуру. То је, наиме, једини случај кад се атоми водоника нађу на подједнакој удаљености од два атома кисеоника, што онемогућава препознавање молекула воде онаквих какве их знамо ■

ДА ЛИ ЈЕ ЧОВЕК ЛАКШИ НА ЕКВАТОРУ НЕГО НА СЕВЕРНОМ ПОЛУ?

Јесте, и то из два разлога. Прво, Земља је испупчена на екватору за приближно 21 километар. Услед удаљености од Земљиног средишта равнотеже, тежина објеката смањује се за пола процента. Друго, обртање Земље ствара центрифугалну силу која смањује дејство гравитације за још 0,3 одсто. Све у свему, особа тешка на Северном полу 70 килограма „изгубила" би на екватору око 600 грама ■

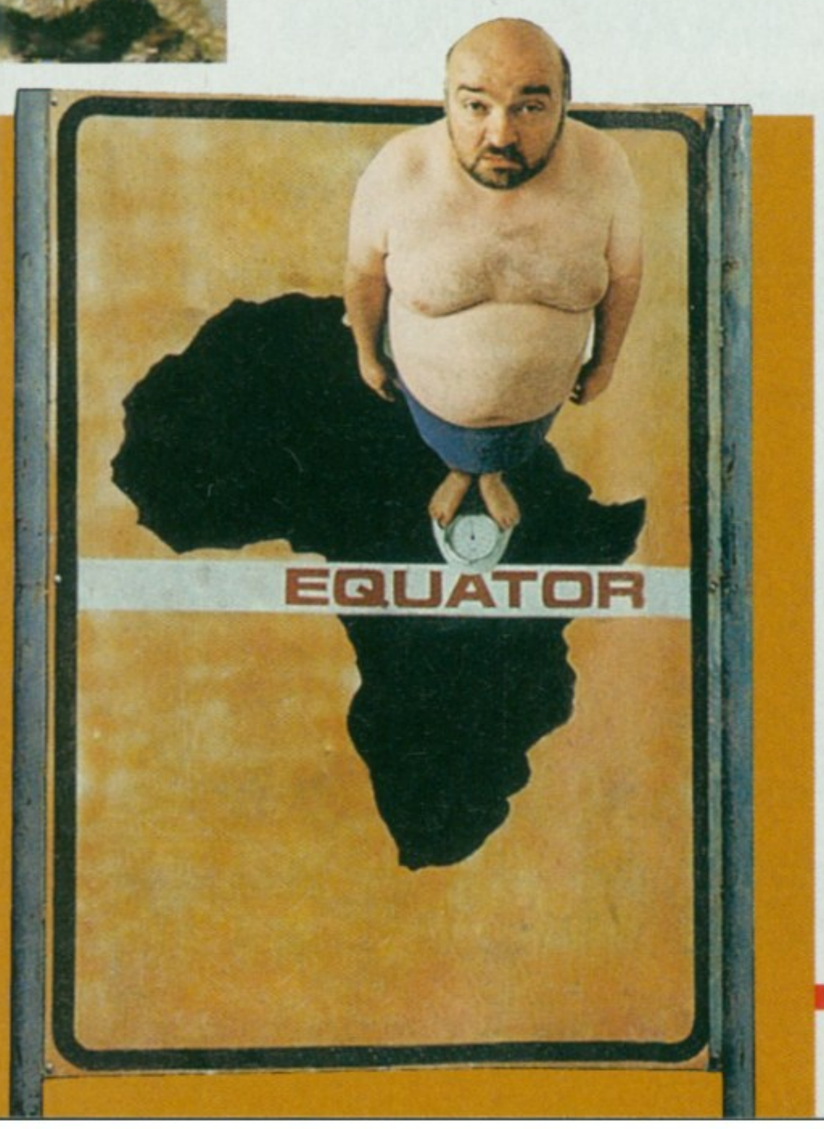

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ИЗМИШЉАО БУДУЋНОСТ

Био је велики проналазач. Мало је недостајало па да нађе кључ за објашњење појаве електрицитета, али му је Нобелова награда измакла. Сматрао је да наука утиче на побољшање живота, па је неуморно радио доказујући овај свој став

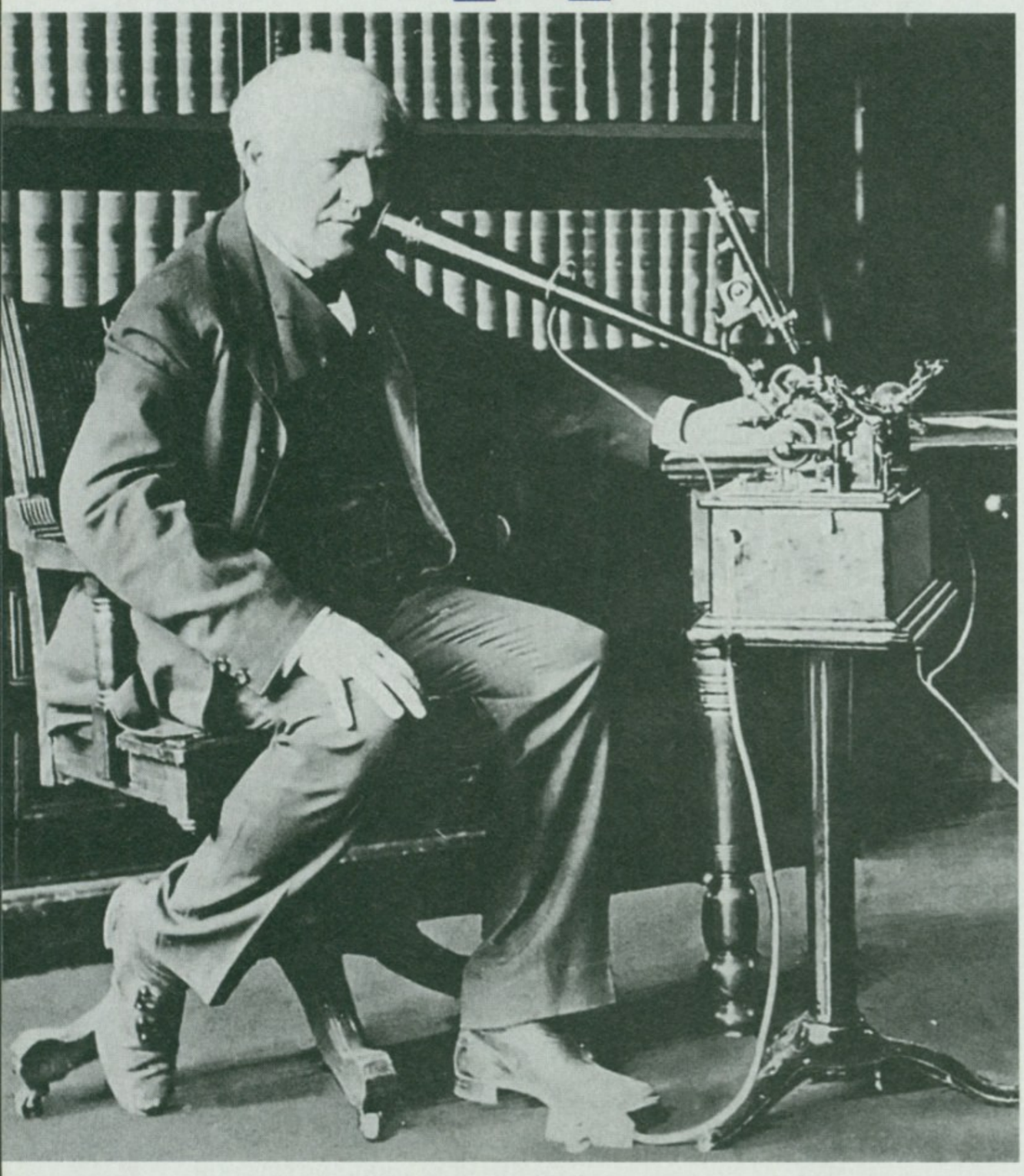

Те црне тачкице титрале су му пред очима, на стаклу његових сијалица. Биле су му чудне и сумњиве, али те 1883. године Томас Алва Едисон имао је друге мисли у глави.

„У то доба радио сам на многим стварима и нисам имао времена за разматрање нових", признаће много касније. У то време није могао да зна да се у тим црним тачкицама крије кључ за одговор на питање шта је електрицитет. Другим речима, да открије постојање субатомских честица, електрона, који „јуре" електричном струјом, а који су крајем 19. века још били непознати.

Како су историчари касније записали, била је то највећа грешка у његовом животу. Пропустио је прилику да добије Нобелову награду за физику, јер су те црне тачкице биле трагови које су електрони остављали на стаклу пошто су се ослободили са ужарене жице у сијалици.

Захваљујући првим применама електрицитета, неки научници схватили су шта су те црне тачкице: Џозеф Џон Томсон, Едисонов савременик, удубио се у својој лабораторији у Кембрицу у поменуте трагове на стаклу и 1897. године стигао до резултата: у електричном току постоје честице негативног наелектрисања, електрони, који се могу ослободити из атома и имају много мању масу од њега. Томсон је 1906. године добио Нобелову награду за физику зато што је открио атомску грађу електрицитета и постојање слободних електрона.

Да ли је Едисон могао да добије ову награду, може само да се нагађа, али је сигурно да је био вансеријски проналазач иако није имао темељно знање из теоријске физике. Школску клупу напустио је још као дечак и све што је знао сам је научио. Његов савременик Томсон био је образовани физичар, председник Лондонског краљевског научног друштва. Њих двојица припадали су различитим световима: оном научном, истраживачком, и оном техничком, примењеном, који су чак и географски били одвојени. Средиште научних истраживања тог доба било је на Старом континенту: у Енглеској, Немачкој, Италији, Холандији развијала се физика на највишем нивоу. Едисон је живео у САД, где су сазревале велике идеје и живеле стваралачки наклоњене особе, али научни степен није досезао онај европски.

Едисонов кинематограф, заправо први филмски атеље на свету: звао се „Црна Марија".

Син америчког духа

Едисон је био савршени пример тог предузетничког, стваралачког духа. Током богатог радног живота патентирао је

1000 ПАТЕНАТА
ЗА 84 ГОДИНЕ ЖИВОТА

1847.

Томас Алва Едисон родио се 11. фебруара у Милану, градићу у држави Охајо, САД.

1862.

Почео је да ради као оператер на телеграфу у Порт Хјурону у Мичигену, а затим и у другим градовима САД.

1869.

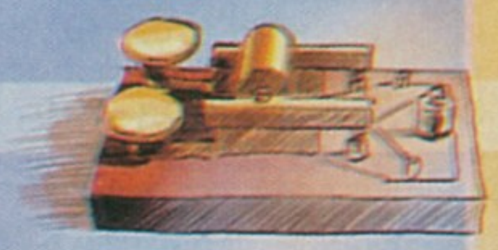

У 21. години остварио је први патент – машину за пребројавање гласачких листића.

1871.

1876.

У Њу Џерсију, у Менло парку, отвара лабораторију која ће постати позната као „фабрика проналазака”.

На Божић се венчао с Мери Стилвел, с којом ће добити троје деце.

1877.

Измишља фонограф, прву направу која је могла да сними звук и после га репродукује. Исте године завршава рад и на телефонском микрофону који је омогућио да се глас јасније и јаче чује.

1879.

Ово је прва Едисонова сијалица која ће горети 40 сати.

1884.

1886.

После смрти прве жене 1884, жени се Мином Милер, с којом ће добити још троје деце.

Открива необичну појаву која се састоји у одашиљању електрицитета из ужарених тела. Овај феномен у историју је ушао под називом „Едисонов ефекат” и чини основу модерне електронике.

1888.

1897.

Џозеф Џон Томсон у Енглеској открива постојање субатомских честица, електрона, који су основа електричних појава. Нобелову награду добиће 1906. године.

Проналази кинетоскоп, апарат који омогућава да се виде слике у покрету користећи фотографске траке. Био је то први корак у настанку биоскопа и филма.

1931.

Едисон је преминуо 18. октобра у 84. години живота током кога је остварио више од 1000 патената. Они чине основу нашег свакодневног живота.

Едисон са својим покретним рефлектором који је имао снагу од три милиона свећа.

Фотограми човека који је снимљен како кија постигнути кинетоскопом, претходником филмске камере.

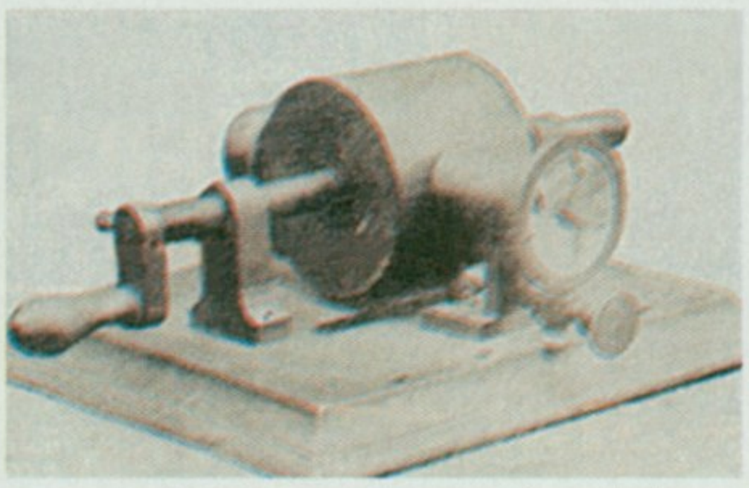

Два модела фонографа које је измислио Едисон

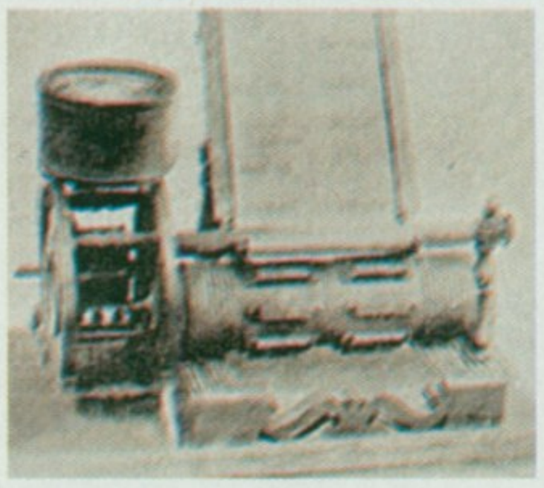

Аутоматска машина за пребројавање гласачких листића, први проналазак који је Едисон патентирао. Требало је да се употреби у Конгресу, али су је политичари бојкотовали.

око хиљаду проналазака, углавном у области електротехнике: од машине за пребројавање гласачких листића до телеграфске машине, фонографа, сијалице, кинетоскопа, који је претеча филмске камере. Дао је немерљиви допринос човечанству не само проналаском електричног осветљења, него и електричних мотора који су омогућили покретање лифтова, трамваја и вртешки у луна-парковима...

Његови проналасци нису настали на основу теоретског знања из физике, него посматрањем и испитивањем појава и сталним и упорним радом. Испробавао је и мењао све док не би нашао прави пут до постизања неког резултата. Остала је упамћена његова реченица: „Код генија 1 одсто чини надахнуће а 99 одсто рад."

Пример за то је сијалица на усијано угљено влакно коју је Едисон измислио а коју и данас користимо. Прва сијалица засветлела је први пут 1879. године и то око 40 сати. И други су пре њега покушавали да направе сијалицу, али оне би радиле само неколико минута и онда прегореле. Едисон је уложио и време и рад, као и његови сарадници, испробавајући различите материјале, биљна влакна, чак и длаке из браде, да би успех постигао с угљенисаном нити од бамбуса убаченом у ампулу с разређеним ваздухом. Из угла физике он није умео да објасни зашто се овај материјал показао добрим, али је схватио да се коначно све уклопило.

Године 1876. основао је прву индустријску истраживачку лабораторију у историји, окружио се инжењерима, физичарима и хемичарима који су имали већа теоријска знања од њега, али кад би радио на неком пројекту у глави је имао само циљ до ког је требало стићи: мало га је занимало на основу чега проналазак ради и шта се иза свега крије. Ограничено познавање физике спречило га је да препозна невероватан практичан смисао који се крио иза појава које је он први описао, па је зато познат као „Едисонов ефекат". Састоји се у чињеници да у једном проводнику струје као што је онај у сијалици загрејани електрони попримају енергију и могу да напусте усијану нит, крећући се по вакууму према другој електроди. Тај ефекат чини саму суштину рада термоелектричких процеса, дакле и електронских кола.

Ево сијалице!

Међутим, у то доба Едисон није схватио значај свог проналаска и промакла му је могућност да у историји остане забележен као отац електронике. Припадао је миљеу индустријског света у ком су се тражиле нове ствари, а објашњења су могла да сачекају, што је потпуно супротно од научног приступа који је у 19. веку био усмерен ка новим изазовима које је доносио електрицитет.

Међутим, у то доба Едисон није схватио значај свог проналаска и промакла му је могућност да у историји остане забележен као отац електронике. Припадао је миљеу индустријског света у ком су се тражиле нове ствари, а објашњења су могла да сачекају, што је потпуно супротно од научног приступа који је у 19. веку био усмерен ка новим изазовима које је доносио електрицитет. Тај ефекат чини саму суштину рада термоелектричких процеса, дакле и електронских кола.

Ево сијалице!

Међутим, у то доба Едисон није схватио значај свог проналаска и промакла му је могућност да у историји остане забележен као отац електронике. Припадао је миљеу индустријског света у ком су се тражиле нове ствари, а објашњења су могла да сачекају, што је потпуно супротно од научног приступа који је у 19. веку био усмерен ка новим изазовима које је доносио електрицитет.

Кад је 1800. године Александар Волта открио батерију, пажња света усмерила се ка једној новој области која је дотле била у запећку. Отворио се пут ка открићу електродинамике, електромагнетизма, па самим тим и субатомских честица као што су електрони и електромагнетни таласи. Првом половином 19. века електрохемијска батерија омогућила је ширење примене телеграфа, прављење електромагнета, којима су се убрзо придружили и генератори за струју на електромагнетну индукцију.

Електрична струја постајала је све обичнија појава, али истовремено остала је велика тајна. Физичари су читав 19. век постављали себи питање шта је то електрична струја, од чега зависи, како је објаснити. Чак и Максвел, највећи физичар тог доба који је направио једини математички модел електрицитета и магнетизма, није знао за постојање електрона. И он је, као и друге његове колеге, мислио да је струја неки облик флуида, течности. Тек је Џозеф Џон Томсон 1898. године приказао први физички модел атома замишљајући га као позитивно наелектрисану материју у лоптастом облику у коју су утиснуте ситне честице негативног наелектрисања, електрони, које је открио годину дана раније.

Док је научни свет размишљао о атомима и електронима, Едисон се бринуо како да светлом обасја ноћну таму. Није се зауставио само на прављењу сијалице, него је сматрао да сви треба да је користе уместо старог и несигурног начина осветљења на гас. Генијалност Едисонове замисли састојала се у томе да електрицитет учини доступним свакоме.

Кад је направио сијалицу која је дуже трајала, пажњу је усмерио ка њеном носачу који је напајао струјом. Схватио је да је електрични генератор могао да послужи за разне ствари уколико се повеже у мрежу преносника струје, то јест жица. Али, ту је био потребан и бројач који ће сваком потрошачу бележити потрошену струју да би им се на крају испоставио рачун.

Едисон је у својој лабораторији и са својим сарадницима успео све то да направи. Прва електрична мрежа постављена је на Менхетну у Њујорку 1882. године, а наредне године стигла је и у Европу: први се 1883. осветлио Милано између Катедрале и Театра Скала. Као што је приметио Дејвид Боданис, научник који је пратио и бележио све што је било везано за развој научне мисли и открића, другом половином 19. века телеграф је смањио планету јер су вести могле брже да се преносе, док је сијалица скратила ноћ осветљавајући куће свих људи света ■

З. М.

ne čini čuda, samo osvežava

MINAQUA

fructo

orange

Osvežavajuće bezalkoholno piće
sa ukusom narandže

2 Lit.

MINAQUA

fructo

prirodni izvor joda

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

89315

ИЗБОРИ СУ

Пре Вилијама Хоґарта Енґлеска није моґла да се ponохвали великим сликарским именима. Хоґарт је утро пут оснивању Краљевске уметничке академије и зачетку енґлеске школе која ће доживети велики процват. Рођен у Лондону, одмалена под великим утицајем позоришта и сатиричне литературе, Хоґарт је био частољубив и презирао је разузданост високоґ сталежа. Већ са десет ґодина, кад му је отац због дуґова доспео у затвор,

ВИЛИЈАМ ХОГАРТ (1697–1764)

Забава у крчми приређена је поводом избора одржаних 1754. ґодине, за место представника Оксфорда у Енґлеском парламенту. Виґовци, партија средње класе, надметали су се с торијевцима – партијом племића и традиционалиста.

СЛОБОДА И ОДАНОСТ

Вилијам Хогарт бележи типичну и врло живописну сцену која савршено илуструје Британију – земљу која је у то време преживљавала велике политичке промене. Парламентарна демократија ове земље била је јединствена у свету и разликовала се од монархија у Европи. Британија је постала водећа светска сила с прекоморском империјом – колонијама и у Новом свету. Хогарт је желео да Енглеска заузме водеће место у свету и у уметности ■

Хоґарт је био познат по вештини којом је радио ґрупне портрете. Никад није одступао од сурове искрености – сви ликови урађени су без имало улепшавања.

ГЛУМЦИ НА ПЛАТНУ

Ово платно, једно од четири из серије посвећене изборима, Хогартово је последње значајно дело и једно од најпознатијих које је урадио. Препознатљив је његов стил – забележио је сцену која подсећа на позоришну. Сваком од присутних доделио је одређену улогу: „глумци" се разликују по изразу лица, костиму и понашању. Овај призор Хогарт је, као и многе друге слике, урадио и као графику. Црно-бели отисци били су намењени широкој потрошњи.

① КАНДИДАТИ

Два представника виговаца, партије која је приредила забаву, као да су затечена оним што се око њих догађа. Једном се наметнула старија жена изражајних облина, а он као да не примећује да му њен муж пали перику, а кћерка краде прстен с руке. Другог кандидата, који је у позадини, замајавају два пијанца.

Вилијам Хоґарт „Изборна забава", 1754; 101,5 x 127 cm, уље на платну, Музеј Џон Соун, Лондон.

ПОЗОРИШТЕ

на својој кожи осетио је све невоље потлачених. Као искусан гравер, без претходног сликарског искуства, решио је да створи дела намењена широкој публици, а не малобројним меценама и наводним познаваоцима уметности о којима је имао веома ружно мишљење. Јединственим стилом за живота је обезбедио одређена признања. У каснијим годинама често је оболевао и западао у озбиљне политичке размирице

„Моје слике су позорница коју сам створио, на којој мушкарци и жене, изразима и покретима, немушти језиком играју представу."

Вилијам Хогарт

② ЈЕДНОСТАВАН СТИЛ
Хогарт свесно ради слике лишене истанчаности желећи да се стилом разликује од тада важећих узора италијанске и француске школе.

③ РЕД ОРАНЖ
Виговци су били одани протестантском наследнику Вилијаму од Оранжа (1650–1702), док су се торијевци надали да ће се на власт вратити католичка династија Стјуарт. Неколико гостију у крчми има на одећи наранџасте детаље, а кандидати седе под наранџастом заставом на којој је исписано „Слобода и оданост".

④ ПОГОЂЕН ЦИГЛОМ
Човек који је пао са столице очигледно је погођен циглом баченом кроз прозор. Другом циглом разбијено је стакло на прозору.

⑤ МАРШ ТОРИЈЕВАЦА
Кроз отворен прозор на коме стоји жена и просипа воду на пролазнике, види се колона торијеваца који пролазе носећи заставе и натпис „Нећемо Јевреје". Торијевци, који су на изборима освојили већину гласова, супротставили су се предлогу виговаца да се изједначе права Јевреја рођених у Енглеској и оних придошлих са стране.

⑥ ПИЈАНЦИ
Дечак меша пиће од кога су се сви присутни већ увелико напили. Хогарт је био познат по изузетној вештини којом је сликао децу.

Хогарт се прочуо по новој врсти слика које је назвао „модерне моралне теме”. Обично је радио уља и то у серијама: „Пут развратника”, „Блуднице”, „Венчање по моди”. У свим делима бавио се искушењима отменог Лондона и последицама лошег друштва трудећи се да посматрачу не намеће свој став и закључке.

1730 – 1750. године

- 1730. година: Први пут почела је да се користи машина којом се жање жито.
- 1731. година: Изграђена је резиденција за британског премијера у улици Даунинг бр. 10.
- 1736. година: Прва успешна операција слепог црева.
- 1738. година: Ископавају се остаци Херкуланума, из времена старог Рима.
- 1741. година: Георг Фридрих Хендл ствара ораторијум „Месија”.
- 1742. година: Прве фабрике памука у Енглеској. Целзијус изумео термометар.
- 1749. година: Хенри Филдинг написао „Тома Џоунса” ■

⑦ **ГРАДОНАЧЕЛНИК**

У врху стола седи градоначелник који се, због обиља хране и пића, онесвестио. Берберин (они су у Хогартово доба обављали и дужност лекара) пушта му крв – поступак који се у оно време користио као лек за све болести.

Иако је Хогарт зарађивао пристојну суму продајући своје графике, савременици који су се бавили посредовањем у продаји уметничких дела нису имали високо мишљење о његовим платнима. Пошто није нашао купца за серију уљаних слика с темом избора, једва је све четири продао једном пријатељу за 200 фунти.

Припремила ***В. Софреновић***

⑧

11 ИЗГУБЉЕНИХ ДАНА

На барјаку је исписано: „Вратите нам наших 11 дана.” Наиме, 1752. године Британија је усвојила грегоријански календар што је значило следеће – после среде, 3. септембра, уследио је четвртак, 14. септембар. Избила је побуна јер су радници веровали да су им за тих једанаест дана украдене дневнице.

ПОЗНАТА ДЕЛА

- **„Оргије: из серије Пут развратника”;** 1734; Музеј Џона Соуна, Лондон
- **„Девојка са шкампима”;** 1740; Национална галерија, Лондон
- **„Капетан Корам”;** 1740; Фондација Корам, Лондон

Парламент је 1735. године изгласао Закон о заштити ауторских права на чије доношење је Хогарт имао велики утицај. Пре тога, гравер је могао да уради графику по било чијој слици а да не плати права. Још у то давно време у Британији је забрањена пиратерија.

ВЕСЕЉАК ИЗ ВЕЛСА

Само личи на ердела, али то је велшки теријер тежак свега девет килограма, пас који на људе преноси добро расположење

Кад на улици видите велшког теријера, можда ћете помислити да је то млади ердел теријер. Јер, велшки теријери заиста веома личе не ердел теријере. Разлика је у томе што је ердел знатно крупнији, док је велшки теријер заправо мали пас. По нарави је весео и доброћудан, па ово бистро и љупко псето без потешкоћа може да се чува у стану. Лако и брзо се обучава, с лакоћом подиже, купа... То су све предности малог пса, мада се овај понаша као да је велики.

Иначе, ова раса потиче са севера Велса. Не зна се тачно кад су настали, али је то било свакако пре 19. века. Међутим, први пут приказани су тек на изложби паса 1885. године. Такође, извесно је да је његов близак рођак фокстеријер, те да у њиховим венама тече и крв ирског теријера.

Британски одгајивачи верују да је реч о врло старој раси. Први клуб велшких теријера основан је 1886. године, кад су добили и диплому енглеског Кенел клуба. Овај мали пас морао је, наиме, да чека дуже од осталих теријера на званично признање. Одгајивачи као да су их дуго држали само ради личног задовољства. У сваком случају, теријери из Велса убрзо су постали омиљени. Осим као кућни љубимац, овај пас одличан је ловац, те се користи у лову на лисице. То му је некада било и главно „занимање".

Поносни пас

Мали теријер из Велса веома је поносан, а и борбен пас. Другим речима, понаша се као сваки теријер. Спреман је да пређе у напад, чак и кад је противник много већи од њега. Привржен је свом власнику, весео је и на свој начин исказује му љубав. Оно што је основна особеност велшког теријера, јесте његово расположење које га готово никада не напушта. Исто онолико колико је весео у друштву власника и пријатеља, према непознатима може да буде јогунаст и понаша се као чувар. Или да се бар тако прикаже.

Велшки теријер нешто је ситније грађе мада је веома снажан. Има дуге ноге, издужену главу и тамне очи продорног погледа. Његова длака је оштра и густа, црно-смеђе боје. Упола је мањи од ердела. Има снажне кости – посебно ногу – и, уколико је правилно одгајан, може да буде веома мишићав. Његов ход је врло складан. Делује крајње одлучно.

Сваки дан у шетњу

Глава велшког теријера је плоснатa, а лобања умерено уска. Плитког је чела и дугачке њушке, што је предност уколико се користи за лов. Очи су му мале и тамне; уши такође мале, обешене, окренуте напред, тако да им само врх додирује главу. Има дугачак врат. Тело велшког теријера је кратко, груди умерено широке, а леђа права. Шапе су му малене, налик мачијим шапама. Реп му је скраћен, али не и прекратак. Отпоран је и ретко оболева. Углавном су то болести везане за очи или кожу.

Велшки теријер висок је 39 центиметара, а према важећим одликама своје расе, тежак око девет килограма. Његова длака најчешће је црно-смеђе боје, али може да буде и црно-сива. Треба га редовно чешљати и тримовати и то је сав труд, поред игре и шетње, који у њега треба уложити. То је пас готово савршен за држање у стану, али власници морају да имају на уму да је и велшки, као и сви остали теријери, врло живахне нарави. Другим речима, сваки дан треба да иде у шетњу. Овај мали пас обожава да се игра, посебно с децом и увек непогрешиво зна ко је заправо његов власник. Ако је дресиран, врло је послушан и с њим власник не би требало да има већих невоља. Укратко: преноси добро расположење. Нажалост, овај умиљати пас није дугог века. Живи у просеку десет, а највише дванаест година ■

М. О.

БИГФУТ, САСКВОЧ И ДРУГАРИ

Према Организацији за истраживање Бигфута (www.bfro.net), „чињеница је да већ 400 година људи пријављују да су приметили велике, длакаве, човеколике животиње у дивљим пределима Северне Америке".

Према извештајима очевидаца, Бигфут је висок између 1,8 и 3 метра, и тежак између 227 и 454 килограма. Његово име потиче од претпоставке да има много веће стопало од обичног човека (big foot = велико стопало). Међутим, чим Бигфут пређе из Сједињених Америчких Држава у Канаду, претвара се у Сасквоча, како су га назвали тамошњи Индијанци у области Ванкувера. Израз дословно значи дивљак. Међутим, како год да се зове, ово створење изгледа има претплатну авионску карту за цео свет, јер је примећено и дуж Амазона (тамо га зову Мапингуари) и у Аустралији (Јоуви).

Упркос гужви насталој око Бигфута, једини „доказ" његовог постојања је аматерски филмски снимак из 1967. године који су начинили Роберт Патерсон и Роберт Гимлин надомак шуме Шест река, близу границе Калифорније и Орегона. Филм приказује длакаво створење које се креће дуж потока. Никад није доказано да је лажан (али ни да је прави) ■

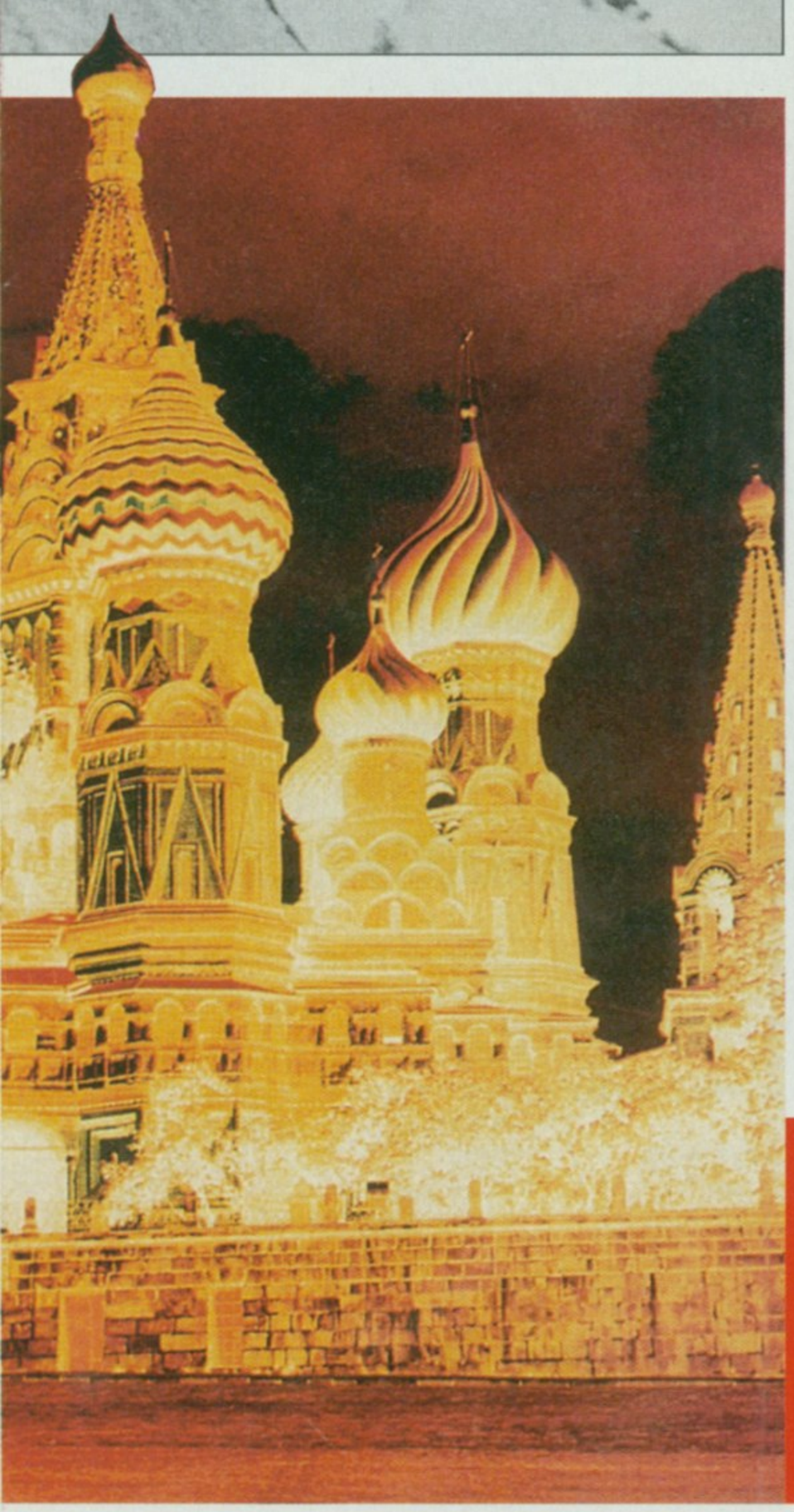

ЛИФТОВИ ВИСОВИ

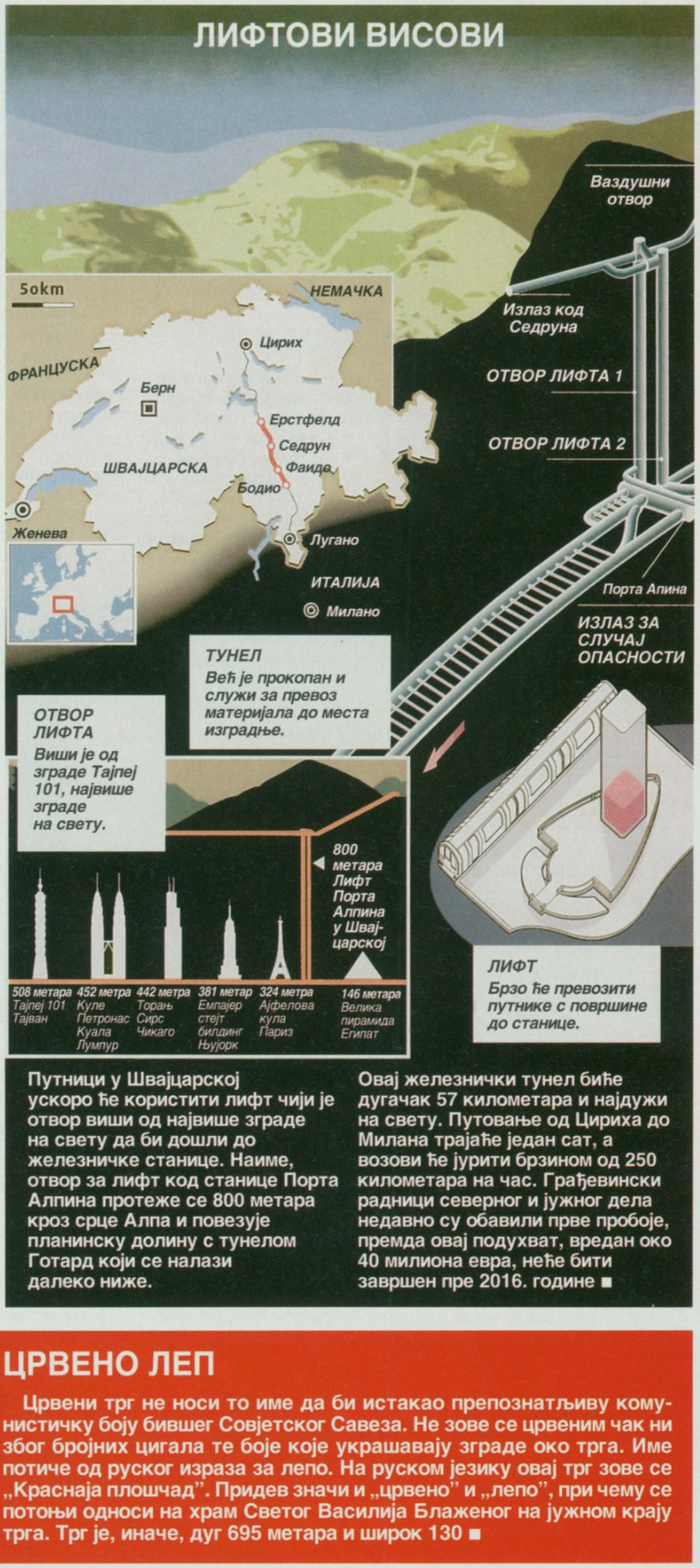

ТУНЕЛ
Већ је прокопан и служи за превоз материјала до места изградње.

ОТВОР ЛИФТА
Виши је од зграде Тајпеј 101, највише зграде на свету.

ЛИФТ
Брзо ће превозити путнике с површине до станице.

Путници у Швајцарској ускоро ће користити лифт чији је отвор виши од највише зграде на свету да би дошли до железничке станице. Наиме, отвор за лифт код станице Порта Алпина протеже се 800 метара кроз срце Алпа и повезује планинску долину с тунелом Готард који се налази далеко ниже.

Овај железнички тунел биће дугачак 57 километара и најдужи на свету. Путовање од Цириха до Милана трајаће један сат, а возови ће јурити брзином од 250 километара на час. Грађевински радници северног и јужног дела недавно су обавили прве пробоје, премда овај подухват, вредан око 40 милиона евра, неће бити завршен пре 2016. године ■

ЦРВЕНО ЛЕП

Црвени трг не носи то име да би истакао препознатљиву комунистичку боју бившег Совјетског Савеза. Не зове се црвеним чак ни због бројних цигала те боје које украшавају зграде око трга. Име потиче од руског израза за лепо. На руском језику овај трг зове се „Краснаја плошчад". Придев значи и „црвено" и „лепо", при чему се потоњи односи на храм Светог Василија Блаженог на јужном крају трга. Трг је, иначе, дуг 695 метара и широк 130 ■

НЕНСИ ДРУ

Волела бих да ми напишете нешто о „Ненси Дру", мојој омиљеној детективско-рачунарској игрици. Ко ју је измислио и када? Где може да се купи?

КРИСТИНА РАДОЈЧИН
Суботица

Ненси Дру измишљен је лик – она је главна јунакиња омиљене серије детективских романа коју је 1930. године почела да објављује издавачка кућа „Стратмејер синдикејт". Прва пустоловина звала се „Тајна старог сата". Пошто је правило овог издавача било да се не открива право име писца, у случају „Ненси Дру" смишљен је псеудоним Керолин Кин. Романе су, међу осталим књижевницима, потписивали Волтер Кериг, Џорџ Волер, Маргарет Шериф, Вилхелмина Ренкин, Алма Сасе, Чарлс Стронг, Патриша Дол.

Од 1930. године широм света продато је око двеста милиона примерака романа о догодовштинама Ненси Дру. Шездесетих година прошлог века стара издања су преправљена и прештампана. Превазиђени изрази замењени су новим, у складу с променом језика. Ненси Дру у почетку је приказивана као својеглава осамнаестогодишњакиња која, кад је матурирала, почела је да води друштвени живот. Ова плавокоса и плавоока девојка упада у разне невоље, али храбрија је од својих пријатеља и младића Неда Никерсона. Не одваја се од пиштоља који понекад и употреби, увек говори шта мисли, чак и у друштву старијих или полиције. Ако нађе да реши неки случај, не жали ни новца ни времена.

Почетком четрдесетих година 20. века лик Ненси Дру помало је измењен. Она и даље има осамнаест година, али више не упада тако олако у невоље. Случајеве решава захваљујући знању које је стекла читањем књига из разних области или саветујући се с професорима, научницима, разним стручњацима. Од педесетих година минулог века Ненси Дру мења изглед. Томе је највише допринела грешка која се појавила приликом штампања корица – на илустрацији њена коса била је црвенкаста, а то се читаоцима допало.

Од 1977. до 1979. године снимљена је ТВ серија у којој је Ненси Дру играла Памела Сју Мартин (позната по улози Блејкове кћерке у серији „Династија"). Продуцентска кућа „Ворнер" управо снима играни филм „Ненси Дру и мистерија Холивуда" који ће бити завршен ове године. Последњи роман о Ненси Дру објављен је 2003. године.

Од 1998. године појавиле су се и рачунарске игрице с Ненси Дру, превасходно намењене де-

РАСПУЋИН ИЗ ЕНГЛЕСКЕ!

Молио бих вас ако можете да објавите текст песме групе „Boney M" под именом „Rasputin".

НИКОЛА
из Велике Плане

Испуњавамо ти жељу. Ево речи песме „Rasputin" британске групе „Boney M" која је била омиљена седамдесетих година протеклог века.

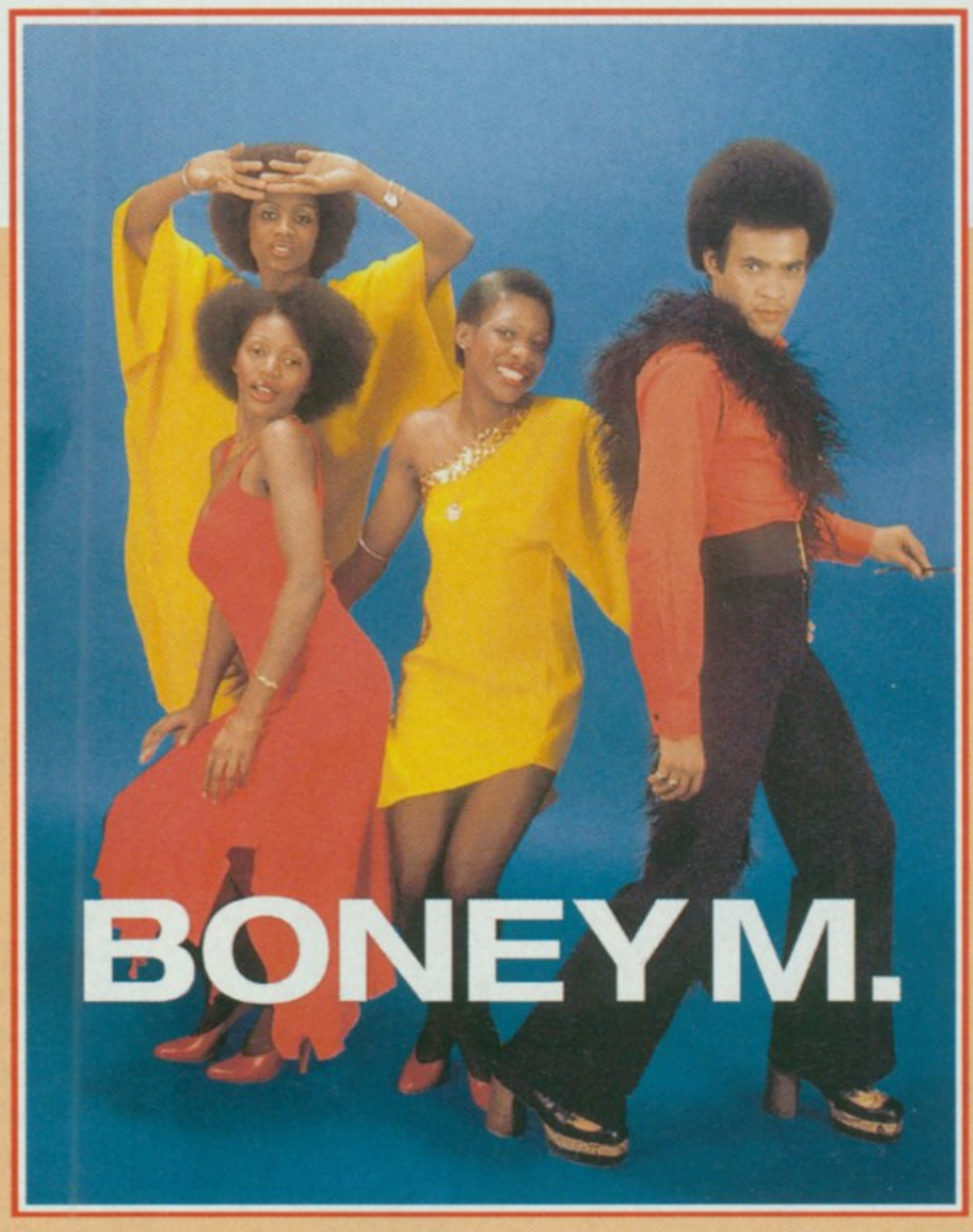

RASPUTIN

There lived a certain man in russia long ago
He was big and strong, in his eyes a flaming glow
Most people looked at him with terror and with fear
But to moscow chicks he was such a lovely dear
He could preach the Bible like a preacher
Full of ecstacy and fire
But he also was the kind of teacher
Women would desire
Ra ra rasputin
Lover of the russian queen
There was a cat that really was gone
Ra ra rasputin
Russias greatest love machine
It was a shame how he carried on
He ruled the russian land and never mind the czar
But the kasachok he danced really wunderbar
In all affairs of state he was the man to please
But he was real great when he had a girl to squeeze
For the queen he was no wheeler dealer
Though shed heard the things hed done
She believed he was a holy healer
Who would heal her son
Ra ra rasputin
Lover of the russian queen
There was a cat that really was gone
Ra ra rasputin
Russias greatest love machine
It was a shame how he carried on
But when his drinking and lusting and his hunger
For power became known to more and more people,
The demands to do something about this outrageous
Man became louder and louder.
This mans just got to go!
declared his enemies
But the ladies begged dont you try to do it, please
No doubt this rasputin had lots of hidden charms
Though he was a brute they just fell into his arms
Then one night some men of higher standing
Set a trap, theyre not to blame
Come to visit us they kept demanding
And he really came
Ra ra rasputin
Lover of the russian queen
They put some poison into his wine
Ra ra rasputin
Russias greatest love machine
He drank it all and he said I feel fine
Ra ra rasputin
Lover of the russian queen
They didnt quit, they wanted his head
Ra ra rasputin
Russias greatest love machine
And so they shot him till he was dead

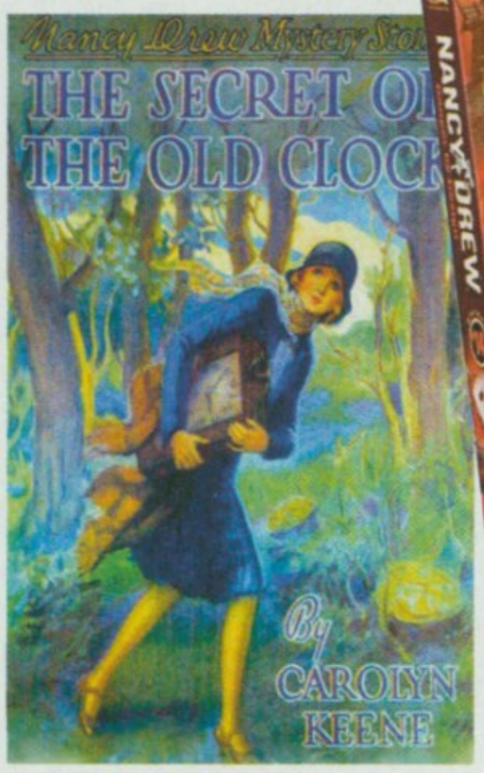

војчицама. Задатак је да играч води Ненси Дру кроз виртуелно окружење, разговара са осумњиченима, прикупља трагове, решава разне загонетке које му, потом, омогућавају да настави с игром. Сигурни смо да ћеш игрицу наћи где набављаш и остале рачунарске програме ■

ЗЕМЉА ДИЈАМАНАТА

Молим те да ми напишеш неке податке о афричкој земљи Боцвани.

ВУКАШИН
Бачка Паланка

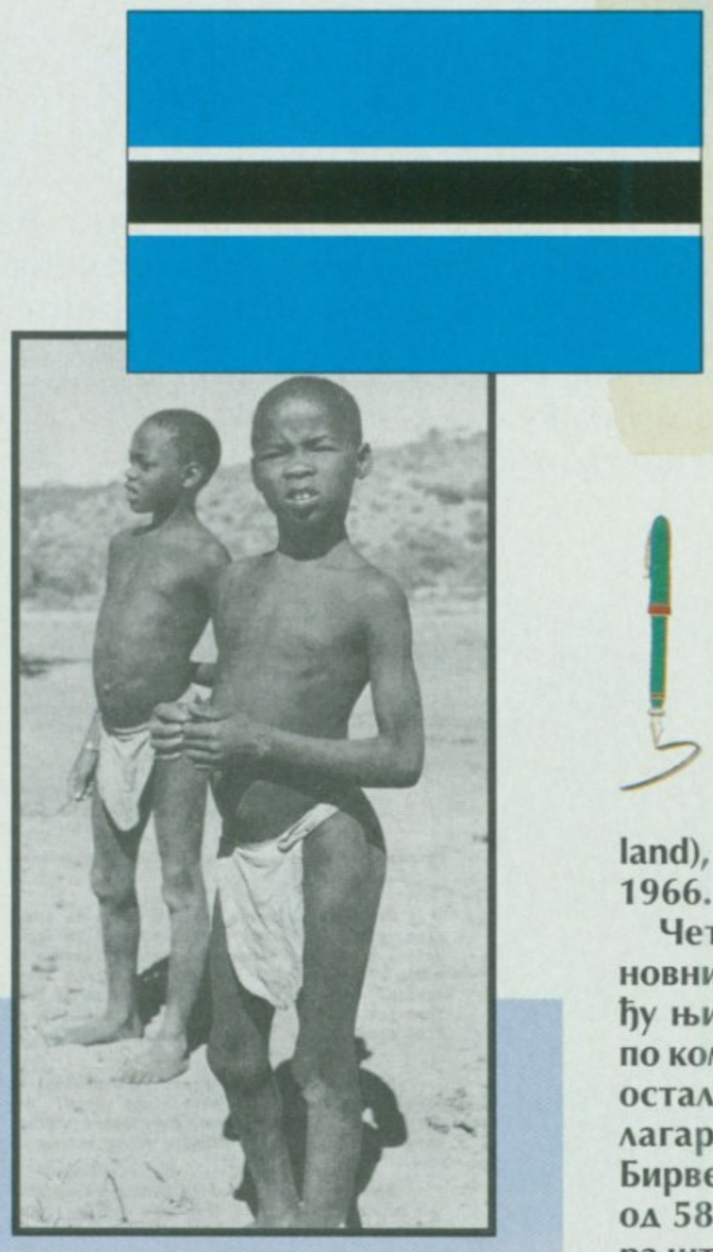

Боцвана (званични назив: Republic of Botswana) континентална је држава која се налази између Намибије на западу, Јужне Африке на југу, Зимбабвеа на североистоку и Замбије на северу. Овај некадашњи британски протекторат, познат као Бечуана (енгл. Bechuanaland), садашње име носи од 30. септембра 1966. године, када је стекао независност.

Четири петине од укупно 1.770.000 становника Боцване чине Банту црнци. Међу њима је најбројније племе Тсвана, по коме је названа читава држава, а остале веће етничке групе су: Калагари, Нгватои, Гсовапонзи и Бирве. Сви они живе на простору од 581.730 квадратних километара што Боцвану чини једном од најређе насељених афричких земаља.

Боцвана је равничарска земља са средњом надморском висином од око 1000 метара. На југозападу и западу налази се део пустиње Калахари, на северу је велика мочвара око реке Окаванго, а на југоистоку река Лимпопо која је природна граница према Јужној Африци. Такав рељеф погодан је за живот бројних врста дивљих животиња (највише насељавају просторе око Окаванга) и стоке која се углавном гаји у долини реке Лимпопо.

Сточарство је дуго било главна привредна грана Боцване док га осамдесетих година прошлог века није потиснула производња дијаманата. Они су тада први пут нађени у тамошњим рудницима и данас овој држави доносе велике приходе ■

ЖЕНА БЕСПРЕКОРНОГ ВЛАДАЊА

Занима ме шта тачно значи реч „матрона”.

ГОРАН
Костолац

Удату жену беспрекорног владања која је најчешће била припадница угледног сталежа стари Римљани називали су матрона. У ужем, правном значењу то је жена у браку која је задржала своју имовину и оставила је под очевом влашћу, није дошла под власт (манус) мужа.

Римска матрона носила је дугу белу хаљину (stola), преко које је била пребачена горња хаљина (palla), а у косу је стављала вунене траке (vittae).

Данас се реч матрона (често и с призвуком ироније) употребљава за постарију жену ■

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

PROGRAM ZA DECU namenjen je deci uzrasta od 4 do 12 godina.

Redovnim vežbanjem postiže se poboljšanje fizičkog i psihičkog zdravlja, povećava se produktivnost i samopouzdanje.
Deca kroz igru steknu znanja o osnovnim sportskim disciplinama. Sa sportom se usvajaju određeni principi međuljudskih odnosa koji su društveno priznati, prihvaćeni i cenjeni.
Program je osmišljen tako da deca nisu svesna da ozbiljno vežbaju - treniraju.

PROGRAM ZA ŽENE

Želja nam je da omogućimo majkama da se rekreiraju, smršaju, "zategnu", oblikuju, opuste, povećaju kondiciju, samopouzdanje i raspoloženje umesto da čekaju svoju decu dok završe trening ili nervozno jure da završe još jednu obavezu.

90435

Milenka Vesnića 3, Dedinje, tel: 011 266 81 33
Web: www.stibo.co.yu, Mail: office@stibo.co.yu

СЛАТКИ ЛЕД

У „Политикином Забавнику" од 5. јануара 2007, број 2865, у рубрици ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ дат је податак да се већина слатке воде на планети налази у Великим језерима на граници између САД и Канаде што је потпуна небулоза (извињавам се на престрогом термину).
Шта је с глечерима и леденим покровом на Северном и Јужном полу у којима је заробљено више од 2/3 „слатких" вода на планети? Нигде се не помињу ни подземне воде којих има далеко више него површинских маломинерализованих (да не кажем слатких) вода.

Видови вода у хидросфери	Површина (x 10^5 km^2)	Запремина (x 10^3 km^3)	% од укупних резерви
Воде у атмосфери	510	12.9	0.001
Океани и мора	361.3	1338000.0	96.5
Ледници и постојани снег	16.2	24064.1	1.74
Вода у језерима (укупно)	2.1	176.4	0.013
(маломинерализована)	1.2	91.0	0.007
Воде мочвара	2.7	11.5	0.0008
Речне воде	148.8	2.1	0.0002
Биолошки везане воде	510	1.2	0.0001
Земљишна влага	82	16.5	0.001
Подземне воде (укупно)	134.8	23400.0	1.7
(маломинерализована)	134.8	10530.0	0.76
Подземне воде замрзнуте	21	300	0.022
Резерве (укупно)	510	1386000	100
(маломинерализоване)	148	35000	2.5

Извор: Веселин Драгишић (1997) *„Општа хидрогеологија"* Рударско-геолошки факултет, Београд
Надам се да ћете прихватити примедбу и у даљем раду проверавати информације које желите да објавите.

Филип Аврамовић, студент Департмана за Хидрогеологију на Рударско-геолошком факултету Универзитета у Београду

ТЕНИС ЗАЛИВЕН ШАМПАЊЦЕМ

Можеш ли да нам кажеш кад је одигран први тениски меч у Вимблдону?

АНА и МАЈА
Земун

Један од најпознатијих светских тениских турнира који се одржава у Вимблдону, у југозападном делу Лондона, имао је скроман почетак – учествовало је само двадесет тенисера (мушкараца) који су морали да плате по једну гвинеју као приступницу за учешће. Први шампионат на травнатом терену одржан је 1877. године у улици Ворпл Роуд у Вимблдону. Победио је Спенсер Гор и као награду добио дванаест гвинеја и сребрни трофеј. Мод Вотсон освојила је 1884. године прво место у Вимблдону кад су почеле да се надмећу и жене.
Клуб се 1922. године преселио у улицу Черч Роуд, где се налази и данас. Стадион може да прими нешто мало више од тринаест хиљада гледалаца. Турнир је временом стекао светску славу, одржава се сваке године у јуну и траје две недеље. А док траје такмичење, посетиоци поједу око дванаест тона лососа, двадесет три тоне јагода, попије се 285.000 шоља чаја и око тринаест хиљада флаша шампањца ■

ТАРАТОР САЛАТА

Да ли се у таратор салату стављају ораси? У питању је опклада.

МИЛЕНА САРИЋ
Сомбор

Све зависи од рецепта и навике. Једино што је сигурно – основа ове салате су свежи краставци. Ољуште се, исеку на колутове (може и на ситне коцкице)

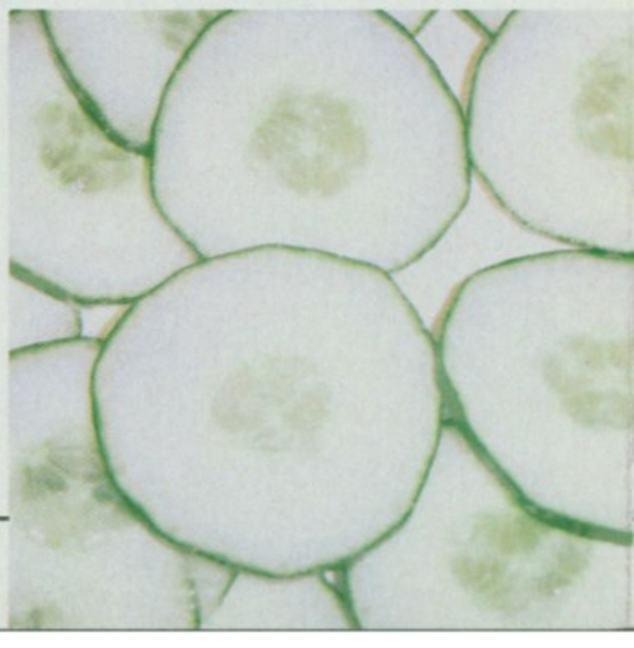

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. БРОЈ ТРОУГЛОВА
Има укупно 72 троугла ■

2. ЈЕДНО ПАЛИДРВЦЕ

a) VI = X − IV

b) XII − IX = III

c) VIII + II = X

3. ОТАЦ И ТРИ СИНА
После 7 година ■

4. ЗИДНИ ЧАСОВНИК
Од првог до шестог откуцаја протекне 20 секунди, те од откуцаја до откуцаја протекну 4 секунде. Према томе, у подне откуцаји трају 11 x 4 = 44 секунде ■

5. АНКЕТА
Фудбал воли 152 - 96 = 56 испитаника, кошарку 145 - 96 = 49, а 96 и фудбал и кошарку. Те је 56 + 49 + 96 = 201, што је више од броја анкетираних ■

6. ПОГАЂАЊЕ СЛОВА
Пошто вам је друг саопштио слово коме одговара број 28, пођите од тог слова у смеру супротном од кретања казаљке на сату и бројте до 4. Слово које одговара овом броју замишљено је слово ■

7. ПАС ЈУРИ ЗЕЦА
За један минут зец ће да пређе 500 метара, а пас 560. Значи да се за један минут растојање смањује за 60 метара. Како је на почетку разлика 300 метара, пас ће после 6 минута стићи зеца ■

8. ПОПУНИТЕ ТАБЕЛУ!

1	2	3	4	5	6	7
7	4	6	3	2	1	5
2	6	7	5	4	3	1
5	1	4	2	3	7	6
3	7	5	1	6	2	4
4	3	1	6	7	5	2
6	5	2	7	1	4	3

и посоле, па оставе да одстоје и пусте сок. Кад се добро оцеде, на домаћици је како ће их даље спремити. Неко их меша с киселим млеком, други више воле киселу павлаку. Осим уља, соли и бибера (како се каже – по жељи), има гурмана који у таратор салати воле да осете и бели лук али и орахе (млевене и сецкане) ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ФУДБАЛСКИ АНАГРАМ
Стадион „Ноу камп” ■

ДВОСТРУКА ПОМИЦАЉКА
Амарилис, бела рада – бела рада, амарилис ■

ИЛИ-ИЛИ БЕЛА УКРШТЕНИЦА
Рио де Жанеиро, острва, Артур, Бак, обори, Мг, екар, овако, А, р, Зорка, Алан, тд, карст, „Еми”, депеше, рогоз, Емир, част, ка, НИП, диктат, Ц, имовина, црни, РУ, одано, кеј, орада, тераса ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА
Функционери, пре, разред, Алекса, р, ир, тн, све, отпис, ц, ситно, Рона, ст, лат, ресторан, ке, алијас, Ане, лорд, новелист, Сцила, Гвинет Палтроу, а, еро, Никол Кидман, ц, Коко, стадиони, Изабел Ипер, смак, јела, Инари, АЕК, аб, Риос, емет, ол, липик, ерг, Дивна, анат, кртола, Ади, царинити, смотак ■

МОЗГАЛИЦА
Краљ (остале фигуре имају синониме: пешак – пион, топ – кула, коњ – скакач, ловац – лауфер, краљица – дама) ■

С. Б.

Допишите се, људи!

Зовем се Ана и имам 13 година. Волим да читам, да слушам музику и да се дружим. Имам црну мацу као кућног љубимца. Желела бих да се дописујем са свима без обзира на године. Ко жели да ми пише, ово је моја e-mail адреса:
anadamjanac@yahoo.com

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2869**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника” изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Јоахим Цаумзегел
Директор Матијас Вајмер
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК” *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони секретаријат 330-1452; 330-1456; техничка редакција 330-1454; централа 3373-111; претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.*
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE, SWIFT-BIC: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBJCSBG
Korisnik: CS7326510000000254379
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II COMMERZBANK AG, Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: COBADEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBCSBG
Korisnik: CS7320500200098450033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@ politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
ПО ЕНДИЈУ ВОРХОЛУ

Mobimania 4621

KORISNIČKI CALL CENTAR (10-16h)
011 3971 545

mt:s telenor

NOVO! SMS Kontakt centar : Pošaljite nam vaše komentare, pitanja i želje sms-om na 4634. Cena 5 din+pdv.

Besplatan sadržaj

Svako ko poruči bilo koji sadržaj na 4621,dobiće na poklon HIT MMS sadržaj sledećeg meseca.

MELODIJE
MP3, REAL AUDIO, POLIFONE, MONOFONE

HITOVI

6049 Mrgude-Slavica Ćukteras
6050 Poludela-Tanja Savić
2217 Kolo Vlaško - Tradicionalne
6052 Sve je na prodaju-Saša Matić
2670 Blizanci - Laki
2611 Amadeus - 100 posto
6001 Ana Nikolić - Romale Romali
6029 Tina - Kabrio porše
6025 Flamingosi - Lumperaj
6024 Hriste Bože - Tema iz Kosovskog boja
2672 PussyCat Dolls - Buttons
2562 The Black Eyed Peas - My Humps
6027 Goga - Gaćice
2089 Bože pravde - Himna
2569 Sergej Cetković - Pogledi u tami
2305 Tradicionalna - Sprem te se četnici
2050 Muzika iz filma - Otpisani
2535 Viki Miljković - Mahinalno
6047 Indy-Bato bre
6053 Svejedno-Ana Kokić
6000 Flamingosi - Ludi Letnji Ples
2674 Beyonce - Deja Vu
2675 Madonna - Jump
2624 Madonna - Sorry
2676 Lily Allen - LDN
2612 Funky G - U tvojim kolima
2616 Saša Matić - Ruzmarin
2564 Muzika iz filma - Nesanica
2653 Elena Risteska - Ninana
6003 Amadeus - Lažu te

ZABAVNA

2651 Hari Mata Hari ' Lejla
6023 Željko J.- Zovi me nekad kada si sama
2601 Đogani - Jagode sa šlagom
2530 Đogani - Čekaj me kod kolima
2630 Funky G - Ponovo
2573 Dado Glišić - Sto bespuća
2529 Amadeus Band - Mesec dana
2385 Tijana Dapčević - Ona to zna
2634 Dado Glišić - Dišem al nisam živ
6028 Luis - Opa opa
2527 Trubači sa Guče - Lane moje
2607 Željko Joksimović - Michelle
2605 Željko Joksimović - Crnokosa
2512 Tijana Dapčević - Sve je isto ...
2617 Amadeus - Lažu te
6055 Luis - Slike u oku

TRADICIONALNE

2286 Marš na Drinu - Tradicionalna
2090 Hej sloveni - Himna
2216 Kolo Užičko - Tradicionalne
2410 Jos ne sviće rujna zora - Tradicionalna
2287 Moravac - Tradicionalna
2256 Zajdi zajdi - Tradicionalne
2252 Makedonsko devojče - Tradicionalne
2255 Tamo daleko - Tradicionalne

NARODNA

6042 Stoja - Od splava do splava
2534 Seka Aleksić - Dođi i uzmi me
2627 Stevan Anđelković - Blesava
2638 Sinan Sakić - Umreću s osmehom
2655 Tina - Zaljubljena
2610 Mina - Muziku pojačaj
2615 Milica Todorović - Uporedi me
2625 Milica Todorović - Reci ja
2452 Tina Ivanović - Bunda od nerca
2620 Mile Kitić - Luda devojko
2590 Aco Pejović - Taksi
2641 Blizanci - Jednom Pokidano
2631 Jovana Pajić - Bmw
2515 Tanja Savić - Tako mlada
2589 Aco Pejović - Opušteno
2411 Darko Filipović - Ona, ona
2664 Nikola Rokvić - Oprosti mojoj mladosti
6045 Tanja Savić - Minut ljubavi
6039 Indira Radić - Bio si mi sve
6018 Marko Bulat - Laž
6016 Jovana Pajić - Tako sam htela
2518 Slavica Ćukteraš - Prevari me
6048 Ista nam je tuga-Mira Škorić
6051 Povredi me-Nikola Rokvić

STRANA

2678 Fergie - London Bridge
2541 Black eyed peas - Don't phunk with my heart
2679 Robbie Williams - Love Light
2481 Gwen Stefani Feat. Eve - Rich Girl
2538 Gwen Stefani - Hollaback Girl
2540 Black eyed peas - Don't Lie
2061 Anastacia - Left Outside Alone
2680 Paris Hilton - Nothing in this World
2681 Beyonce - Ring the alarm
2682 Justin timberlake - Sexy Back
2533 Eminem - Ass like that
2062 Beyounce - Crazy
2060 50 Cent - In Da Club
2465 50 Cent - Candy shop
2571 Madonna - Hung up
2064 Britney Spears - Toxic
2678 Fergie - London Bridge
2673 RHCP - Dani California
2507 The Chemical Brothers - Galvanize

FILMSKA

2057 Sex i grad - Muzika iz serije
2055 James Bond 007 - Muzika iz filma
2459 TV Dnevnik
2568 Bolji život - Muzika iz filma
2049 Floyd - Muzika iz filma
2460 Noblice - Reklama
2456 Ko to tamo peva
2458 Smogovci - Muzika iz serije
2288 Na morskome plavom žalu
2098 South park
2054 Kum - Muzika iz filma

Ako želiš melodiju pod brojem 6025 pošalji:
Za **MP3** pošalji **MP 6025** na 4621; Za **POLIFONU MELODIJU** pošalji **P 6025** u SMS poruci na 4621;
Za **REAL AUDIO** pošalji **AMR 6025** na 4621; Za **MONOFONU MELODIJU** za nokia i samsung pošalji **MN 6025**, za siemens pošalji **MS 6025**, za ericsson **ME 6025** na 4621.

EFEKTI
MP3, REAL AUDIO

ZVUCI ZA SMS PORUKE

9038 Mafijaška poruka
9013 Message, Message - ludačka poruka
7012 Policijska motorola
9009 Urlik zvono
9011 Prdež zvono
9014 Smeh zvono
9016 Poljubac Zvono
9017 Sudar
9019 WC Šolja

ZVUCI ŽIVOTINJA

9002 Delfin zvono
9003 Slon zvono
9004 Konj zvono
9005 Majmun zvono
9006 Kokoška zvono

FAZONI ZA ZVONO

9027 Techno BEBA
9044 Ludi hrčak
9001 Srećna beba zvono
9025 Veverice "vode ljubav"
9026 Veverica izjavljuje ljubav!
7002 Aljbansko zvonce
7004 GSM turbo folk hit
7008 Mali patuljak u zvučniku
7009 Orgazam
9008 Auto alarm
7013 Porno melodija

FAZONI IZ CRTANOG FILMA

9043 Food around the corner
7062 Ptica trkačica
7064 Brzi Gonzales
7016 Ima li ludaka u tvojoj porodici?
7017 Pera kojot genije
9029 Duško dugouško
9030 Monti Pajton
9031 Kuče Dragoljupče

FAZONI IZ FILMOVA

7001 Ajde da se drogiramo
7015 Balkanski špijun - Centrala
7019 Maratonci - Šta to radiš kume
7023 Ne spavaj mala moja - FLOYD
7026 Telefon 1 - Žikina dinastija
7025 Radovan III - Fenomenalno
7028 Tesna koža - Šojić na aparatu
7030 Jagodinka - Varljivo leto
9034 Zona Sumraka

ZEZANCIJE

7011 Oj svijetla majska zoro (prdeži)
9024 Pčela ZOOM ZOOM
9021 Balkanski špijun zez telefonom
9040 Slađa - Bosansko muvanje
9039 Luda krava
7038 Koštunica
7007 Zinem (parodija grupa Magazin)

Za **REAL AUDIO** pod brojem 9038 pošalji **AMR 9038** u sms poruci na 4621.
Za **MP3** pod brojem 9038 pošalji **MP 9038** u sms poruci na 4621.

VIDEO I ANIMACIJE

2039 CECA OOPS

2103 MARADONA

2039 TRI BRAZILCA

2031 SKOK U KADU

2027 MALI RONALDINJO

2069 MUŠKO - ŽENSKE PRIČE

2023 BAČI DROGU

2021 XXX PEĐA

1004 HER ŽIKA

2005 CIGAISIN

2016 KYLIE

2025 RADIM KO CRNAC

2026 ĐOGANI FAN

1033 ŠOJIĆ NA TELEFONU

2000 PIJANI RUS

2022 BAKLJADA DELIJE

2015 KENGUR SE IGRA:)

2042 ŠAMARANJE

2013 PAS PEVA

2036 VOZAČ U MURIJI

2014 STRAH

2028 STRAŠAN PAD

Za **VIDEO KLIP** pod brojem 2039 pošalji **V 2039** u sms poruci na 4621

ANIMACIJE

1021

1028

1027

1022

1019

1017

1017

1031

1030

1032

1033

Za **ANIMACIJU** pod brojem 1021 pošalji **ANI 1021** u sms poruci na 4621

KOLOR SLIKE
POZADINE ZA MOBILNI

6024

2530

2598

2531

2534

2557

6006

6028

6062

2559

2536

2456

2596

2455

2535

2506

6058

6057

2580

6065

6045

2617

6026

2565

2605

6061

6095

1667

2615

6038

1653

1226

1267

2379

1236

2599

1642

1657

1531

1647

1654

1663

1631

1241

2465

2549

6087

6027

6029

2161

1189

1182

1177

1174

1207

1201

1199

Za **KOLOR SLIKE** pod brojem 6024 pošalji **SL 6024** u sms-u na 4621

JAVA IGRE, APLIKACIJE

HITOVI

3043

LJUBAVNE SMS PORUKE
Skinite zbirku 200 ljubavnih SMS poruka odjednom !
HIT !

3361

WIMBLEDON 2006
Najbolji tenis 10 vrsta udaraca, gomila protivnika i terena.
HIT !

3007

PODMORNICE
Najpopularnija strategija svih vremena za svaku priliku i svaku generaciju.
HIT !

IGRE

3335

3362

3301

3323

3307

3324

3363

3312

3317

DOMAĆE

3050

3051

3053

3044

3003

3005

3041

3042

3049

Za proveru da li tvoj telefon podržava JAVA igru ili aplikaciju, pošalji PROBA u sms-u na 4635
Da bi dobio **IGRU** ili **APLIKACIJU** 3043 pošalji **JAVA 3043** u sms poruci na 4621

Tarifiranje MTS: Polifone i real audio melodije, kolor slike, animacije: 60 din+pdv; Monofone melodije: 35 din+pdv; Video: 75 din+pdv; MP3: 90din+pdv; JAVA: 150 din+pdv. **Tarifiranje Telenor:** Cena slanja sms poruke je 60 din+pdv za sve sadržaje. JAVA sadržaji se dodatno tarifiraju sa 110 din+pdv prilikom preuzimanja. Za podešavanje GPRS-a pozovite korisnički centa: Telenor - 9863, MTS - 789

91033

РЕКЛИ СУ О СУМЊИ

НЕМА НИЧЕГ УЖАСНИЈЕГ НЕГО КАД ЈЕ ЧОВЕК СУМЊИЧАВ. СУМЊА РАЗДВАЈА ЉУДЕ. ОТРОВНА ЈЕ, УНИШТАВА ПРИЈАТЕЉСТВО И РАСКИДА ВЕЗЕ. СЛИЧНА ЈЕ ТРНУ КОЈИ СТАЛНО ОСЕЋАТЕ И КОЈИ ВАМ ЗАДАЈЕ БОЛ. СУМЊА ЈЕ ПОПУТ МАЧА КОЈИ УБИЈА.

Буда
оснивач верског учења
(563–483. пре н. е)

СУМЊА НИЈЕ КРАЈ ВЕЋ ПОЧЕТАК МУДРОСТИ.

Народна пословица

БОЉЕ ЈЕ ДРЖАТИ ЈЕЗИК ЗА ЗУБИМА И НАГНАТИ ЉУДЕ ДА О ТЕБИ МИСЛЕ КАО О ЛУДИ, НЕГО ОТВОРИТИ УСТА И ОТКЛОНИТИ СВАКУ СУМЊУ.

Марк Твен
амерички књижевник
(1835 –1910)

КАД СМО ЗАЉУБЉЕНИ, НАЈЧЕШЋЕ СУМЊАМО У ОНО У ШТА НАЈВИШЕ ВЕРУЈЕМО.

Ла Рошфуко
француски филозоф
(1613–1680)

ИСТИНА ЛИШЕНА СУМЊЕ ЈЕ ДИВНА, АЛИ ТО ИСТО ВАЖИ И ЗА ЛАЖИ.

Ралф Валдо Емерсон
амерички књижевник
(1803–1882)

НЕРАД ИЗАЗИВА СУМЊУ И СТРАХ. РАД ДОНОСИ СИГУРНОСТ И ХРАБРОСТ. УКОЛИКО ЖЕЛИШ ДА САВЛАДАШ СТРАХ, НЕ СЕДИ У КУЋИ РАЗМИШЉАЈУЋИ О ТОМЕ КОЛИКО СЕ ПЛАШИШ ВЕЋ ИЗАЂИ И БРЗО СЕ ПОЗАБАВИ РАДОМ.

Дејл Карнеги
амерички писац
(1888–1955)

ОД СВИХ РЕЛИГИЈА ХРИШЋАНСТВО БИ, БЕЗ ИКАКВЕ СУМЊЕ, ТРЕБАЛО ДА БУДЕ НАЈВИШЕ ТРПЕЉИВО. НАЖАЛОСТ, КАО ШТО ЈЕ ВРЕМЕ ДО САДА ПОКАЗАЛО, ИСПОСТАВИЛО СЕ ДА СУ ХРИШЋАНИ НАЈНЕТРПЕЉИВИЈИ ОД СВИХ.

Волтер
француски филозоф
(1694–1778)

ЖЕНА ЋЕ БИТИ СУМЊИЧАВА У СВЕ ШТО ЈОЈ КАЖЕШ ОСИМ ПОХВАЛА НА РАЧУН ЊЕНОГ ИЗГЛЕДА.

Елберт Хабард
амерички писац
(1856–1915)

НЕВОЉА ОВОГ СВЕТА ЈЕ ШТО СУ БУДАЛЕ СИГУРНЕ У СЕБЕ ДОК СУ ПАМЕТНИ ЉУДИ ПУНИ СУМЊЕ.

Бертранд Расел
енглески филозоф
(1872–1970)

СУМЊА МОЖЕ ДА СЕ ОДАГНА САМО РАДОМ.

СУМЊА СЕ РАЂА САЗНАЊЕМ.

Јохан Волфганг фон Гете
немачки књижевник
(1749–1832)

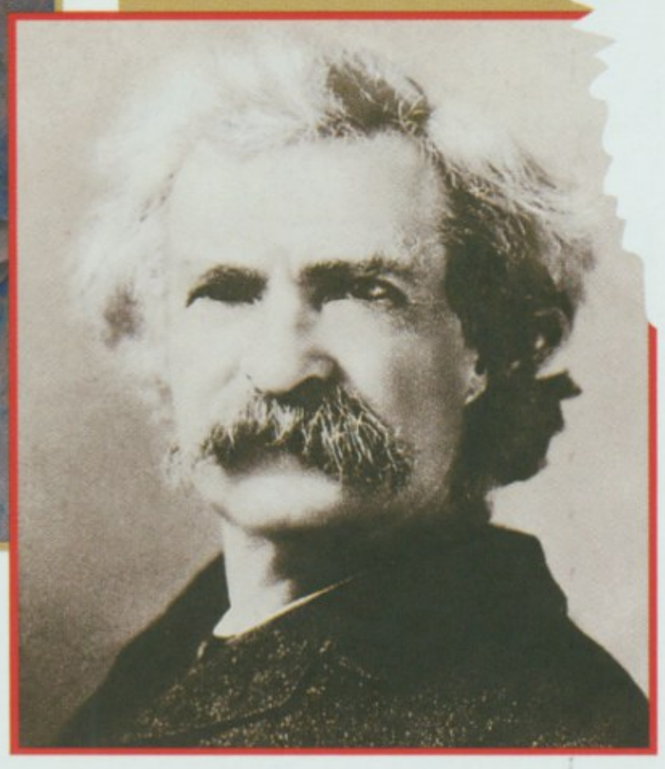

КАДА СИ СУМЊИЧАВ, ПЕВАЈ НАГЛАС!

Роберт Мерил
амерички композитор
(1921–1998)

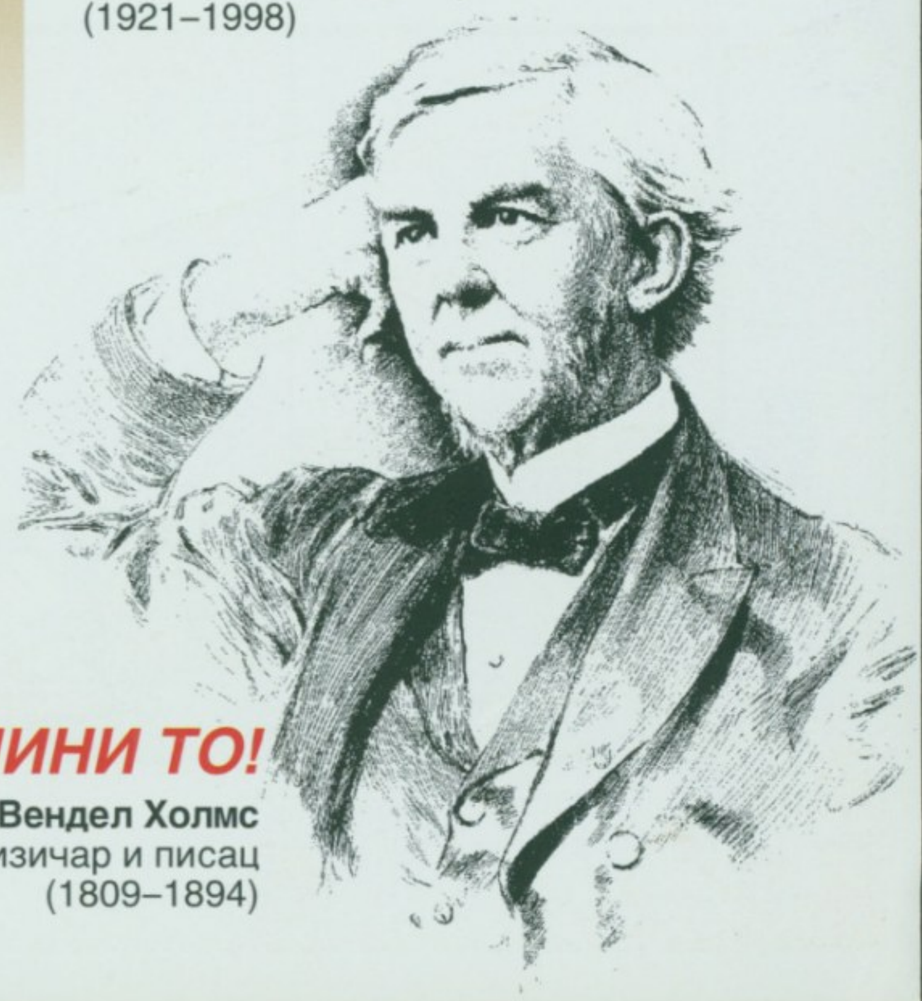

КАД У НЕШТО СУМЊАШ, УЧИНИ ТО!

Оливер Вендел Холмс
амерички физичар и писац
(1809–1894)

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

GARFIELD

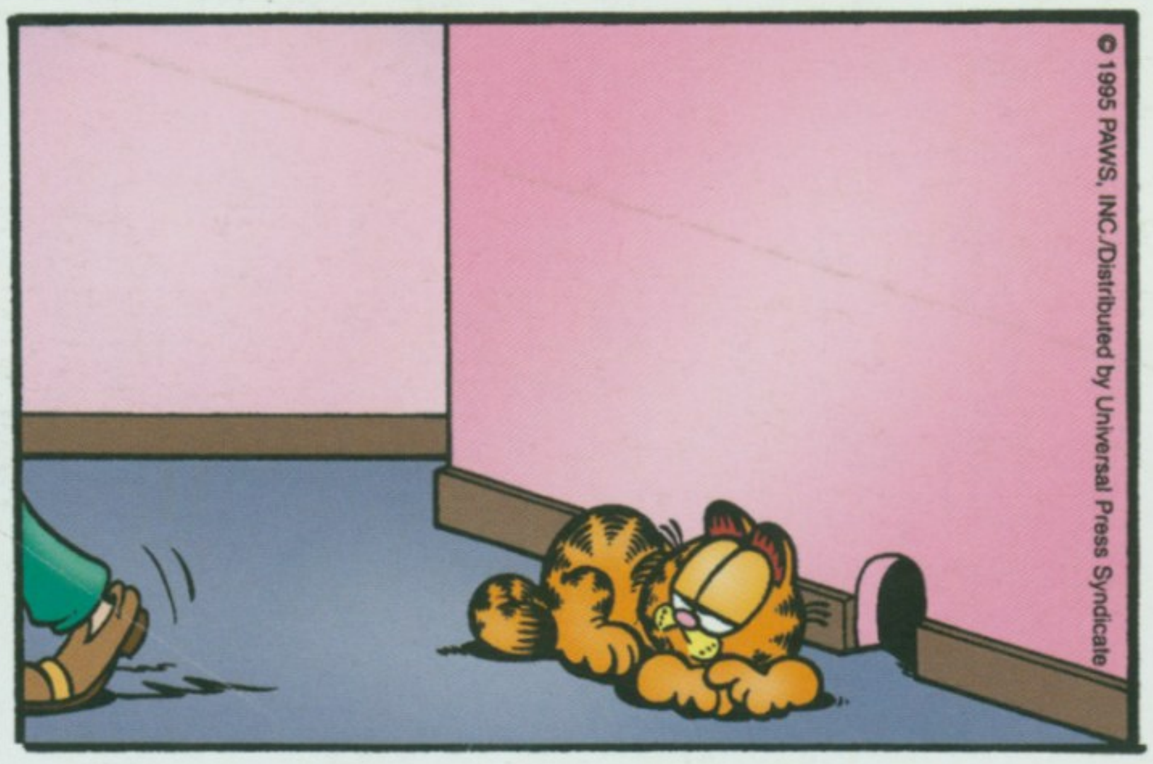

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
2. 2. 2007.